Renata Šerelytė

vėjo raitelis / romanas

Renata Šerelytė

vėjo raitelis

/ romanas

Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla Vilnius

UDK 888.2-3
Še72
Knygos išleidimą rėmė
Kultūros ministerija

ISBN 978-9986-39-649-9

Rugpjūčio trisdešimtoji išaušo tyli ir sunki. Naktį praėjęs lietus, kaip sidabro amalgama padengęs žolę ir sušvitęs aiškiu žiemos veidrodžio atspindžiu, blausėsi ir grįžo į neįžiūrimą vasaros tamsą – nuo žemės kilo rūkas ir slinko paplente tirštais nuodingų garų tumulais.

Pro šalį pralėkė viena iš pakelės kavinių. Kieme stovėjo medinės vežėčios, prikrautos raudonų ir rožinių pelargonijų. Apvaliame tvenkinėlyje tarp plaukiančių paviršiumi viksvų bolavo dvi gipsinės gulbės kaip užšalę vyzdžiai.

Saša, palinkusi į priekį, atsargiai palietė žurnalistės petį.

– Ar negalėtumėt... negalėtumėt... atidaryti lango?..

Į ją šaltai sužiuro juodi akiniai nuo saulės, patys panašūs į langus.

– Pasuk rankenėlę. Šitą, kairėje. Nelupk!.. Vaikeli, ar tu rankenėlės nesi mačiusi?..

Saša atitraukė ranką.

Rankenėlės nebelietė.

Žurnalistė kilstelėjo pirštu akinius nuo nosies ir tiriamai nužvelgė Sašą.

Nuo kritiško pilkų akių žvilgsnio Sašai pasidarė nejauku. Ji susigūžė sėdynės kamputyje ir pabandė žiūrėti nematydama – į save ir į menamą praeitį, kur ją trumpais keiksmažodžiais, panašiais į šuns stūgčiojimą, barė įkypiaakė auklėtoja, o neūžauga Ulugbekas, apsivyniojęs Sašos kasas aplink riešą, tempė per saulės nuvargintą kiemą, šūkaudamas, kad ji – kalės vaikas, nustipusios kumelės neverta, užtat turės savo dienas praleisti aūlo pakrašty, kramtydama ožkų odas, kad jos taptų minkštesnės ir būtų galima siūti maišus kumysui!..

Žurnalistei šito nepapasakosi.

Juk vargu ar tai tikra – sapnas, pilnas šaižių garsų ir keistų vardų, netgi šita žurnalistė tamsiomis baltų plaukų pašaknėmis ir leopardinėmis timpėmis, ir ji netikra, Saša ją sapnuoja, linguodama vėjyje ir baugiai šnarėdama siaurais ir šiurkščiais geležlapės kalnų uolaskėlės lapais, tokiais aštriais, kad jų dar nepalietus iš pirštų ima sunktis kraujas.

Pro šalį vėl pralėkė pakelės kavinė.

Saša krūptelėjo. Ar ta pati?..

Ne, kita. Medinis vežimo ratas, pakabintas ant plikai nugenėto stuobrio, panašaus į čerčereką[1] – piktąją dvasią, nespėjusią pasislėpti patamsiuose, suragėjusią nuo saulės šviesos ir dar apdovanotą violetinių surfinijų kekėmis.

Betgi štai ir tvenkinėlis, lygiai toks pat!..

Saša išsigando. Mes turbūt nejudame iš vietos, – pamanė.

Nors tvenkinėly – ne gulbės, o gandras, tiesus kaip mietas, ir kaži ar yra pasaulyje jėga, galinti atplėšti jį nuo žemės, prie kurios pakelių žmonės taip stipriai pritvirtina visus savo daiktus.

Saša užsimerkė.

Mano akys turėtų žvelgti į tolį, apčiuopiamam vidiniam regėjimui palikdamos artimą aplinką. Bet čia į viską reikia žvelgti iš arti, ir akys labai greitai pavargsta.

Gyvenu čia ilgai, o šitaip žvelgti neįprantu, štai ir dabar regiu besisklaidantį rūką pievose, o šalia sėdinčių žmonių nematau.

Žurnalistė, neatsisukdama į ją, o kreipdamasi veikiau į operatorių, kuris sėdėjo už vairo, ėmė kalbėti apie seną tarybinį multiką, kuriame varliukas ieškojo savo tėtės ir nesurado, užtat galiausiai pats turėjo tapti tėčiu.

– Ar nebijai, kad ir tau taip nutiks?.. – lipšniai paklausė žurnalistė.

Saša nieko neatsakė.

Jos veidas atrodė abejingas kaip Čingačguko.

Žurnalistė sutriko, bet tik mažumytį. Jausmas, kad pasakė nesąmonę, jos jau kuris laikas nebeslėgė. Tatai ji laikė savo profesiniu įdirbiu.

Ir šita niūri mergaitė, kuri, pamačiusi rūko tumulus pievoje, nori išlupti veidrodėlį reguliuojančią rankenėlę, liovėsi ją stebinti – visa, kas paremta tiriamosios žurnalistikos faktais ir empirika, pamažu išstumia iš aktyvios veiklos nuostabą, kurią kažkoks kvailys pavadino filosofine nuostata ir, negana to, gyvenimo varikliu.

Žurnalistė įsimetė į burną kramtomosios gumos gabalėlį ir energingai sumalė ją žandikauliais.

Užsirūkys vėliau. Vietoje. Dar pora kilometrų, ir viskas. Gūduma klaiki, nešienaujami laukai aplink, panašu į „Stalkerio“ Zoną.

Dykrų vėjas lenkia išdidžias piktžolių galvas.

Šnairomis dėbtelėjo į Sašą.

Laukinė, siauromis akimis, jų spalvos nespėjo įžiūrėti, pasidingojo, kad mėlynos. Bet kur tau bus mėlynos. Juodos kaip slyvos.

Reiks kažkaip jautriai ją prašnekinti. Juk ir laida – jautri, apie dingusius žmones, apie susitikimus po daugelio metų... netgi žurnalistės draugė, intelektuali snobė, sykį apsižliumbė bežiūrėdama, pati prisipažino, pasijutusi vieniša po pusbutelio „Chateau Magnol“, paskui, kai išsiblaivė ir ėmėsi recenzijos apie Helen Cixous „Išėjimus“, pasakė, kad šita laida neturi nieko bendro su moters kaip „juodojo kontinento“ prigimtimi, o tėra sentimentalūs „žaidžiančio vyro“ svaičiojimai.[2]

Bepigu jai – vargu ar ji žino, kiek reikia pastangų, kad šitie svaičiojimai didingai lyg „Titanikas“ išplauktų į eterį ir, prieš panirdami į nebūtį, pasiglemžtų kuo daugiau sielų.

Kad ir ši medžiaga.

Mergaitė paskambino į studiją. Paskyrė pasimatymą vienoje iš pakelės kavinių. Mat kelio į jos vienkiemį niekas neras, ji turinti pati parodyti. Baisiai mįslinga!.. Bevažiuojant papasakojo, kad gimė tundroje, kažkur Sibire, Baškirijoj – Buriatijoj, ar panašiai. Dar kūdikį ją atnešė į Lietuvą... atvežė, turbūt norėjo pasakyti. Kas?.. Ne, ne motina, motina dingo Sibire. Tėvas atnešė... atvežė!.. Ir šitą tėvą mes turime surasti. No problems!

Išklausinėsiu senelius, – pamanė žurnalistė. – O paskui – kokį gailestingą kaimyną, kuris išpila paplavas jiems į daržą. Rasim už ko užsikabinti.

Saša palietė jos petį.

Žurnalistė krūptelėjo.

– Čia, – Saša akimis parodė siaurą žole užžėlusį keliuką tarp siūbuojančių svėrių, kiečių ir pelynų, tokių didelių, kad žurnalistei ūmai dingtelėjo – aš kaip Alisa Stebuklų šalyje, žinoma, pakliuvau čia per klaidą, visi stebuklai pagrįsti klaidomis, kurių nebeįmanoma ištaisyti.

Kuo toliau į lauką, tuo labiau žurnalistei atrodė, kad ji vis mažėja, mažėja ir tuoj išnyks, ir kai Saša pasakė: „Atvažiavom“, ji kone desperatiškai iššoko iš balto televizijos „Sharano“.

Pamažu įprasti dydžiai ėmė grįžti, išryškėjo aplinkiniai daiktai, ir žurnalistė su įprastu profesiniu dalykiškumu nuskenavo vaizdą: didelis, šiemet jau šienautas kiemas, tik pjauta pusaklio ar pamišėlio – tarp atolo pramaišiui dideliais kuokštais styro sena, sėklas subrandinusi žolė. Rąstinė dviejų galų troba, lyg atkelta iš Rumšiškių, akmeniniai pamatai, ūksmingas obelų

sodas priešais gryčią ir išdegęs žolės ratas kiemo vidury – gal seneliai kūreno senus batus ir krepšelius nuo laidotuvių.

Niekas neatklibinkščiuoja pasitikti. Tik į žole apėjusius bijūnus kažkas taip staigiai neria, kad net tankmė suraibuliuoja. Lyg vanduo, įmetus akmenį.

Turbūt katė.

– Gražu, – pasakė žurnalistė atsainiai, užsirūkė ir nekantraudama apsižvalgė.

Troba stūksojo nebyli ir didinga. Niekas nepuolė lauk kaip iš gaisro, gelbėdamas gyvybę.

Operatorius, atsirėmęs į kapotą, grabinėjo po kišenes. Buvo metęs rūkyti ir niūriai ieškojo šokoladuko.

Žurnalistė atsisuko į Sašą, norėdama paklausti, kurgi seneliai, gal pokaičio užmigo, o gal kuris ir pasimirė belaukdamas, neduok Dieve.

Saša nesiruošė atsakyti – buvo matyti iš veido. Ir mašinoje atrodė paslaptinga, o dabar visai užsisklendė. Lūpos tvirtai sučiauptos, skruostikauliai akmeniniai kaip trobos pamatai.

Žurnalistei dingtelėjo, kad grimuotojos laukia sunkus darbas.

Šioji, pasidėjusi lagaminėlį ant kelių, tebesėdėjo automobilyje, išgąstingai žiūrėdama į trobą ir špagatu surištus vasarinius jurginus po langais.

Žurnalistė atsiduso, užgesino nuorūką ir nuspriegė ją į bijūnus. Tankmėje kažkas urgztelėjo nepatenkintu balsu.

Žurnalistė sukluso.

– Ei, – tarė.

Niekas neatsiliepė.

– Ką gi, – tarė žurnalistė. – Laikas imtis darbo.

Žodžiai nuskambėjo taip keistai, kad ji net išsigando.

– Mes, – tęsė ji, neatsikratydama įspūdžio, jog nusišneka, – dar lyg ir nesusipažinome...

Saša pasižiūrėjo į ją, dvelkdama akmens abejingumu.

– Aš – žurnalistė Že...

– Ženia, – nutraukė ją Saša. – Žurnalistė Ženia. Žinau.

Taip pat abejingai pasižiūrėjusi į operatorių, pridūrė:

– Ten – operatorius Kipsas, o mašinoje sėdi Sigutė.

Operatorius ir grimuotoja susižvalgė lyg pirmą kartą vienas kitą matydami.

Žurnalistė vėl mažumytį sutriko.

Toji mergaitė, ko gero, trenkta, – pamanė. – Matyt, alkoholikų vaikas. Akys storais vokais, o ir žvilgsnis – kažkoks tuščias...

Ji prisiminė, kaip mokykloje piktas fizikos mokytojas visos klasės akivaizdoje išjuokė ją už „tuščią žvilgsnį". Žmogus, sakė jis, mąstanti būtybė, todėl neturi sėdėti, įbedęs į sieną nieko nereiškiančias akis. Žvilgsnis turi būti „pilnas".

Negi sakysi jam, kad ir mąstantį žmogų kartais aplanko svajonės, o jos dažniausiai būna tuščios ir nepripildomos.

Žurnalistei pasidarė graudu.

– Ir kas čia baisaus, – tarė ji operatoriui ir grimuotojai, klausiamai žiūrintiems į ją. – Pabūsim kurį laiką išgalvotais vardais. Tai netgi smagu. Prisimenu seną rusų filmą „Laimingoji Ženia". Medicinos seselė tirštai tušu apvedžiotomis akimis, panaši į pandą. Visi ją mylėjo. Tik už ką – nežinau, gal taip reikėjo scenarijui. Gal matei tą filmą, Saša?..

Saša, užuot atsakiusi, nusišypsojo. Akys suspindo kaip užšaldytos mėlynės.

– Ar papasakosi ką nors daugiau apie savo gyvenimą?.. – draugiškai tarė žurnalistė. – Nesidrovėk, mes – tavo draugai. Jeigu tau kas nepatiks, galėsime iškirpti.

Saša susimąsčiusi pažvelgė į ją. Matyt, svarstė.

– Na, laikas imtis darbo, – Ženia nekantriai apsidairė. – Laba diena! Ar kas yra?!

Niekas neatsiliepė, tik sulaukėjusiuose bijūnuose kažkas storai kniauktelėjo.

Ženia susiraukė. Nieko parankaus šalia neradusi, tik plytgalį, stvėrė jį ir sviedė į krūmus.

– Vaaau!.. – sustaugė kažkas.

Saša priekaištingai pažvelgė į Ženią. Šioji nusivalė delnus į timpes ir teisindamasi tarė:

– Na, gal ir nepataikiau.

– Pataikei, – tarė Saša, bet nepiktai. – Tiesiai į kaktą. Bet nieko baisaus. Jo kaukolė tvirta. Kai buvau aštuonerių, vožiau jam su veržliarakčiu, ir nieko.

– Aštuonerių... – pasakė Ženia pagarbiai. – Jau gerokai nusenęs jūsų katinas.

– Gerokai, – patvirtino Saša. – Tik ne katinas.

Ženia atsainiai išsitraukė cigaretę.

– Mat kaip, – tarė, spragteldama žiebtuvėliu. Operatorius nusilupo susirastą šokoladuką. – O kas gi?

– Senelis.

Žiebtuvėlis sustingo Ženios rankose, bet iššokusi liepsnelė kaip mažytė strėlė įveikė atstumą iki cigaretės.

Saša, praskyrusi bijūnų tankmę, tarė:

– Matot?.. Va, raudona dėmė – tiesiai per kaktos vidurį.

Ženia, operatorius ir Sigutė susigrūdo jai už nugaros.

Po sodriais bijūnų lapais, susigaužęs į kuprą, kiurksojo mažytis seneliukas, baltas garbanotų plaukų vainikėlis supo pliką viršugalvį. Mažomis akutėmis nedraugiškai dėbtelėjęs į žiūrinčiuosius – tą įspūdį dar labiau sustiprino gauruoti ir vešlūs kaip

brūzgynai antakiai, kurie nepadarytų gėdos pačiam Leonidui Iljičiui, – nepatenkintas suurzgė.

– Nezurk, seneli, – tarė Saša. – Džiaukis, kad negavai į akį.

Senelis pasičiupinėjo kaktą – jos vidury iš tiesų švietė didelė raudona dėmė, o šalia gulėjo sutrupėjusio plytgalio likučiai, – ir piktai pasižiūrėjo į Ženią. Matyt, matė pro lapus, kas tą plytgalį sviedė.

Paskui jo žvilgsnis nukrypo į operatorių Kipsą – nužvelgė jį su aiškiu pasibodėjimu, vėliau akys užkliuvo už Sigutės, atkišusios į priekį savo lagaminėlį su dažais ir išsižiojusios iš siaubo. Mažos senelio akutės akimoju virto vos įžiūrimais plyšeliais lyg apsalusio katino – iškišęs virpantį liežuvį, apsilaižė glebias lūpas ir sodriai sumurkė.

– Jis klausia, kiek Sigutei metų, – pasakė Saša.

Sigutė prispaudė lagaminėlį prie krūtinės.

– Dvidešimt dveji, – sušnarėjo.

Senelis atrodė regimai nusivylęs.

Mostelėjo rankutėmis – matyt, tai reiškė, kad žiūrintieji užskliaustų bijūnus ir paliktų jį ramybėje.

Sigutė didelėmis kaip porcelianinės lėkštutės akimis pažvelgė į Sašą.

– Vargšas senelis, – tarė su priekaištu. – Kodėl jūs laikote jį bijūnuose?..

– Ten vėsu, – atsakė Saša ramiai.

Sigutė neatlyžo.

– Jis turi gulėti lovoje! – sušuko, paraudusi iš pasipiktinimo.

– Jis nieku gyvu su tuo nesutiks, – tarė Saša. – Staugs visą laiką.

– Kodėl? – įsiterpė operatorius.

Saša gūžtelėjo pečiais.

– Pabandykite išlaikyti pririštą katiną, ir dar rujos metu. Žiūrėsiu, kaip jums seksis.

– Rujos? – nustebęs paklausė operatorius, manydamas, kad nenugirdo.

Sigutė nuraudo ir nieko nebeklausė.

Ženia, vis neatsikratydama nemalonaus vaizdo – raudona dėmė kaktos vidury, koks siaubas, TV žurnalistė vos neužmušė neįgalaus senuko, juk turėtų būti atvirkščiai, – paklausė:

– O kodėl jis liko toks nepatenkintas, kai išgirdo, jog Sigutei – dvidešimt dveji?

Saša numojo ranka.

– Supaisysi jį ten. Nebeprimato gerokai, tai gal manė, kad dvylika.

Sigutė droviai suvasnojo blakstienomis, bet Saša nesiteikė daugiau nieko aiškinti. Operatorius išsitraukė naują šokoladuką ir, pusę nulaužęs, pasiūlė Ženiai.

Ženia atstūmė jį be žodžių, atžariai, jausdama, kad šitoje gūdžioje tyloje, sodrinamoje violetinių sutemų, nereikalingas joks lipnus mandagumas.

Paskui, krusteldama kaip košmarą susapnavęs gemalas, pabudo baimė.

Įkyriai panižo čiurnas. Ženia treptelėjo, stengdamasi niežulį suvaldyti.

Viskas bus gerai, – tarė sau. – Visi žodžiai bus tinkamai parinkti, nugrimuoti ir aprengti, kaip gražūs numirėliai, juos lydės tinkama muzika ir plevėsuojantys kaspinai. Paskui pati stebėsiuosi, kad jie kažką dar gali sujaudinti, netgi, koks siaubas, įkvėpti, kad ir teisybės žygiui per vietines institucijas.

Su vėliavomis, plakatais, žvarbiais solidarumo gūsiais!..

Visa tai išnyksta su kiekvienos dienos pabaiga. Ir kaži kodėl tie išnykstantys dalykai mums atrodo tokie svarbūs?..

– Kiek tau metų, Saša? – išgirdo savo balsą prieblandoje.

Saša neatsakė.

Ženia jaučia, kad klausti reikia kitaip.

– Kada tau buvo aštuoneri?.. – vėl girdi savo balsą, ir logikai, o gal profesiniam įdirbiui, slypinčiam joje, nepatinka tamsus ir aistringas balso skambesys, balsas verčiasi kita puse, atidengdamas sodrų ir minkštą pamušalą ir paslėpdamas šviesiąją audinio pusę.

– Aštuonerių? Netrukus po trejų, – atsako Saša, ir sode kažkas nusijuokia – gal apuokas, gal sapnuojantis kėkštas.

– O kada tau buvo treji?

– Kai atnešė mane žmogėdros odos maiše iš tolimos tundros ir paleido šitame sode.

– O kas tave atnešė?

– Velnias, taip sakė senelė, bet aš manau, kad ne velnias, o tėvas, nes, nešama per tundrą, jutau kažkieno ranką. Paduodavo man žalios mėsos gabalėlį. Gal iš savo kūno išpjautą, ledinėj dykynėj juk nėra nei žvėrių, nei kedrų, tik piktosios dvasios čerčerekai atšalusiais pėdsakais lekia...

– Piktosios dvasios?..

– Taip, ir jos, užuodusios kiekvieną pėdos įspaudą, paverčia jį violetinėmis gėlėmis. Jeigu matėte jas, žinokite, kad dvasių čia jau kadais pralėkta, ir būkite ramūs.

– O ar tu buvai rami?..

– Buvau. Juk keliavau su tėvu. Žinojau, kad tuoj išeisim iš ledo dykros. Pasieksim šiltos žalumos plotus. Tėvas paners į vilnijančią žolę rankas, ir visos jo žaizdos užgis. Pavirs grynu

auksu. Niekados tų auksinių rankų jam nebeskaudės. Tai sunkios, rūsčios, ne žmogaus, o stepių dievo rankos... jis be reikalo jų nekilnoja. Jeigu jau kilsteli – tai arba baus, arba apdovanos...

Ženia papurtė galvą, vydama nuo savęs tamsius ir šaltus balsus; operatorius filmuoja kažką vakaro prieblandoj, ar tik ne kokius grybus, bjaurybė, nebūtų Kipsas. Bet vargu ar tai grybas, tas siluetas, išnyrantis iš žalio aksominio prietėmio, visai neprimena žalsvosios musmirės, tai veikiau pati Mirtis, jos klaikaus kaulėtumo neįstengia paslėpti netgi vyriškas frotinis chalatas atsiknojusiomis kišenėmis – kaip dviračio raktai kyšo geltono kūno raktikauliai.

Ženia nevalingai užsiima burną, bet slopus aiktelėjimas visgi ištrūksta, ir Sašos balsas tamsoje kaip triušio kailis švelniai priglunda jai prie ausies:

– Tik nesakyk jai, kad metei į senelį plytą. Senelė kilusi iš plikbajorių ir labai įžeidi.

– Senelė?.. – sušnibždėjo Ženia. – Kieno?..

Saša nespėjo atsakyti, nes atėjusioji piktai suriko:

– Kur Jacekas? Kur tas prakeiktas chlopas?!

Saša paslaugiai praskleidė bijūnus.

– A, – tarė frotinio chalato savininkė su lengva panieka. – Tu vėl čia. Kas atvežė? Saška?.. Gerai. O kakta kodėl raudona? Vėl žaibas trenkė?

Senelis kažką sumiauzgė.

– Duok lopetą!.. – riktelėjo senė, atsisukusi į Sašą. – Apkasiu velėna, kol nenusibaigė!..

Senelis supyko. Kadangi nepajėgė trepsėti, tai ėmė draskyti bijūnų lapus, skutai tik lakstė į šalis.

– Jam nepatinka velėna, nes joje daug sliekų, – sušnibždėjo Saša Ženiai į ausį.

Senelė nugirdo ir pasišiaušė.

– Kokie dar sliekai!.. – suriko. – Vienintelis tėra, ir tas vos begyvas, kabalduoja kaip prigėrusi kirmėlė! Kokia gėda giminei!..

Nekreipdama dėmesio į atvykėlius, nušlumšėjo į gryčią, vilkdama chalato skvernus kaip šleifą, o suakmenėjusiai Sigutei reikliai liepė:

– Ko čia styrai kaip štankietas? Pasidėk savo kuparėlį kamaroj ir eik grindų plaut!..

Sigutė prispaudė grimo dėžutę prie krūtinės.

Senelė smerkiamai į ją dėbtelėjo.

– Matyt, iš kokios labai skurdžios baudžiauninkų šeimos, – tarė su lengva panieka. – Bijo, kad paskutinių marškinių neatimčiau. Chi!.. Reikia mat man chlopo pakulų.

Ji išdidžiai krestelėjo galvą – Ženiai pasirodė, kad nuo senės viršugalvio pakilo ir nuskrido skrybėlė, bet į naktį nusklendė tik didelė kandis, švytėdama radioaktyviu sidabru.

Senė įlapnojo į trobą, kurį laiką nebuvo girdėti nė garso, paskui viduje sušvito tiršta geltona šviesa ir pasigirdo tolimas atšiaurus balsas:

– Užeikite, panstwo, į vidų, gausit po stiklą trauktinės.

Ženia pažvelgė į Sašą.

Tamsoje jos veidas atrodė toks pat senas, kaip plikbajorių giminės palikuonės.

– Užeik, – vėsus balso pamušalas paglostė Ženios skruostą. – Kitaip senelė Jadzia baisiai įsižeis. Ji ir taip daro malonę, kviesdama jus vidun.

Operatorius, Ženia ir Sigutė peržengė aukštą slenkstį ir apgraibomis, žąsele, laikydamiesi vienas kito, nuėjo šviesos,

besiskverbiančios pro atidarytas į ilgą koridorių duris, link. Nors Ženia avėjo basutes su platforma, netgi per storą jų padą prasiskverbė akmenimis grįsto prieangio šaltis.

Kadangi slenkstis iš koridoriaus į kambarį buvo dar aukštesnis, vos ne ties keliais, atrodė, kad į vidų kariesi iš rūsio ar, kaip dingtelėjo Ženiai, – iš kapo duobės.

Senelė Jadzia jų jau laukė, ilgus nutriušusius plaukus susirišusi į kuodelį ant paties viršugalvio, atrodė, kad ant galvos jai atsitūpė atskridusi kandis. Tik jau ne sidabriškai švytinti, o sudžiūvusi, aptrupėjusi, prismeigta, kaip ir dera drugelių kolekcijos eksponatui, rožiniu plastikiniu segtuku. Silpna 40 vatų lemputė, dosniai nutaškuota musių, lyg pagyvenusios damos vualis gailestingai slėpė išsišovusius senės skruostikaulius ir įdubusias akiduobes, kuriose lyg du žėručio akmenėliai spindėjo šaltos pilkos akys.

Ant kinivarpų suvarpyto kortų stalelio, dar išlaikiusio pirmykštį grakštumą ir netgi žalios gelumbės, kuria buvo aptrauktas jo viršus, prabangą, stovėjo trys briaunotos stiklinės, iki pusės pripiltos raudono skysčio.

– Proszę, – senelė mostelėjo rankove į staliuką, atiręs frotinis siūlas elegantiškai suplevėsavo.

Sigutė, paveikta įsakmaus jos balso, automatiškai ištiesė ranką. Senelė Jadzia šnypšdama kirto jai per nagus.

– Ak tu pasterka!..[3] – suriko rūsčiai, net chalato atlapai suplasnojo. – Gers mat ji su ponais... pasileidėlė!.. Į kamarą!..

Ir parodė pirštikauliais į duris.

Sigutei sutrūkčiojo lūpa.

– Tegul pasėdi kampelyje, – užtarė ją operatorius. Ženia pastebėjo jo veide liūdesį – atrodė, kad visados ramūs ir tvirti jo veido bruožai tirptų ir užleistų vietą neįveikiamai bejėgystei. – Bus dar laiko. Išplaus ji tamstai tas grindis.

Pasitrynė smilkinius, lyg jam skaudėtų galvą, išsitraukė iš kišenės jau praluptą „Snickersą“, pažvelgė į jį su pasibjaurėjimu ir išmetė pro atvirą langą.

Senelė krenkštelėjo nepatenkinta, bet operatorius jai, matyt, darė įspūdį, mat buvo tvirtas, nekalbus ir toks pečiuitas, kad beveik neturėjo kaklo, žodžiu, tikras vyras, taigi ji ženklu parodė Sigutei jos vietą – kampelį prie didelės duonkepės, ten grimuotoja ir atsisėdo ant savo skrynelės, tyli ir nelaiminga.

Ženia paėmė stiklinę, jausdamasi kalta, kad nieko nesiruošia daryti.

Profesinė etika ir pagaliau žmogiškumas įpareigotų paskelbti, kad visi žmonės yra lygūs ir visi turi teisę išgerti, o plauti grindų nereikia niekam, nes tai lygias teises pažeidžia, bet, tiesą pasakius, ji tam neturėjo jokio ūpo, o pagaliau jai netgi pasidingojo, kad lygios teisės sugalvotos tam, kad netyčia pasiilgtum prievartos.

Trauktinė nudegino gomurį kaip uždegtas benzinas, Ženia su siaubu pamanė, ar ši „Nalewka Babuni“ nebus kanalizacijos vamzdžių valiklis ir ją ištiks toks pat likimas, kaip vargšes reportažų aukas, – dažniausiai pagiriojančius kaimiečius, nesugebančius tamsoj atskirti butelių, skirtumas tik tas, kad jai pati Mirtis pripylė granionkę nuodų.

O kuriam galui kaimiečiui reikalingi kanalizacijos vamzdžių valikliai, negi tik tam, kad aš turėčiau loginę grandį, galinčią pagrįsti reportažą? – niūriai pagalvojo Ženia ir pabaigė gerti tai, kas buvo likę. Aplinkui palengva ėmė suktis grindys, duonkepė ir Sigutė, tik operatorius, kaip ir dera tikram vyrui, nesisuko, stovėjo kaip įmūrytas, dėl to, kad jo stiklinė tebebuvo pilna.

Kanalizacijos valiklių kaimiečiams nereikia, nei gaiviklių, nei baliklių, juk viską negailestingai išbalina saulė – ištiestas ne itin

švarias paklodes, šunų ir kačių griaučius, vištašūdžius ir supelijusius rūbus, viską, ką pamiršti ir palieki, ko nepridengi švelnia ir gailestinga žeme. „Vanish“ ir „Lenor“, „Silan“ ir „Cilit Bang“, ir visa kita, kas skamba kaip E. A. Poe „Varno“ eilutės, pasitikėkite rožine spalva ir neturėkite nė menkiausios abejonės, na žinoma, o kas gi abejoja, juk žmogus vidurnaktį staiga ima ir išgeria „Cilit Bang“, ir niekas nežino kodėl, gal kad kaimietis, kaimiečiai juk apie gėrimo kultūrą žalio supratimo neturi, nežino, nė kur barą dera įsirengti, pastato butelius velniai žino kur...

Ženia atsiduso ir padėjo stiklinę ant staliuko – visos jau buvo tuščios. Užtat ponia Jadzia lėtai sukosi aplink su trilitriu rankose, ir Ženiai viduriuose staiga pasidarė šalta – išsišiepusi senelė linksmai kratė stiklainį, kuriame, raudoname rubino spalvos skystyje, plūduriavo kažkoks žvynuotas ištįsęs padaras, primenantis miniatiūrinį krokodilą – Ženia matė pražiotus jo nasrus ir mažyčius kaip batsiuvio vinutės dantis.

– Proszę!.. – suriko senelė, pildama krokodilo kraują į stiklines.

Ženia pasitraukė atatupsta ir prisiplojo nugara prie sienos.

Pro atvirą langą matė, kaip tamsiame kieme sūkuriuoja jonvabaliai, o takeliu girgžda surūdijęs vienratis karutis – Saša veža jame senelį, nes jis jau pats nepaneša savo metų naštos, – ir blizgantis senelio viršugalvis masina naktinius drugius, jie plazdena aplink, dideli kaip šikšnosparniai.

Laimingoji Ženia!..

Ar tu iš tiesų laiminga?..

Ženia sukluso. Ar čia kas klausė, ar jai tik pasigirdo?..

Žinoma, kad laiminga. Kvaila to klausti, – atsakė pati sau.

– Lietuvaite – baškiraite, velniai žino kokios padermės... iš žmogėdros odos maišo... užauginta plikųjų bajorų...

– Senelis – ne plikbajoris. Jis – grynas lietuvis.

– Turbūt senelė laiko tai įžeidimu.

– Nieko baisaus, jau įprato. Meilė jai visada maišėsi su neapykanta. Kai trenkiau seneliui su veržliarakčiu, ji supyko. O kai senelį pabučiavo žaibas, kažkodėl apsidžiaugė.

– Ko jūs tą senelį visą laiką trankot?

– Geidžiame, kad jis užmirštų tai, kas slypi jo sielos gilumoje. Bet kuo žiauriau stengiesi iškapoti, tuo gausiau tai atželia ir vis įkyriau kabinasi į plaukus, į rankas, į pažastis, tartum keršydami, nes neleidom laisvai išskleisti geidulingų, raudonai violetinių beprotybės žiedų... Tiesą pasakius, veržliaraktis nepadėjo, o plytos – vieni juokai, patys matėt, vienas išsigelbėjimas – žaibai, kai trečiąsyk trenkė, atėmė seniui kojas, pats velėna apsikasė, bet žemė nebeišgelbėjo, dangus buvo stipresnis – visi sliekai velėnoj išdvėsė. Net pats didžiausias, tiek blogio padaręs.

Visas mažas mergaites, prie kurių senelis prisilietė, senelė pavertė kiškio ašarėlėmis ir išbarstė bekraščių pievų platybėse, kad jos niekada nerastų kelio namo, nors jos, vargšelės, niekuo dėtos, betgi aukų ir kaltininkų mano senelė neskiria, taip pat kaip saulės ir mėnulio, bene tik tautinis grynumas jai rūpi, lenką nuo lietuvio lyg atskiras galaktikas jai skiria ištisi šviesmečiai.

Aš žinau, kad sielos gilumoj ji pati geistų būti tokia pilkai raina kiškio ašarėle, visų pamiršta ir apleista, užtat pati atsimenanti, bet niekas jai tokios laimės nesuteikė, jai duota aistra valdyti ir bausti, o tokios aistros taip paprastai nepatenkinsi, dėl to ji ir nekenčia senelio. Kadaise tikėjo, kad jis baus ir valdys ją vyriškai, lyg stepių klajoklis. Svajodama apie nėriniuotus žabo, troško tik rimbo laukiniam geismui malšinti, betgi pažvel-

kit į senelį, jam terūpi švelnybės ir subtilumai, piestelės ir kuokelės, užtat ir palieku jį dabar dažniausiai tarp gėlių, tik gaila, kad čia jos greitai laukėja ir netenka savo kultūrinės išvaizdos...

Kultūrinės išvaizdos čia neturi niekas, – padarė išvadą Ženia, žiūrėdama į girgždantį karutį – Saša iškėlė senelį ir pasodino jį priebutyje, o kadangi senelis stvėrė jai už krūtinės, šėrė per nagus ir paliko niauzgiantį.

Ženios nosį pasiekė tabako kvapas – persisvėrusi per palangę, dirstelėjo į kiemą. Kipsas, atsirėmęs sienos, rūkė.

Iš pradžių ją apėmė baimė, o paskui – graudulys. Grįžimas prie senų įpročių Ženiai reiškė naujos individo kokybės žlugimą – šitą kokybę, dažniausiai grindžiamą išvaizdos, pažįstamų rato ir gyvenamosios vietos pakeitimu, kaip aksiomą priėmė netgi keistis neketinantieji, bet „krokodilo kraujas“ darė savo, ir Ženia pagalvojo – jeigu kultūra čia reiškia tik augimą ir laukėjimą, kokia prasmė reikalauti iš Kipso mesti rūkyti, jeigu jis jau buvo tai padaręs?..

– Neik, Sigute, neik, sesele, – tarė Sigutei, ketinančiai eiti lauk. – Po slenksčiu duobė žarijų!

Sigutė sustingo su pakelta koja.

Ženia atsiduso.

– Eik jau, eik. Tik nenusilaužk kojos į grendymą.

Sigutė nutapsėjo tamsiu koridoriumi ir, prieš išeidama į lauką, sukliko – gal senelis, nepasitikėdamas savo akimis, jai įžnybo, tikrindamas, ar ji tikrai ne dvylikmetė.

Koks netaurus senelis, – Ženia nusivylusi pasižiūrėjo į tuščią stiklinę rankoje. Antra vertus, jeigu žmogus niekada nebuvo taurus, kam reikalauti to senatvėje?

Jai pagailo senelio.

– Kipsai, – tarė, persisvėrusi per palangę, – užfilmuok ir senelį.

– Bet aš jo nenugrimavau, – cyptelėjo Sigutė.

– Ir negrimuok, – griežtai tarė Ženia.

– O jo kakta?!

Ženia akimirkai susimąstė.

– Na, bus panašus į Gorbačiovą. Kas čia tokio?

– Gerai, – tarė Kipsas, baigęs rūkyti.

Kol statėsi kameros kojas, nepaleisdamas iš dantų cigaretės, Ženia priekabiai nužvelgė Kipsą. Atrodė keistai erotiškai – Ženia net virptelėjo. Jeigu jis dar turėtų kaklą ir nebūtų vedęs... argi jis vedęs?..

Pastatė stiklinę ant kortų staliuko, visai nepykdama ant savęs už tokias mintis. Netgi stebėjosi, kaip anksčiau jai tai neatėjo į galvą.

Ne į galvą – veikiau į pasąmonę, plūstelėjo kaip laukinė kultūra, sodri, aštri, kimbanti į kiekvieną kūno plaukelį. Nauja kokybė, neturinti nieko bendro nei su profesiniu įdirbiu, nei su etika, nei su senais įpročiais.

– Kipsai, – ji išgirdo reiklų savo balsą ir net sudrebėjo nuo vėlesnių žodžių:

– Ar tu vedęs?

– A? – atsiliepė Kipsas, lyg to telaukęs. – O ką tai reikštų?

Nukreipė objektyvą į senelį – Sigutė bandė su šluotele jį papudruoti, bet nieko neišėjo, nes senelis, klastingai kikendamas, stvarstė ją už pažastų, – ir pridūrė:

– Kad esam dvi salos atšiauriam vandenyne?..

Po pauzės, sukąsdamas nuorūką taip, kad Ženiai net silpna pasidarė, pridūrė:

– Vienoje auga kokosai, kitoje – bananai. Charakteriai nesutampa. Banalu.

– Banalu, – sutiko Ženia, kvailai šypsodamasi.

Operatorius žvilgtelėjo į senelį ir tarė:

– Man trūksta šviesos.

Ir šilumos, – pamanė Ženia švelniai.

Iš tamsos kaip vaiduoklis išniro Saša, nešdama glėbelį sausų stagarų.

– Tuoj užkursiu laužą.

– Atliksi stepių ritualus?.. Muši būgnus, šauksiesi dvasių ir panašiai?..

Saša pasižiūrėjo į Ženią kaip į netekusią proto.

– Čia juk ne stepės, – pasakė su lengva gailesčio gaida balse.

– Ar ne vis tiek?..

– Aišku, kad ne. Čia Lietuva. Čia lietūs lyja. Čia negalima mušti būgnų ir šauktis dvasių.

– Tai kam dabar susiruošei kurti tą laužą?

– Kaip tai kam, – tarė operatorius, – aš gi sakiau, kad man trūksta šviesos!..

Saša, kažką niūniuodama po nosimi, pūtė liepsną, kad stagarai greičiau įsikurtų, o kai Ženia paklausė, kas čia per garsai, pakėlė į ją paslaptingas akis ir sušnibždėjo:

– Tai ugnies geismo daina. Išmokau ją iš motinos.

– Gal gali garsiau? – tarė Ženia, ir operatorius nukreipė į Sašą kamerą.

Saša papurtė galvą.

– Negaliu. Ją reikia dainuoti labai tyliai.

– Žiūrovai nesupras nė žodžio.

– Ir nereikia. Dar neatsirado nė vienas žmogus, kuris suprastų ugnį.

Ji pakilo ir, piktai žybtelėjusi akimis kaip geležtėmis, išnyko tamsoje.

– Koks žavingas pagoniškumas, – tarstelėjo Ženia.

Operatorius pasilenkė ir prisidegė nuo žarijos cigaretę.

Ugnis kiek priblėso, – Ženiai pasirodė, kad liepsna kaip žvėris susigūžė šuoliui, o kai stryktelėjo, išriesdama liauną nugarą ir grybšteldama liepsnojančiais nagais žolę, Ženia pati kaip laukinė katė draskė operatoriaus marškinių sagas, geisdama suleisti dantis jam į krūtinę, bet Kipsas nesileido, jis kirto jai kulnimi per pakinklius ir pargriovė kaip liūtas jauną buivolę, ir tą akimirką, kai jų kūnai skaudžiai susilietė, trokšdami vienas kito kraujo, per medžių viršūnes perėjo lietaus šuoras, nuplikino virpančius raumenis ir, liūdnai šnabždėdamas, užgesino ugniakurą.

Ženia su Kipsu atšlijo vienas nuo kito, triūksmingai alsuodami, alkani ir nepatenkinti.

Saša tupėjo prie užgesusios ugnies, nekreipdama į juos dėmesio.

Pažarstė nuodėgulius kažkokiu įrankiu, panašiu į šikšnosparnio kauliuką, ir sumurmėjo:

– Visada taip atsitinka. Vanduo čia stipresnis už ugnį.

Pakėlė akis į tolstantį dejuojantį šuorą ir pridūrė:

– Lietus!..

– Velniai jį griebtų. – Kipsas pabandė užsidegti cigaretę – nepavyko. – Net cigaretės sušlapo.

Ženia susibruko už ausų šlapius plaukus. Dabar, ko gero, jie visi juodi, ne tik pašaknės. Juoda spalva man netinka, – su širdgėla pagalvojo ji. Ji mane sendina. O man ir taip keturiasdešimt.

Pažvelgė į sudraskytus Kipso marškinius, ir jai pritrūko oro.

– Nusiraminkit, – pasakė Saša, tupėdama prie nuodėgulių. – Vanduo jus gelbsti, nors jūs to nežinote. Kitaip sudegtumėt ugnies geisme. Jeigu mano mama būtų gyvenusi čia, o ne stepėse, lietus ir ją būtų išgelbėjęs.

Ženia dėbtelėjo į savo timpes, aplipusias pienių pūkais ir lapais.

O gal aš visai nenoriu išsigelbėti, – pamanė liūdnai. – Lietus!.. Pamanyk!.. Trūnėsiai ir puvėsiai. Šlapio šuns kailio smarvė. Nieko gero.

– Mama? – paklausė ji oro. – Kodėl tu ieškai tėvo, o ne mamos?

– Mamos aš nebesurasiu, – atsakė oras.

– Ar labai toli išsikraustė?

– Toli.

– Mmm... į Kamčiatką? Kurilus?.. Atšiaurias salas tolimam vandenyne?..

Saša įpūtė žiežirbėlę ir tylėdama stebėjo, kaip ji stengiasi paglemžti sausus stagarus – vieną, matyt, aptiko nesulytą ir ji, linksmai spragsėdama, įsidegė.

– Ten, kur Kyzylmuko[4] šniokštimas susilieja su Gior-Oglano[5] alsavimu, – tarė Saša. – Vienas įkvepia, kitas – iškvepia. Ir mamos dvasia blaškosi tarp jų, nežinodama, ar būti prarytai ugninio Kyzylmuko, ar iškvėptai ledinio Gior-Oglano.

– Žavinga, – tarė Ženia blausiu balsu.

Operatorius neatsakė nieko – išsitraukęs iš kišenės žiogelį, susisegė įplėštus marškinius ant krūtinės, o Ženia tik žiūrėjo į jį ir visiškai nesistebėjo, kad savo kišenėse, be šokoladukų, jis nešiojasi dar ir tokius praktiškus moteriškus reikmenis.

Jis turbūt iš tiesų kaip sala atšiauriam vandenyne, – pamanė abejingai. – Turbūt pats ir atirusias klešnes prisisiuva, ir bulvių vakarais išsikepa, o eidamas miegoti, atsargiai persirita per gulinčią lovoje moterį kaip per koralų rifą, kad nesusižeistų į aštrias jos mentes ir galūnes...

Ugninis vėjas įaudrina sapnuojantį okeaną, bet miegančios salos kūnas beaistris, jis tik susigūžia, geismingo alsavimo paliestas.

Jos buvęs sutuoktinis dirbo psichiatru Naujosios Vilnios ligoninėje, gerontologijos skyriuje, ir nors daugiausia turėjo reikalų su įvairiais senatvinės silpnaprotystės atvejais, kone liguistai domėjosi visokiais seksualiniais iškrypimais. Ir net turėjo susikūręs savotišką teoriją – pasak jo, sąmonė negimdo iškrypimų, jie plūsta iš pasąmonės ir dažniausiai atsiskleidžia sapnuose, bet tik tada, jei individas protingas, o jei jis silpnaprotis – tai ir sapnuoti nereikia, visas jo vadinamasis protas, sąmoningas būvis – liguistas.

Ženiai nuo jo kalbų pasidarydavo šalta. Ji keldavosi iš lovos ir tamsoje eidavo į virtuvę rūkyti. Seniau dar ir barą atsidarydavo, įsipildama „Trejų devynerių“ ar „Starkos“, bet kai sutuoktinis vieną gūdų vidurnaktį, negirdimai atsėlinęs jai iš paskos, diagnozavo Korsakovo sindromą, liovėsi, įsipildavo, kai Pavelo nebūdavo namie.

Vieną sykį neiškentė, nepalaukė prie durų, kaip jai buvo liepta, o užėjo į skyrių, negana to, prisistačiusi įtariai budinčiajai kaip daktaro žmona, įkišo nosį į bendrąjį koridorių, kur vaikštinėjo pacientės – tiesą pasakius, vaikštinėjo kelios, dauguma sėdėjo vežimėliuose, tvoksdamos drėgna rūsio žeme, panašios į suvytusius šakniavaisius, atkišusios basas kojas, apautas guminėmis šlepetėmis, pajuodusiais nagais, vienos senutės net apatinė veido dalis šiurpiai tamsavo, tik vėliau Ženia pastebėjo, kad tai ne šešėlis ir ne odos defektas, o barzda, prasidedanti bene nuo pat ausų ir persimetusi net ant plaštakų, kuriomis senutė laikė parėmusi šeriuotą smakrą, – visgi ant rankų gulė šešėlis, ne plaukai.

Paskui išvydo ateinantį Pavelą – atšiaurų ir griežtą, su prasegtu baltu chalatu, šitas prasegimas jai atrodė toks erotiškas ir taip netinkantis vietai, kurioje viskas suskliausta ir sugrūsta į

pasąmonės ir sapnų skrynelę, – ji panūdo įsikabinti rūsčios jo alkūnės, bet, prisiminusi, kaip viena snaudžianti vežimėly senė staiga griebė seselę už chalato skverno ir paleido, tik šiai pasakius magišką formulę – „nepaleisi, gausi aminezino“ ar panašiai, – atsisakė šios minties, tik sekė Pavelui iš paskos, pavergta tiesios jo nugaros, įaudrinta jo šaltumo yrančio žmogiškumo akivaizdoje.

Sapnų dėželės, pilnos augalo prisiminimų, – tarstelėjo Pavelas jai kabinete, vilkdamasis chalatą. Žmogus neišvengiamai grįžta į žemesnįjį būvį – miškų lapuočio, krūmo, gėlės ir galiausiai – paparčio sporos. Pasaka apie vyrą, išvežusį savo seną tėvą į mišką numirti, turi pagrindo: augalą reikia palikti natūralioje jam aplinkoje.

Turbūt jis labai pritartų senelio laikymui bijūnuose, – pamanė Ženia. – Tik kaži kaip jis traktuotų jo žnaibymąsi ir kikenimą, kuris nesiderina su ramiu paparčio elgesiu?..

Bet ar tai svarbu dabar?

Dabar, po penkiolikos metų. Per tą laiką tebuvo susitikę gal keletą sykių, atlikti formalių reikalų, susijusių su bendra nuosavybe, o gal vedami šiokio tokio smalsumo, kuris nesvetimas netgi žmogiškas silpnybes suklasifikavusiam psichiatrui, – ir Ženia liūdnai nustebo, kai koridoriumi artėjantis vyras su prasegtu chalatu nebesukėlė jai erotinio virpulio.

Visa laimė, kad šito ji niekada Pavelui nesakė, – jis būtų įtikinamai viską paaiškinęs. Galbūt jos ląstelės senėja ir pagamina mažiau laimės hormono, o gal ji grįžta į paparčio būvį ir ją tejaudins pasklidusios ore sporos.

Paskutinį kartą matė jį su jauna moterimi, pakankamai intelektualios išvaizdos, kad Ženia liktų patenkinta, ir pakankamai pilkos, kad jaustųsi pranašesnė. Keršais pažo plaukais, strazda-

notu kaklu, netgi truputį nuliūdo dėl tokio Pavelo pasirinkimo, tačiau juk tai suprantama, Pavelas dabar yra pasiekęs tokį aukštą sąmoningumo būvį, kad jo dėmesiui pelnyti neužtenka tik aptakių formų ir kvapnių vainiklapių. Kadangi lauko kavinėje, kurioje jiedu sėdėjo, ant stalo tebuvo dvi mažai nugertos sulčių stiklinės, Ženiai pasidarė dar liūdniau.

Jis niekada nediagnozuos pažui, – girdėjau, vadino ją Karolina, – Korsakovo psichozės, ir esu beveik tikra, kad už baro durelių stiklų stovi nauji psichoanalizės veikalai, o ne cheresas ir muskatelis, ne Pietų Australijos vynas „Leap of Faith“, ir ne raudonos „Trejos devynerios“ su atogrąžų aromatais, ką bekalbėti apie „Zubrówką“ ir „Soplicą wiśniową“, ir prakeiktą „krokodilo kraują“, kuriame plaukioja jauniklio roplio dantys!..

Ir ką jie daro, kai nori apsvaigti? Juk neįmanoma visą laiką būti blaiviam. Tai tas pats, kaip rašyti laikraštieną ir nieko nenutuokti apie poeziją.

Apie ką jie kalbasi vidurnaktį? Preparuoja sapnus? O gal miega abu su įsirėžusiomis rūpesčio raukšlelėmis kaktose, kad tik nepamirštų, ką susapnavo, nes tai vienintelis ryšys, jungiantis du vienas kitam svetimus kūnus.

– Ar užfilmavai senelį? – dusliai paklausė Ženia, nežiūrėdama į operatorių.

– Už, – atsakė šis. – Bus tamsokas.

– Įkišiu kur nors, į antrą planą. Kad nesimatytų, kaip grybščioja Sigutę. Iš ten atrodys, kad mezga, galėsim kokį šalikėlį su gulbėmis žiūrovams parodyti, sakydami, kad čia jo darbas.

– Kūrybinga asmenybė, – tarė operatorius, ir Ženia jo balse nepajuto nė menkiausios ironijos.

Ji užsimerkė, stengdamasi išlaikyti paskutinius svaigulio likučius, bet šis, kaip visada, buvo negailestingas, sklaidėsi lyg eteris, palikdamas sunkų šleikštulio jausmą.

– Yra problema, – tarė neatsimerkdama.

– Kokia?

– Turim kretantį senelį, kuris atrodo kaip paskutinis idiotas, giltinę frotiniu chalatu, kuri nesiteikia su mumis kalbėtis, nes yra mėlyno kraujo, ir nekrikštytą nuo akmens amžiaus pradžios pagonę buriatę. Kur, po velnių, naratyvas?.. Kas mums papasakos, velniai griebtų, normalią istoriją?.. Ir apie ką?..

– Apie tai, kaip ieškome tėvo.

– Ačiū, kad priminei. Tėvo! Nenustebčiau, jei jis gyventų už poros kilometrų ir, prisirijęs langų valiklio, miegotų kokioj nenaudojamoj lauko virtuvėj, sapnuodamas stepes!

– Palauk, palauk. Jis gi baškiras, kur tau gyvens už poros kilometrų.

– Nori pasakyti, kad jis kažkur tundroje?

– Stepėse.

– Stepėse... nuvažiuok į pavilnį, kad ir Struvės geodezinio lanko ieškodamas, ir pamatysi tokias stepes, kad mirsi neužmirši!.. Ten net lietuviškai niekas nekalba. Ir nė kiek neabejoju, kad visi ten auksinėmis stabų rankomis vaikšto, jų neatkeldami.

Niekas jai neatsakė.

Prie nejaukiai žioruojančio ugniakuro nebuvo matyti nei operatoriaus, nei Sašos, nei Sigutės, netgi senelio priebutyje nebebuvo – arba nuvirto nuo suolo, padidėjusios žemės traukos veikiamas, arba jį bus įnešę į vidų. Greičiausiai taip ir bus – anava kad klega už lango, netgi giltinė šmėkščioja su savo frotiniu chalatu, ir operatorius įsibogino kamerą, net kojas iš mašinos atsinešė, matyt, filmuoja.

– Bet aš neliepiau jam filmuoti tos senės, – sudejavo Ženia. – Ji tokia nefotogeniška! Baisesnė ir už senelį. Tiktų nebent „Vanish“ reklamai – štai kas atsitinka, kai nesaikingai jį vartoji!

Žengė žingsnį ir vos nepargriuvo – nutirpo dešinė koja, ar tik ne toji, į kurią smarkiai įspyrė operatorius.

Ženia patrynė blauzdą, palaukė, kol kraujas pradės vaikščioti, ir nuklibinkščiavo priebučio link, stengdamasi prisiminti, ar ji kuo nors panašiu tam nelemtam Kipsui neatsimokėjo, gal bent įkando į petį.

Tamsiame priebutyje, apgraibomis slinkdama šviečiančio durų rėmo link, nebematydama už koridoriaus tamsą šviesesnio laukujų durų stačiakampio, Ženia pagalvojo, kad Pavelas, ko gero, tai apibūdintų kaip pasąmonės tunelį su trimis išėjimais – į praeitį, vadinasi, į kiemą, į dabartį – ten, kur girdisi šaižus giltinės balsas – „Panstwo!..“, ir...

Ji stabtelėjo.

Kodėl – su trimis išėjimais?..

„Trys“ – gal tai tiesiog žavingas pagoniškas skaičius? Paliekantis daugiau pasirinkimo galimybių, nes „du“ jų nepalieka?

Bet kurgi tas trečiasis išėjimas?

Ji nustėro tamsoje, stengdamasi pajusti tai, ko nefiksuoja rega ir klausa, – bet nepajuto nieko, tik užuodė senų, sudūlėjusių daiktų kvapą, dvelkiantį iš dešinės – prieš pat šviečiantį durų rėmą.

Šita sena troba turi du galus, – prisiminė Ženia. – Matyt, iš dešinės bus kitos durys. Į negyvenamą galą, kur suversti nereikalingi rakandai. Knygnešių laikų maldaknygės, verpimo rateliai, aptraukti voratinklių, kuriuos po truputį, neskubėdamas verpia laikas.

Pavelas tvirtino, kad tunelyje nėra laiko. Ženiai nuo šios minties nušiurpo oda. O kaip nešiurps, kai pro nematomų durų apačią taip traukia šaltas skersvėjis, net švilpia, turbūt tai trečiojo išėjimo laikas siurbia į save.

Ji pasidavė neregimai oro traukai – ištiesusi rankas, prisilietė tamsios erdvės, ir ši atsivėrė, tyliai girgždėdama, kaip senos, užmirštos durys kokios nors vienkiemy mirusios senutės troboje, apleistoje metų metams ir paliktoje vienintelėms guvioms nakties dvasioms – pelėms.

Senų rakandų nebuvo matyti – nebent tokiu gali laikyti chaki spalvos tachtą, stovėjusią judviejų su Pavelu virtuvikėje, suprojektuotoje pagal Chruščiovo laikų idealą – kuo mažiau erdvės, kad nekiltų noras nei pietauti, nei vakarieniauti namie, juolab žvakių šviesoje, visi tarybiniai piliečiai privalėjo išmesti tokius niekus iš galvos ir maitintis visuomeninėse šėryklose, visai kaip gyvuliai kolūkio fermose, kad ir jaustųsi bandos, o ne šeimos dalimi.

Šitos tachtos Ženia negalėjo pakęsti, ypač jos spalvos, primenančios karvės blyną, bet Pavelas neleido išmesti, sakė, kad ji jam susijusi su vienu be galo įdomiu sapnu, kurį susapnavęs, kai pas jį viešėjo giminaičiai iš kaimo, ir Pavelui teko nakvoti virtuvėje.

Negana tachtos, ankštoje virtuvikėje dar stovėjo ir sena „Snaigė“, kurią atitirpinti būdavo įmanoma tik su dviem puodais verdančio vandens – vieną puodą Ženia įstatydavo į šaldymo kamerą, padėjusi ant duonai pjaustyti skirtos lentelės, o kitą dėdavo tiesiog ant metalinės nikeliuotos lentynėlės, ir netrukus ant patiesto skuduro imdavo švelniai čiurlenti tirpstantis žiemos

šerkšnas, o po pusvalandžio, sudrebindamas visą šaldytuvą, nukrisdavo pirmas ledo gabalas.

O ant šaldytuvo – ir puodas, aitriai geltonas, su negrabaus Ženios šeimininkavimo ženklais – išbėgusios sriubos pėdsakais, nuodegomis ir taškeliais, kuriuos nuvalyti padėdavo tik metalinis šveistukas, patys bjauriausi abrazyviniai milteliai ir įnirtingas trynimas, – Ženia, šiūruodama puodą, jausdavosi kaip laukinis, pagaliu įžiebiantis ugnį.

Vienintelis dalykas, kuris jai atrodė kaip estetinis išsigelbėjimas šioje siaubų virtuvėlėje, buvo baras, nedidelė dviejų lentynėlių spintelė, juodojo šokolado spalvos, pakabinta dešinėje prie lango, žmogaus veido aukštyje, kad nereiktų nei lenktis, nei stiebtis – žodžiu, kad būtų išlaikoma judesio elegancija, šiaip jau visiškai nereikalinga chruščiovinei virtuvei.

Ženia nušvito, pamačiusi barą, bet netrukus gavo skaudžiai nusivilti – lentynėlės buvo tuščios, ji pasistiebusi apžiūrėjo jas, matė tik tamsius apskritimus, sodriai atspaustus ant švelnios pilkų dulkių drobės.

Kai atsisuko į virtuvėlės duris, krūptelėjo – tarpdury stovėjo nepažįstama mergina ilgais tamsiais plaukais, kuriuose, kaip ir ant baro lentynėlių, švytėjo šviesiai pilkos dulkės, panašios į pelenus.

Pirma mintis, šovusi Ženiai į galvą – tai nauja Pavelo draugė, tik visai ne to tipo, kaip strazdanotasis pažas, ir ji bus išgėrusi visą baro turinį. Bandė pajusti pavydą – seniau, prieš penkiolika metų, tai buvo taip įprasta ir nesunku, – bet nieko neišėjo, jai pagailo merginos, ir Ženia švelniai tarė:

– Šita virtuvė be butelių nekaip atrodo.

Mergina neatsakė. Ji įdėmiai, su slepiamu nusivylimu žvelgė į Ženią.

Ženiai pasidarė nejauku.

– Pavelo čia nėra, – tarė ji.

– O man jo ir nereikia, – atsakė mergina.

– Tai ko čia atėjai?

– Ne aš. Tu atėjai.

Ženia atsisėdo ant tachtos. Vėl, – veikiausiai pro orlaidę, – siūbtelėjo šalto oro gūsis, siurbdamas į save kaip į pragaištingą skylę pašiurpusius kūno plaukelius.

Lėtai, lyg valydama dulkes nuo tamsaus šokolado spalvos paviršiaus, ji prisiminė šitas siauras lūpas, sugebančias taip piktai, žudikiškai susispausti, kad visi atleidimo ir atsiprašymo žodžiai mirdavo už jų, o akys, atšiauriai žalios, šią mirtį be išlygų patvirtindavo.

Prisiminė jas, su aistra žvelgiančias į niekur, o jai seniau atrodė, kad į tolį, į perspektyvą, į sąmoningą būvį, kaip pasakytų Pavelas.

Jis nenorėjo vaikų – nei savų, nei svetimų. Paaiškino, kad nenorįs „blaškyti intelekto“ tokiems dalykams. Nors ko jau ko, bet intelekto „tokiems dalykams“ mažiausiai reikia, tą jis turėjo žinoti.

Matyt, priežastis kur kas paprastesnė – bijojo, kad jo, atėjus laikui, neišvežtų į mišką.

Galiausiai jis sutiko, kad Ženia turėtų globotinę.

Ženia nuvažiavo į vaikų namus priemiestyje ir išsirinko Salomėją.

Tuomet jai tebuvo dešimt. Žinoma, kaip ir daugelis našlaičių, ji turėjo biologinius tėvus, Ženia slapčia nuvažiavo jų aplankyti, kartu su socialine darbuotoja, rado tėvą, miegantį lauko

virtuvėje, ant suolo, pasitiesusį užtiesalą su Disnėjaus mikimauzais, girtas jis nebuvo, tiesiog pavargęs, tik nuo ko, Ženia neišsiaiškino.

Panašu, kad nuobodu buvo ir motinai, pro didelę dantų švarplę švapsinčiai, kad niekas ja nesirūpina, ant rankų penki vaikai ir du paršiukai, ar atvirkščiai, atjungta elektra už skolas, bandė skambinti į „Bėdų turgų", bet niekas jai nepadėjo. Vienintelis dalykas, ką ji gali, tai atiduoti vaikus į globos namus, betgi jų kartais dar nenori paimti, tai visiškai neaišku, kam ji tuos vaikus tada ir pagimdė.

Kavaliūnaite, Kavaliūnaite, – sugėdino ją darbuotoja, – daržą nusiravėk, nes bulvių neturėsi!

Negaliu, – atsakė Kavaliūnaitė, patempdama žemyn rausvą palaidinę su užrašu „Sexy girl", – vaikai ant rankų kabo, paims vyras dalgį ir nupjaus tuos bulvienojus su kiečiais beigi balandom.

O kur kruopas su miltais padėjai, juk prieš dvi dienas gavai labdarą?

Kavaliūnaitės veidas nušvito svajinga šypsena, ir ji nieko neatsakė.

Ženia įdėmiai žiūrėjo į neišraiškingą, storalūpį jos veidą, paskui sugrįžo į viralinę ir dar sykį dirstelėjo į pavargusį tėvą, bet nė viename jų neįžvelgė Salomėjos bruožų.

O kadangi ir abu tėvai, paklausti apie savo vaiką, nieko nesakė, – Kavaliūnaitė tik pažvelgė svajingomis veršelio akimis, o Bardauskas tik apsivertė ant kito šono, išgąsdindamas po suolu vaikščiojančią vištą, – Ženia, užuot nuliūdusi dėl jų abejingumo, tik apsidžiaugė.

Jai net pasidingojo, kad Salomėja gimė iš sapno, taigi iš tiesų gali būti Ženios ir netgi Pavelo vaikas.

Atsargiai išklausinėjusi globos namų direktorę ir auklėtojas,

netgi valytoją pamalonindama rankų darbo „Rūtos“ saldainiais, sužinojo, kad Salomėja žalingų įpročių neturi, paveldėtų ar chroniškų ligų – irgi, nors iš tėvų namų atvežta murzina, be vienos kojinaitės (ir be kelnaičių, – pridėjo valytoja slapčia ir užsikosėjo, paspringusi marcipaniniu įdaru), tačiau ir be jokių pedikuliozės ar niežų požymių, o tai, skėstelėjo rankomis direktorė, stačiai nesuprantama, juk vaikas pakankamai apleistas, panašu, kad pats, kaip šuniukas, viską išsiblusinėjo ir išsilaižė, kai nuprausėm, pamatytumėt, sušvito mergaitė kaip alebastras!..

Salomėja į klausimus atsakinėjo šykščiai, suspaudusi lūpas, didelėmis žaliomis akimis žvelgdama pro šalį.

Ženiai atrodė, kad taip ir turi elgtis vaikas, šitiek daug iškentėjęs.

Ji tik šyptelėjo, tai prisiminusi.

Kančia!.. Kentėjimas!.. Taurioji martirologija!.. Vaikas tiesiog gyveno ir bandė prisitaikyti prie visiško tėvų ir pasaulio abejingumo, o aš jau pavadinau tai kančia. Kodėl? Ar dėl įsišaknijusios nuomonės, kad kentėti – tauru?

O jeigu ne? Jeigu tai viso labo fikcija, kaip ir visos įsišaknijusios nuomonės?.. Jeigu kenčia ne vaikas, – gal jis visai laimingas, būdamas „laisvu gyvuliuku“, kas gi taip pasakys, jei ne Pavelas, – o Kavaliūnaitė su Bardausku, slegiami baisaus būties nuobodumo? Juk jie patys kaip peraugę vaikai, pilni tų pačių naivių vaikystės svajonių.

Palauk, kol prasiverš genetinis šauksmas, – tarė jai Pavelas, kelias minutes stebėjęs jos globotinę, sėdinčią ant tachtos virtuvėlėje ir be garso kremtančią sausainį. – O tai neišvengiamai atsitiks, ir gana greitai, už metų kitų!

Apsivilkęs paltą, jis išėjo pro duris, palikęs Ženią vieną su vaiku, kurį ji visa širdimi troško pamilti, tik pati nežinojo kodėl, veikiausiai dėl to, kad kaip Salomėjos tėvai vis puoselėjo vaikišką pilnaverčio gyvenimo iliuziją.

Pilnavertis gyvenimas!.. Kas tai?.. Penki vaikai ir du paršiukai?..

Ji ištiesė ranką ir paglostė Salomėjos plaukus.

Tokie pat švelnūs ir vėsūs – kaip aksomas rugsėjo vėjyje.

Dovana, kurios nedavė Dievas, užtat pati norėjau pasiimti, neklausdama, ar ji man bus duota.

– Kur buvai? – paklausė, nežiūrėdama Salomėjai į veidą. Vis vien jos akys žvelgs pro šalį.

– Pas draugę.

– Kokią?

– Tu jos nepažįsti.

– Iš mokyklos?

– Aš gi sakiau, tu jos nepažįsti. Ir baik čia klausinėti. Važiuoju į vaiknamį. Viskas!

Ženia pažvelgė į Salomėją, jausdama niekingą bejėgiškumą, tokį nepanašų į pilnatvės jausmą.

Norėjo klausti – kiek tau metų, Salomėja? Ar tu ne per didelė vaiknamiui? Paskui prisiminė jos tėvus – Salomėjai pabėgus, važiavo jos ieškoti pas juos ir teberado tokius pat užsisvajojusius, tėvas, tiesa, dalgiu pjovė bulvienojus, jeigu tik galima taip pavadinti neperbrendamą piktžolių sieną, net dalgis šipo, nepaimdamas skardinių dagių lapų, o viralinėj, ant galvos užsitraukęs apklotą, šįsyk su kiškiu Kvanka ir kitais „Looney Tunes“ personažais gulėjo vyriausias Kavaliūnaitės sūnus, ir po suolu nebe višta stripinėjo, ieškodama

grūdų ar blusų, stovėjo tuščias trilitris su storu mielių sluoksniu ant dugno.

Pati Kavaliūnaitė, šįsyk su rausvomis treninginėmis kelnėmis – panašu, kad ir iš šios spalvos neišaugo, kaip iš vaikiškų svajonių, – tik tarstelėjo, kad be reikalo jie čia važinėja, mergiotė, matyt, nusidavė į jos brolį, Kavaliūną Erodą, užmušė jį kalėjime – nenusėdėdavo vietoj, atrodo, specialiai ieškodavo bėdos, tai, žinot, tamstos, kaip liga, nieko nepadarysi.

Genetinis šauksmas, – prisiminė Ženia Pavelo žodžius ir dar sykį pažvelgė Salomėjai į akis.

Kiek bežvelgtum, ką pamatysi žalioje miško gūdumoje?.. Tik tamsėjančią naktį, ateinančią tavęs pasitikti.

Matėme panašią prie stoties, – pasakė policijoje. – Bet neatitiko amžius. Ir gymis. Juodukė, iš taboro.

Ne, Salomėja – balta kaip alebastras, švytinti gelmėje. Moliuskas, auginantis perlą.

Vėliau Salomėja buvo perkelta į dingusių asmenų registrą ir kuo toliau, tuo labiau jos švytėjimas slopo, kol vieną sykį paryčiais atsibudusi Ženia pajuto visišką tamsą.

Pro lengvosios atletikos maniežą Žemaitės gatve į kalną nuriaumojo autobusas, šlapią paklodę ant lango, pakabintą apsisaugoti nuo alinančios liepos kaitros ir degančių Rudaminos durpynų smogo, sujudino vėjo gūsis, ji apsivertė ant kito šono, trokšdama nuo tvankos, Pavelas šiąnakt budi, o aš iš pat ryto bėgu į redakciją, vėl nesusitiksim, jau keleri metai gyvenam atskirai, o aš vis neišmetu siaubingos karvašūdžio spalvos tachtos, išsikeldamas jis jos nepasiėmė, matyt, tas sapnas jam nebėra brangus, nebrangus ir man, užtat dar noriu pasilaikyti jo kūno įspaudą, kai jis tą sapną sapnavo.

– Tu – irgi sapnas?..

Salomėja neatsakė.

– Atsakyk man, – valdydama pyktį, tarė Ženia. – Man... man taip trūksta... naratyvo. Kur tu buvai?.. Kas tau atsitiko?.. Kodėl... kodėl tavo akys dabar juodos, o ne žalios?..

– Miške sutemo.

Ženia numojo ranka.

– Tarsi nežinočiau, ką reiškia išsiplėtę vyzdžiai!..

– Tada baik klausinėti.

– Ne, nebaigsiu. Kur tu buvai?!.. Kur?!.. Kalė!.. Kurva!.. Bjaurybė!..

Salomėjos veidas atsileido, lūpų kampučiai virptelėjo, atrodė, tuoj kažką pasakys, bet nepasakė, išėjo pro duris, Ženia puolė iš paskos – bėgti buvo sunku, taip būna sapne, kojos lyg švino pripiltos, negana to, kažkas traukia atgal, lyg milžiniškas siurblys, veikiausiai sapno laikas, – ir kai lūpos nebejudėjo, ji dar girdėjo savo žodžius, aidinčius aplink:

– Kalė!.. Laukinė kalė!.. Pragaro hiena!..

– Nieko sau, – išgirdo balsą prie pat ausies, pilną ledinės didybės, net odą nutvilkė. – Ką tamsta, pani, sau leidžiate!

Ženia atsitokėjo.

Sapno rūkas sklaidėsi, ją laikė tvirtos operatoriaus rankos – kėlė nuo slenksčio, ant kurio ji, matyt, sukniubo, dingus laiko traukai.

Sigutė bandė ją atgaivinti, plekšnodama per veidą drėgna servetėle.

Ponia Jadzia tik paniekinamai prunkštelėjo, pamačiusi tokį gaivinimo būdą. Apsisukusi ant kulno taip, kad tamsaus vyno

spalvos suknia siūbtelėjo kaip išpilto burgundiškojo puslankis, ji nubangavo link baro – Dieve brangiausias, vietoj duonkepės stovėjo baras dvivėrėmis stiklinėmis durelėmis!.. – išėmė iš ten prabangų krištolo grafiną, pripylė raižyto stiklo taurelę ir išdidžiu mostu liepė Ženiai išgerti.

Tikiuosi, kad čia ne skystas amoniakas, kurį senos XIX amžiaus ponios uostydavo nualpusios, – Ženia klusniai paėmė taurelę ir išmetė kaip už ausies.

Svajingai pažvelgė į ponią Jadzią, o paskui atsisuko į operatorių ir atsidususi palaimingai susmuko jo glėbyje.

– Jūs... jūs nunuodijot mūsų grupės vadovę! – sukliko Sigutė.

Ponia Jadzia gūžtelėjo pečiais.

– Tik pamanyk, koks lepumas, – tarė. – Atrodė tokia arši, kaip skalikas, tai aš jai ir įpyliau šito, kad neprarastų budrumo. Maniškiai, prieš medžioklę taip palakinti, briedį į medį įvydavo.

– Įpilkit ir man, – atkišo stiklelį operatorius.

Ponia Jadzia sukikeno.

– Ne!.. – suriko Sigutė. – Negerkite! Ką aš viena čia darysiu!..

– Grindis plausi, – griežtai tarė ponia Jadzia.

– Neplausiu! Ne tam pasaulyje gimiau!..

Ponia Jadzia kilstelėjo antakius.

Kadangi operatoriui buvo sunku viena ranka laikyti Ženią, kuri nebuvo trapaus sudėjimo, o kita – atkištą stiklelį, Jadzia atkimšo grafiną, įpylė skaidraus kaip ašara skysčio ir tik tuomet tarė:

– O kam?.. Kam tu gimei?..

Sigutė, giliai alsuodama, tarė:

– Gailestingumui! Ir kilnumui!.. Globai. Benamių ir kačių.

– Grindų plovimas kilnumui nepakenks. Imk ryžą ir drožk. Grindys – aname gale.

– Ten, kur trečiasis išėjimas, – tarė Ženia sapnuodama.

Operatorius pasižiūrėjo į ją ir išgėrė stiklelį.

Sigutė sukliko ir užsidengė akis – dabar grius abu su Ženia kaip virstantys ąžuolai.

Bet operatorius tik pasipurtė lyg šlapias šuo, urgztelėjo ir paklusniai sužiuro į senę.

Ponia Jadzia patenkinta nusišypsojo ir patapšnojo jam per ausį.

– Neškis savo grobį lauk, – parodė duris. – Nepakenčiu, kai ant parketo lieka plaukų gniutulai ir drabužių skivytai.

Operatorius, užsimetęs Ženią ant peties, išlingavo pro duris, o ponia Jadzia tarė drebančiai Sigutei:

– Ar kada buvai sumindžiusi sraigę?

Sigutė suvaitojo.

– Buvai, – konstatavo senė.

Ji pripylė stiklelį ir ištiesė Sigutei. Ši su pasibjaurėjimu atstūmė.

Ponia Jadzia gūžtelėjo pečiais ir išgėrė pati.

– Jeigu nestipriai užmini, – sumurmėjo atsikrenkštusi, – sutraiškai tik kiautą, o tas nezgrebnas padaras lieka gyvas.

Ji pavartė stiklelį ir susimąsčiusi tarė:

– Kaži, ar tai geriau. Reiktų minti stipriai.

– Ką jūs tuo norite pasakyti? – sušnibždėjo Sigutė susijaudinusi. – Kad jums negaila sraigių?..

– Ne, – atsainiai tarė ponia Jadzia. – Sraigės – skanios, ypač su šviežiu sviestu.

Ji dėbtelėjo į Sigutę, suspaudė grafiną rankose ir pridūrė:

– Užtat ne visų benamių reikia gailėtis.

Gailestis, – pamanė Sigutė, šiurpulio krečiama. – Kas tai?.. Gal kokia liga, kuria užkrėstas visas pasaulis?.. Gal mes visi jau mirštame nuo jos, tik nejaučiame?..

– Imk ryzą, – ramiai tarė ponia Jadzia ir atkišo Sigutei į ritinį susuktą savo frotinį chalatą. – Grindys, kaip sakiau, aname gale.

Sigutė nusvyravo prie durų.

– Šitą, – ponia Jadzia parodė į grimo dėžutę, – palik. Tau jos neprireiks.

Sigutė klusniai pastatė dėžutę prie baro, atidarė duris į koridorių ir sužiuro į tamsą. Ano galo durys buvo praviros, juodus koridoriaus aslos akmenis apšvietė žioruojantys raudoni atspindžiai.

Sigutė ištempė ausis.

Neik, Sigute, neik, sesele, po slenksčiu – duobė žarijų...

Ar jai pasigirdo, ar kažkas tyliai dainavo keistu, šnabždančiu, nežmogišku balsu, į kalbos skiemenis sudėdamas visas savo tamsios, tolimos sąmonės pastangas?

Ir kam jam perspėti Sigutę? Ar ne geriau būtų, kad ji nugarmėtų į žarijas ir pavirstų pelenų antele, kurią beskrendančią išsklaidytų vėjas?..

Vėjas. Eolo arfa, mirusiųjų daina gyviesiems.

Išsiskyrusi su vyru, vieno rajono apylinkės pirmininku, Sigutės motina grįžo į miestą ir apsigyveno Antakalnio prieigose, vėliau išsipirko savo namelio dalį ir žemę, apsitvėrė kiemą nuo smalsių ir ne itin tvarkingų kaimynų, pabrėžtinai kruopščiai prižiūrėjo visus kiemo augalus ir su rafinuotos estetės panieka žvelgdavo į anapus tvoros vešančius pilkšvai sidabrinius kiečius, sulaukėjusius krienus ir į amžinai nėščią ir alkaną kaimynų

katę, į šabakštynus atsivedančią savo prieauglį, kuris, regis, irgi niekada nesikeisdavo – murzinai baltas kaip nešvari vata, kartais ten ir likdavo, tarp abejingų piktžolių, išdrabstytas gabalais, sudorotas senio katino, akylai saugančio savo teritoriją, o kartais – benamių šunų.

Motina mokėjo labai raiškiai ištarti žodį „Martini“, be „s“, omeny turėdama vermutą, kurį mėgo savaitgaliais ar vakarais po darbo gurkšnoti kiemelyje, išsitiesusi žaliame šezlonge, su ledu ir citrina, būtinai žaliąja, jos šalia esančioje „Maximoje“ ne visada būdavo, ir Sigutė, suspaudusi centus, bėgdavo į „Iki“ už gero kilometro. Tas grakštus „Martini“, be abejo, turėjo labai skirtis nuo aplink skambančių „bl..., končilas vodočka“ ar „skolko ty budeš taščit s Lukoila butylku, bl...!“, bent jau taip manė motina. Sigutei ir vieni, ir kiti žodžiai skambėjo magiškai, kaip užkeikimai, bet labiau patikdavo su keistu žodžiu „bl...“, nes po jų paprastai arba kas nors griausmingai nusirisdavo laiptais iš viršutinio buto, arba būdavo išvežamas policijos automobiliu, kuris sustodavo prie kiečių, ir visos katės su prieaugliu nušnarėdavo tankmėn slėptis, motina stovėdavo prie vartelių ir pavargusios aristokratės mostu rodė, kur rasti butą, kuriame griaudėjo magiški užkeikimai.

Sigutei atrodė, kad stebuklingas pasakų pasaulis neturėtų būti atsitvėręs tvoromis, – kai iš kiečių tankumyno vakarais į ją spoksodavo geltonos ir žalios kačių akys, ji irgi, prispaudusi nosį prie vielinio tinklo, žiūrėdavo į jas, vildamasi, kad ir paslaptingi burtažodžiai atsivers kaip žėrinčios kačių akys.

Motina dirbo savivaldybėje, neapsikentusi kažkam pasiskundė, ir kiečiai buvo nušienauti, liko plynė ir už jos riogsantis senas sunkvežimis kadaise balta, dabar nuėjusia žalėsiais būda – viršutinis butas pildavo po juo savo naktinio puodo turinį, ir

motina žadėjo ir šitą griozdą prigriebti, įstatymas taigi jau kadais išėjęs, sakė ji, tokių griaučių kiemuose seniai turėjo nelikti!..

Sigutė su baime žvelgė į sunkvežimį surūdijusia kabina ir suzmekusiomis padangomis, regėdama jį kaip pranašą Joną prarijusią didžuvę. Po ja, netekęs kiečių, susibūrė visas katinynas.

Sigutė nedrąsiai stumtelėjo duris.

Raudoni atspindžiai – visai ne žarijų, o besileidžiančios saulės, jie pamažėle tamsėja, liedamiesi pro vakarinės pusės langą, nes saulė skęsta vis giliau į ūkaną už miesto, ir atsėlina vakaras, girgždindamas koridoriuje nuo drėgmės iškilusią laminato lentą – rupūžės iš viršutinio buto vėl mus užpylė, sako motina, ką su jais daryt, galva neišneša, gal tu, Edvardai, ką nors sugalvosi, – bet Edvardas, kuris pas ją ėmė lankytis visai neseniai, o pastaruoju metu ir apsigyveno, tik mandagiai šypsodamasis glostė motinai ranką ir kartojo: saule mano, nusiramink.

Ką jis dabar galvoja, žiūrėdamas į Sigutę, sėdinčią prie algebros vadovėlio ir bandančią išspręsti klastingą lygtį?..

Šviesiais ūsais ir tvarkingai perskirtu sklastymu, jis panašus į matematikos mokytoją, štai ir liniuotę laiko rankose, ar tik netvos Sigutei per nagus, nesvarbu, kad tai pasenęs bausmės metodas, jis net nebesišypso, žiūri į ją, suraukęs antakius, Sigutei pasidaro baugu.

Matyt, išskaitęs baimę jos akyse, Edvardas pralinksmėja. Braukia liniuote per rankos linkį, kokia oda, tikras abrikosas, sako švelniai, nors imk ir atsikąsk. Ir kanda, ką tu pasakysi, irgi labai švelniai, Sigutė iš baimės suakmenėja, ir nebežino, skauda jai ar neskauda, ak tu abrikosėli, dejuodamas sako Edvardas, Sigutė neišlaiko ir pravirksta, o jis, prispaudęs ją ant grindų, šluosto

ašaras savo ūsais, dvelkiančiais miežių salyklu, ir šnabžda – neverk, saule mano, nusiramink.

Aš pagalvosiu, – girdėjo Sigutė, prispaudusi ausį prie motinos kambario durų, – aš apie tai pagalvosiu, – o paskui vėl dejonės, Sigutė atšlijo, ji netikėjo, kad Edvardui skauda. Nors kam gi kitam jis galėjo sukelti skausmą, jei ne sau pačiam, buvo toks švelnus ir bejėgis, tik galvoti ir sugebėjo.

Bet motinai jo reikėjo, gal kaip priedo prie martinio taurės – kaip žaliosios citrinos.

Ir iš namų teko išeiti Sigutei – kaimynų katė su savo prieaugliu tupėjo prie sunkvežimio padangos ir lydėjo ją dienos šviesos užgesintomis akimis.

Sigutė susigūžė į kamuoliuką ir pravirko.

Frotinis chalatas iškrito jai iš rankų ir išsiskleidė ant švytinčių raudonų saulėlydžio grindų.

Neišplausiu aš šitų grindų!.. Jos visada bus nešvarios!

Galiu tik pridengti... užkloti... papudruoti...

Tai ji gerai išmoko – atrodė, lyg tam būtų gimusi. Taip vykusiai paslėpdavo žmogaus veido defektus, kad filmuojamasis – tai dažniausiai būdavo brandaus amžiaus ponia, susiruošusi šokti ar dainuoti, o neretai ir netikėtų susitikimų šou dalyvis – kaipmat įsimylėdavo savo televizinį atvaizdą ir kone su fiziniu skausmu nusivalydavo grimą.

Ji pati nemėgo grimo. Tik per motinos laidotuves – mirė pernai, nuo kepenų cirozės – pasipudravo nosį, kad neblizgėtų, ir šiek tiek pasidažė blakstienas, kad galėtų šaltai ir rafinuotai nuleisti jas ant skruostų.

Edvardo plaukai ir ūsai buvo keistai nurudę, kaip žolė, ant kurios šlapinasi šunys, ir Sigutė su ledine nuostaba pagalvojo: kažin, ar tik jis nesišviesino kaip netikra blondinė!..

Švelniai paliesta, ji neatitraukė rankos, tik lėtai pakėlė blakstienas ir pasižiūrėjo į jį taip pat, kaip jos motina į viršutinio buto gyventoją, sėlinantį patvoriais su puodu.

– Brangioji...

Seniau vadindavo mane abrikosėliu, – pamanė Sigutė. – Negi taip greitai pasenau?..

– Taip netikėtai...

Vargu ar nuo kepenų cirozės mirštama netikėtai.

– Gal... užeitumei?.. Palengvintumėm sielvartą, išgertumėm... manau, tau patinka martinis...

Sigutė neatsakė.

Tik su nusivylimu pagalvojo, kad Edvardo lūpose žodis „martinis“ skamba apgailėtinai, tegu ir su „s“.

– Ne.

– Turiu ir vodočkos, – sušnabždėjo Edvardas.

Sigutė sukluso.

Ar tik nebus susidėjęs su kaimyne iš viršutinio buto, – pamanė. – Šitas žodis – „vodočka“ – kur kas labiau jam tinka.

– Aš negeriu, – atsakė Edvardui su lengva pašaipa.

Atsuko jam nugarą ir nukaukšėjo per laidotuvių rūmų holą brangiais zomšo bateliais, nė kiek neabejodama, kad jis liks ten, prie salės durų, prie juodu kaspinėliu perrištos motinos nuotraukos, kurioje ji atrodo taip, lyg ruoštųsi ką bučiuoti – lūpos „O“ formos ir atkištos į priekį, veikiausiai fotografavosi, gerdama martinį, – liks susigūžęs ir nesuprastas, sugniuždytas šaltos elegancijos, Sigutei jo net pagailo. Juk grįš į tą laukinį namelį, bandys glaustis prie viršutinio buto, bet tokius kaip jis pikti ir

stiprūs teritorijos gynėjai neretai išveja lauk, kaip vejami sterilizuoti ir nepajėgūs gyvūnai.

Lauke ją apniko šleikštulys.

Atsidarė rankinę ir, išsitraukusi drėgną servetėlę, kruopščiai nusivalė pudrą ir blakstienų tušą. Sviedė servetėlę į šiukšliadėžę ir bėgte nubėgo laipteliais žemyn, į automobilių stovėjimo aikštelę.

Sigutė atsisėdo ant grindų ir apsigaubė pečius frotiniu chalatu. Tvoskė pelėsiu ir seno kūno prakaitu.

Jaučiuosi visai taip pat, lyg sėdėčiau po krūmu kaip tada, kai palaidojau kačiuką.

Jis buvo mažas ir trapus lyg grumstelis, tokių žemės spalvų ir atspalvių, kokių tik begalėjo būti – šlapio smėlio, sauso smėlio, raudono ir pusjuodžio molio, žvirgždo, šlyno ir durpių. Netgi sidabro gysla tarsi praba ėjo jo paausiu – aiškiai skyrė jį nuo nešvaraus sniego spalvos prieauglio, knibždančio kiečiuose. Matyt, ir jis pats, tai jausdamas, nenorėjo susidėti su plebėjais ir įkyriai lindo į kiemą, kol Sigutė neapsikentusi už rododendro užkišo kartoninę dėžę, įklotą skuduru. Bet vargšas pamestinukas vis tiek susigriebė plaučių uždegimą, atitipendavo rytais į verandą užpūliavusiomis akimis, Sigutė davė jam kiaulienos faršo, taigi bėdžius paskui įsitaisė ir enteritą, veterinaras pasižiūrėjo į Sigutę kaip žmogus, realiai vertinantis situaciją, ir apie ausų erkes beigi blusas užsiminė tik tarp kitko, kaip apie smulkmeną, nes matė, kad Sigutė pilna fanatiško kilnumo. Nieko nesakydamas, suleido katinui vaistus, surydė pastą nuo trydos, –

šitų operacijų atlikti Sigutė ėjo kasdien, slėpdamasi nuo motinos ir kaskart pasiimdama pinigų iš jos naktinio staliuko, galvodama, kas bus, kai motina pastebės, bet motina buvo apkvaitusi nuo martinio ir nuo vėlyvos aistros Edvardui, su kuriuo išeidavo visam vakarui, labai palankiu metu, kai veterinarinėj prieš uždarymą beveik nebūdavo klientų, ir Sigutei su katinu nereikėdavo ilgai laukti.

Vieną sykį, kai Sigutė žiūrėjo į operacinėje ant stalo be gyvybės ženklų gulinčią katę, uždengtą marle, o šalia, padėjęs galvą, taip pat kone be gyvybės ženklų į katę spoksojo jos šeimininkas, veterinaras tarstelėjo, kad vaikščioti kasdien Sigutei per brangu, paslaugos taigi kainuoja, ar kas negalėtų katinui vaistų suleisti namie, tai geriau, nei šerti antibiotikų tabletėmis, šie prasčiau veikia.

Sigutė pasižiūrėjo į bežadę katę, paskui – į blyškų ir negyvą jos šeimininko veidą, prisiminė, ką nuolat sakydavo televizorius – visko, ko nori, gali pasiekti, viskas priklauso nuo tavęs.

Viskas, – pagalvojo Sigutė. Kodėl gi ne?

Nešėsi namo ampules ir švirkštus su išdidžiu pasitikėjimu – kas čia yra, baksteli į kuprą, argi dėl to verta važinėti po klinikas, – ir su gailesčiu nužvelgė mažą ir drebantį kaimynų katės murzių po kiečiu. Viskas iš pradžių ėjosi gerai, tik katinui kažkodėl nepatiko tas baksnojimas į kuprą, ir jis kuo toliau, tuo labiau protestavo, kol vieną kartą taip pasimuistė, kad adata pataikė nebe į kuprą, o į kažką kieta, turbūt į kaulą, net įlinko, ir žemės grumstelis, nežmoniškai suklikęs, čia pat apsišlapino iš skausmo ir ėmė raitytis, kol pastiro letenėlės ir staiga išsiplėtė akių vyzdžiai – jie plėtėsi taip sparčiai, kad atrodė, kosmose sprogo juoda supernova ir baisiu greičiu artėja tiesiai į Sigutę.

Sigutė šaukdama tuskino katiną, paskui jai dingtelėjo, kad

tuoj grįš motina, ji skubiai viską sutvarkė, išmetė švirkštus ir ampules, tuščias ir pilnas, nušluostė šlapias grindis ir galiausiai, glausdama šiltą katino kūnelį prie krūtinės, nuėjo į vonią, atidarė spintelę ir į apatinį stalčių ant pašluosčių paguldė žemės grumstą didelėmis marsiečio akimis.

Uždarė, įsprausdama pašluostės kampą tarp durelių – kad įeitų oro.

Ištraukė iš savo palovės katino tualetą, išpylė kraiką į kiečius, tvarkingai išplovė ir įkišo į sandėliuką.

O kai išgirdo motinos atidaromus vartelius ir išvydo ją, ir ne vieną, o su Edvardu – pirmą kartą atsivedė jį į namus, – išbėgo į kiemą ir pasislėpė už geometrine progresija nukirptų tujų, motina kažką šūktelėjo, regis, piktai, bet Edvardas raminamai palietė jos ranką, ir Sigutė išgirdo – nieko, nieko, brangioji, susipažinsiu su ja vėliau.

Sigutė sėdėjo už tujų, kol sutemo, ir jai buvo visiškai tas pat, kad motina neišeina jos atsivesti.

Į kiemą išlindo tik Edvardas – apsidairė aplink, surūkė pusę cigaretės ir vėl grįžo vidun.

Kai atsisveikino su motina, Sigutė slapčiom nutykino į vonią, atidarė spintelę ir, tikėdamasi stebuklo, išsitraukė kūnelį.

Jis jau buvo sustingęs. Snukutis apsitraukęs balkšva puta, dideles akis gaubė valkšna.

Sigutė nuėjo ieškoti tuščios batų dėžutės. Paskui pasiėmė gėlių kastuvėlį, pasižiūrėjo, ką veikia motina, – žiūrėjo serialą „Dingę“, dabar ir su patrankos šūviu neatitrauksi jos nuo ekrano, – išsikasė duobę už tujų ir palaidojo savo kilnumo auką.

Kadangi viršutinis butas vėl šventė, ji galėjo ramiai paverkti, niekas tamsoje jos nematė ir negirdėjo, nebent keli amžinosios katės vaikai, vienas – ankstesnės, kitas – vėlesnės, bet tų pačių

metų vados, negražūs ir nekilmingi, Sigutė metė į juos grumstą, kad netupėtų prie tvoros ir nespoksotų į ją.

Viskas priklauso nuo tavęs!

Tu viską gali!

Sigutė nusibraukė ašaras ir panūdo dar kartą pasižiūrėti į kačiuko kūnelį – buvo bepradedanti rausti supiltą kauburėlį, – bet susilaikė. „Viskas“ yra žodis, kuris gali reikšti ir nieką, taigi aš nieko negaliu ir niekas nuo manęs nepriklauso, stebuklai – tuo labiau.

Vėliau pas jas apsigyveno Edvardas, ir ji nieko nesakė motinai apie jį, nes nei kilnumas, nei pasitikėjimas jai nebeatrodė verti tokio didelio dėmesio, kokį jiems skyrė televizija ir laikraščiai, nes kas galėtų paneigti, ar tai nesusiję su nužudytų kačiukų kūneliais vonios spintelėje?..

Žinoma, šį bei tą aš galiu padaryti – išduoti Edvardą motinai, tik nežinau, ar jai baisu pasirodys tai, kad Edvardas tik guli ant manęs ir bejėgiškai stena, – juk baisybės siejasi tik su grubia ir akivaizdžiai matomą prievarta, mėlynėmis, kraujais ir liepsnojančia siera.

Galiu bakstelti Edvardui į kuprą iš veterinarinės parsineštu švirkštu, tada jis visiškai sustings, bet tokiam kilniam žygiui aš nesu pasiryžusi.

Ar tai ir yra tas viskas?..

Sigutė nusišluostė ašarą frotinio chalato skvernu.

Prisiminė kosmetologijos kursų draugę, su kuria gyveno bendrabučio kambarėlyje, ji klausė, pešiodamasi pincetu kojų plaukelius, – ar tu katinė, ar šuninė, aš visus žmones į tokius skirstau, ai, suriko iš skausmo, išpešusi juodą susiraičiusį šerį.

– Katinė, – atsakė Sigutė.

Taip ir maniau, palinksėjo galvą draugė, o aš tai šuninė, ai.

Sigutė irgi palinksėjo galvą.

Panūdo paklausti, ką draugė mano, – ar žmogus gali viską, ar nieko negali, bet susilaikė.

Turbūt šuniniai žmonės ir taip puikiai šitai žino.

O katiniai...

O katiniai turbūt tik nujaučia, bet jų nuojautos netinka oficialiai nuomonei patvirtinti.

Sigutė vėl pakėlė prie akių chalato skverną ašarai sugerti, bet reiklios rankos ištraukė chalatą.

– Užteks, – tarė ponia Jadzia. – Nesišluostyk ašarų ryzu, kuriuo plovei grindis.

Sigutė šniurkštelėjo.

– O jūs – nesivilkite. Ir nenešiokite. Juk jis senas ir smirdi.

Ponia Jadzia susuko chalatą į ritinį ir atlaidžiai pasižiūrėjo į Sigutę.

– Tai nieko nereiškia.

Sigutė susimąstė.

– Turbūt jūs teisi. Nieko.

– Siūlyčiau, – ponia Jadzia patraukė nosimi, kažką uosdama, – išeiti į lauką, ten jau bus iškepę briedį. Aperityvo išgėrėme, taigi laikas pasistiprinti.

– Briedį?.. – krūptelėjo Sigutė.

Senė skėstelėjo rankomis.

– Žinau, kad tamistai širdis krauju apsipils, pamačius iškeptą gyvą padarą, bet ką padarysi, mes – žmonės, o Jacekui kopūstų nė nerodyk, įtūš siaubingai, kad ir koks subtilus beatrodytų, gėlytes uostydamas.

– Neapsipils.

Ponia Jadzia nusišypsojo.

– Ačiū Dievui, visgi nesi geresnė, nei dėjaisi. Kaip man palengvėjo!

O man? – pagalvojo Sigutė. – Ar man geriau nuo to?

Ponia Jadzia suokalbiškai mirktelėjo ir įbruko Sigutei grimo dėžutę.

– Pasidailink, – šnipštelėjo. – Nes tavo veidelis toks tyras, kad atrodo lyg pirties suolas, nušiūruotas plaušine. Prie briedžio galbūt sulauksime svečių!..

Sigutė atidarė dėžutę ir, tarsi pirmą kartą matydama, apžvelgė visą jos turinį.

Aš net nežinau, kokios spalvos man tinka, – su siaubu pamanė. – Kas aš? Rudens ar žiemos tipas? O gal – lapkričio, kai ant dar nesušalusių piktžolių krinta pilkas sniegas?

Senė, lyg nujausdama jos mintis, linktelėjo.

Sigutė atsiduso.

Lapkritis, – pagalvojo liūdnai. Dieve mano, ką daryti su lapkričiu?..

– Reikia išsiskirti, – senė kumštelėjo jai į pašonę. – Kad pilkoje marmalynėje tave pastebėtų, reikia išsiskirti!

Vadinasi, reikia ryškių spalvų, – nutarė Sigutė ir palietė teptuku purpurą ir cinoberį.

– Pageidaučiau seanso ir aš, – pareiškė ponia Jadzia, godžiai žiūrėdama į dažus. – Esmi karališkoji žiema, taigi pasistenk!

Sigutė linktelėjo.

Žiemos tipų, ypač karališkųjų, ne vienas perėjo per jos rankas, ir ji žinojo, ką daryti. Svarbiausia – sudaryti įspūdį, kad toji žiema niekada nesibaigs, joks klimato atšilimas nepadarys jai įtakos.

– Tik norėčiau paklausti, – iškėlusi teptuką į orą, tarė Sigutė, žiūrėdama, kaip žemyn sklendžia auksinės pudros smiltys, – kodėl jūs nebešaukiate ant manęs ir nebevarote grindų plauti?..

– Aš ką, šaukiau? – nustebo ponia Jadzia. – Et, tai gal netyčia išsprūdo. Choleriškas charakteris.

Nebesitverdama ji bakstelėjo pirštu į purpurinį lūpdažį.

– O dėl grindų, – pauostė pirštą, – tai toks, panienka, išsireiškimas, tinkantis bet kokiam gyvenimo atvejui.

Sigutė nieko nebeklausinėjo.

Tik padažė teptuką į skaistalus ir ėmėsi darbo.

Sigutė, nutepusi akių vokus ochra, purpuru ir sidabru, skruostikaulius išryškinusi rusvos spalvos skaistalais, išėjo pro duris į kiemą, lydima ponios Jadzios dirbtinėmis blakstienomis ir ryškiai mėlynais akių kampučiais – dingojosi, kad šalia pilkų žėručio akmenėlių dar įtupdyti du mėlyni stiklo rutuliukai, ir senė atrodė tarsi su keturiomis akimis.

Ugniakuras kūrenosi kaip reikiant, ant iešmo kepė kažkas baisaus, Sigutei jis pasirodė panašus į apvalų mėsos iešmą kebabinėje. Operatorius ir Ženia, urgzdami vienas ant kito, tampė kažkokį daiktą, ar ne uodegą, briedžiui lyg ir per didelę. Saša, tupėdama atokiau, žiūrėjo į patiestą po kojomis kailį, svarstydama, kramtyti ar nekramtyti. Nesiryžo to daryti – mestelėjo seneliui, kuris, tarsi to telaukęs, įniko jį graužti ilgais triušio dantimis.

– Jacekai!.. – suriko ponia Jadzia. – Chlope nelemtas!..

Atėmė iš jo kailį, piktai sužaibavusi į Sašą naujosiomis imperatoriškosios žiemos akimis.

– Į tėvą atsigimė, – tarė su nusivylimu. – Tasai graužbeing

žalias odas, ir šita taipogi, vos atpratinau, aršeniku apibarsčiusi. Bet va, vis tiek nesusitaiko su tuo, pati negali, tai seneliui graužti duoda!..

– Tėvas sakė, kad gera žmona turi mokėti švariai išgraužti odą, – tarė Saša.

– Tavo tėvas!.. Su juo aš neturėjau garbės susipažinti. Ir ačiū Dievui, būtų visus briedžius aplink nunovijęs, odomis stogą apdengęs ir šonkauliais sienas paramstęs!.. Laukinis!..

Ženia, nugirdusi, kad kalbama apie tėvą, paleido uodegą, ir operatorius, to nesitikėjęs, nugriuvo aukštielninkas.

– Tėvas? – budriai paklausė Ženia. – Prašom kalbėti ir tvarkingai pateikti prisiminimus, kad atsirastų naratyvas, nes dabar jis visiškai pamestas.

Atsisuko į operatorių ir rūsčiai tarė:

– Ir ko tąsaisi su ta uodega!.. Filmuotum geriau!.. Matai, Sigutė jau pasidarbavo – galima į kadrą ir giltinę imti.

Prikando lūpą, bet senė tik linksmai sukrizeno ir patapšnojo Ženiai per skruostą.

– Nieko baisaus, – nuramino. – Galėtumėt ir vaizdingiau išsireikšti, bet ką jau padarysi, turbūt nesat skaitę nei Poe, nei Miltono.

– Ne, – kaltai tarė operatorius, mesdamas šalin uodegą, bet Ženia neprisipažino, tik suprunkštė.

– Todėl tamistoms ir trūksta transcendencijos, – konstatavo senė.

– O kam man ji reikalinga? – bambtelėjo Ženia surūgusi.

Senė žiojosi kažką sakyti, bet ją aplenkė Saša.

– Nesusikalbėsite su dvasiomis.

Ženia vėl pašaipiai suprunkštė.

– Su dvasiomis! Angelais ir demonais! O gal – bildukais ir poltergeistais?

Senė su Saša susižvalgė, o paskui abi nukreipė akis į Ženią, kuri dar labiau pasišiaušė, išvydusi jų veiduose gailestį.

– Velniop dvasias! – suriko. – Duokit naratyvą, bl..!

Sigutė krūptelėjo ir išmetė grimo dėžutę.

Tai nuskambėjo kaip senas magiškas užkeikimas iš vaikystės pasaulio, ir tuojau turėjo atsitikti kažkas ypatingo. Atrodo, taip manė ir ponia Jadzia. Ji čiupo Sašą už rankos ir patraukė toliau nuo laužo.

Šis degė kaip degęs, tik vėjo gūsis, pačiupęs žiežirbų spiečių, bloškė jį į pravertas trobos duris, ir, nespėjus žiežirboms išsklisti į šalis, slenkstį lėtai peržengė mokasinu apauta koja.

Kai žmogus, minkštai žengdamas, prisiartino prie ugnies, tik tada žiežirbos užgeso jo iš elnenos pasiūtuose drabužiuose ir trumpuose garbanotuose plaukuose.

– Jėzusmarija! – sušuko Ženia. – Sakei, kad tavo tėvas – buriatas baškiras, o jis – negras!.. Kipsai, filmuok. Yra naratyvas!

– Nei jis negras, nei naratyvas, besarmačiai jūs, – rūsčiai tarė ponia Jadzia. – Marysia, nusivalyk veidą.

Buriatas – baškiras paspjaudė rankovę, pasitrynė suodiną veidą. Išryškėjo strazdanos ir maža nosytė, pribėgusi Saša ėmė pūsti žmogui į plaukus, ir šie, plėnims pakilus, užsidegė kaip ugnis.

– Velniai griebtų, – tarė Ženia. – Kas gi čia?

– Kas, kas. Marysia, – tarė senė.

– Mama, – pridūrė Saša, žiburiuojančiomis akimis žvelgdama į raudonplaukę.

– Kieno? Tavo? – žioptelėjo Ženia.

– Tai negi mano, – prunkštelėjo Jadzia.

Operatorius pakėlė akis nuo kameros objektyvo.

– Ką man daryti? Filmuoti? Nefilmuoti?

– Filmuok, – nusivylusi tarė Ženia. – Reikia visų šeimos narių pasakojimų. Jeigu netiks, iškirpsim.

– Tave pačią iškirpsim, – piktai tarė ponia Jadzia ir paglostė Marysiai galvą. – Sėskis, Marysenka, imk peilį ir pjaukis briedžio. Oi, kokia karšta galvelė. Vėl kokia kvaila idėja šovė?

Marysia neatsakė – su kinžalu raikė kebabo mėsą. Pasmeigė nemažą gabalą ant peilio galo ir, atsikandusi gerą kąsnį, reikliai ištiesė ranką. Ponia Jadzia subruzdo, rausdamasi sijono klostėse, o Ženia net kaklą ištiesė iš smalsumo – negi senė grafiną su degtine po sijonu nešiojasi.

Bet ponia ištraukė ne grafiną, o mažą raudoną knygelę ir skubiai įdavė Marysiai, nes ši jau buvo pradėjusi nekantrauti.

Marysia atvertė knygelę ir ėmė skaityti, dideliais kąsniais dorodama briedieną.

Ženia su operatoriumi susižvalgė nustebę, net Sigutė, ir toji išpūtė žydras akis, apsuptas kraupių saulėkaitoj ant asfalto išpilto benzino spalvų.

Marysia taip įnikusi skaitė, kad vos peilio neatsikando – nepastebėjo, kaip suvalgė visą mėsą. Pamačiusi, kad kinžalo smaigalys tuščias, nusivalė ašmenis į klešnę, įsikišo į dėklą ir sviedė knygelę poniai Jadziai atgal.

– Kas ten? Maldaknygė? – sušnibždėjo Sigutė.

Ponia Jadzia papurtė galvą.

– Ne, vaikeli. Statytojo kodeksas. Mano Marysia – statybininkė.

– O kam statybininkui kodeksas? – kyštelėjo trigrašį Ženia. – Ar ten yra straipsniai, numatyti už prastą betono išmaišymą ir kreivai suklotas trinkeles?..

– Tai moralinis kodeksas, – aiškiu kaip stiklas balsu tarė Marysia.

Operatorius susivokęs linktelėjo.

– Kadaise ir aš tokį skaičiau.

Marysia susidomėjusi sužiuro į jį – abejingumą nuo jos veido lyg kas būtų nupūtęs, akys aistringai sužėrėjo.

– Skaitėte? Ir kas jums paliko didžiausią įspūdį?..

Operatorius sutriko.

– Na... gerai neatsimenu.

– Prisiminkite!.. – neatlyžo Marysia, sunerimusi Saša truktelėjo ją už rankovės:

– Mama, atsargiau!.. Užsidegsi!..

Marysia atsargiai ištraukė rankovę ir, nekreipdama dėmesio į Sašą, aistringai sukuždėjo:

– Tai kas gi?.. Kas gi?..

– Na... gal bendroji idėja, – sumurmėjo išsigandęs operatorius. – Dėl kurios galima sudegti kartu su grūdinamu plienu.

– Ak!.. – tarė Marysia, ne pasakė, o veikiau suvaitojo, ir su žiežirbų gūsiu bloškėsi į tamsą, nusvilinusi operatoriui skruostą.

– Visada ji taip, – sielvartingai tarė ponia Jadzia. – Skaito skaito tą raudoną knygelę, o paskui dingsta. Buvo Kamčiatkoj prie BAM'o, plėšė Mongolijoj plėšinius, kukurūzus Estijoj sėjo, ir vis negana, iki šios dienos nerimsta. Man nepatinka, kad nebesako, iš kur pareina. Atrodo, lyg iš kokios nesamos vietos grįžtų.

Ji pasitrynė suodinomis rankomis sausas akis, ir imperatoriškoji žiema apsiblausė – liko tik pilkas žėrutis, mėlyna spalva išbluko.

Sigutė irgi baudėsi servetėle nusivalyti akis, bet senė sučiupo ją už rankos ir piktai tarė:

– Ir nebandyk! Nusivalysi – ir niekas tavęs nepastebės.

Sigutė mažai tuo tikėjo – iš veido buvo matyti. Bet akių šešėlių servetėle nebetrynė. Ten, kur spėjo brūkštelti, liko raudonai auksinis dryžis – nuo antakio iki ausies.

Ženia piktai tarė operatoriui:

– Po velnių, ir ko tu kiši savo trigrašį, kur nereikia!..

– O ką aš padariau? – skėstelėjo rankomis operatorius.

– Daliniesi mintimis apie perskaitytas knygas!.. Kam tai gali būti įdomu!..

– Na... tai moteriai, kuri pradingo...

– Taigi, kad pradingo! Ir nieko apie tėvą nepasakė!..

Saša, žiūrėdama į tamsą tarp obelų, tarė:

– Ir nepasakys.

– Kaip – nepasakys? – sunerimo Ženia. – Jinai ką, kvaila?.. Nenori surasti savo vyro – tavo tėvo?..

– Argi jūs jos nematėte?.. – Saša atitraukė akis nuo obelų ir pažvelgė į Ženią. – Jinai – liepsna, kibirkštis, ji neturi nei tėvo, nei motinos, nei vaikų, tik ugniakurą, o vyrai jai tėra sausi medžiai, kurių tundroje ir stepėje, aišku, sunku rasti, bet pasitaiko išdžiūvusių saksaūlų ir dygliakrūmių, kol ras nors vieną sausą žolės stiebelį, ji neprapuls.

– Čia irgi pakanka medžių, – Ženia bakstelėjo pirštu į grėsmingai juoduojantį sodą.

– Bet čia labai daug vandens, – sukuždėjo Saša. – Per daug vandens.

Ponia Jadzia atsiduso.

Ji sėdėjo prie ugniakuro, maišė pagaliu žarijas, užsimiršusi ir rankomis jas pažarstė, atrodo, net karščio nepajuto.

Operatorius nufilmavo ją, žarstančią plikomis rankomis žarijas, paskui atitraukė akį nuo kameros ir pajuto, kaip skauda ugningosios Marysios nutvilkytą skruostą.

Sintija Simona atrodė švelni ir bejėgiška būtybė, kurią reikia nuolat globoti ir saugoti, nes kitaip ji suduš arba perlūš pusiau – tokia ji regėjosi ir pro kameros objektyvą, liauna blondinė grakščia peržydėjusios pienės galvute, bene visuose serialuose gaunanti infantilių boso meilužių arba vėjavaikių to paties boso dukrelių vaidmenis. Kadangi tokių vaidmenų niekada netrūko, o Sintija Simona puikiai jiems tiko, operatoriui tie serialai ilgainiui ėmė dvelkti kraujomaiša.

Vėliau, kai jiedu buvo išgyvenę kartu bene metus, jis suprato, kad visuomet lengviausia vaidinti tai, kas ir taip ryškiai išreikšta charakteryje ir elgsenoje, nes tai reikalauja mažiausių pastangų ir labai natūraliai atrodo.

Kai SS šelmiškai žvelgdavo į kamerą, prikąsdama lūpą, o paskui staiga pratrūkdavo juokais, atlošdama galvą, – plaukai išsiskleisdavo aplink lyg pasiruošę skristi pienės pūkai, – jam pritrūkdavo kvapo. Norėjo pribėgti ir švelniai prilaikyti šitą virstančią pienę.

Žinoma, tam atsirasdavo kas nors kitas – serialo draugas, meilužis, vyras ar samdomas žudikas, bet jie tai atlikdavo kažkaip nenatūraliai, operatorius visa tai matė ir širdy niršo, bet negi mokysi vietinius asus vaidybos. Šitoj skambančioj plokštumoj, kur žvaigždes gali raškyti nuo lubų, užtenka pasistatyti tinkuotojo kopėtėles.

Kai jis, visiškai apkerėtas ir nebegalėdamas atsispirti gležnam pienės bejėgiškumui, išdrįso pakviesti SS kavos, o ji, nerūpestingai nusikvatojusi, sutiko, tolesnį scenarijų ėmė rašyti kažkoks serialo principų neišmanantis grafomanas, ir operatorius, pabudęs naktį, išpiltas šalto prakaito, tvaksinčia širdimi, pasiilgdavo tvirtos serialo tvarkos.

Pienė buvo karti, tą jis turėjo žinoti, bet nenorėjo. Netgi slapčia

vylėsi, kad serialuose slypi dalis tiesos – juk visuose scenarijuose kartojamas atsivertimo motyvas, jei pats veikėjas nesistengia, tai jam aktyviai padeda koks nors įkyrus geradaris.

Duok man pinigų, – papūtusi žavią, kiek patinusią nuo miego lūputę, prašydavo SS, – man būtinai reikia sumokėti telefono sąskaitą, o avanso dar negavau. Tokia didelė sąskaita, – nusistebėdavo jis, traukdamas dvišimtinę, o SS, su švelniu pasipiktinimu kumštelėdama jam į krūtinę, atšaudavo – antresole tu mano brangiausioji, juk aš – žvaigždė, visi man skambina, ir aš visiems turiu paskambinti, tartis dėl sąlygų ir honorarų!.. Gal net į Kanus važiuosiu, ant raudono kilimo, ta karvė -aitė tai praėjo, tik pasižiūrėk, kaip atrodo, pečiai kaip imtynininko, kojos – storos!..

Operatorius netikėdamas pakraipė galvą – negi lietuviški serialai nusipelnė tokios garbės, kad į Kanus važiuotų, o SS šelmiškai nusijuokė: ne serialai, šėpuke, ne serialai, o aš!.. Ryt poryt gaunu vaidmenį Berto filme!..

Operatorius atsiduso.

Netikėti SS jis neturėjo pagrindo – ji taip puikiai vaidino save.

Kai pasigedo dar vienos dvišimtinės, SS baisiai įsižeidė.

Gal manai, kad vagiu! – tarė pasišiaušusi. – Kuo tu mane laikai?.. Juk aš – žvaigždė, turiu pakankamai tų prakeiktų babkių!.. Išsilaikau pati, be tavo pagalbos, kam man tavo pinigai?..

Kam – jis sužinojo, vieną rytą pasigirdus skambučiui į duris. Atidaręs išvydo dar jaunyvą, tvarkingai ir netgi madingai apsirengusią moterį – vilkėjo smėlio spalvos tuniką su tokios pat spalvos plačkelnėmis, – tik jos pasenusios be laiko akys dvelktelėjo į jį ne šiluma, o rudenėjančio paplūdimio tuštuma.

Ak tai jūs – naujasis Sintijos Simonos draugas, – tarė vėsiu balsu, ir operatoriui nemaloniai rėžtelėjo ausį tas „naujasis". Sintija Simona sakė, kad jūs susižalojote ir gulite ligoninėje, ji budi prie jūsų ir jai labai reikia pinigų vaistams ir tamponams...

Kokiems tamponams? – nutraukė ją operatorius. – Kas jūs tokia?..

Aš?.. – dar vėsiau nusišypsojo moteris, į operatorių tiesiog plūstelėjo šaltų, lapkričio vėjų į raukšles supustytų kopų nykuliu, – aš – jos mama, malonu susipažinti. Vatos tamponų jai reikia, o gal netgi sauskelnių, jau nebeprisimenu, sakė, kad labai jau smarkiai jūs sužalotas, papuolėt po filmavimo grupės autobusiuku, kuriam užsikirto stabdžiai, visa laimė, ašarojo Sintija Simona, kad jūs – labai stiprus, ji tiki, kad greitai pasveiksite, todėl pradžiai užteks šimto litų.

Davėte? – paklausė operatorius, jausdamas maudulį po krūtine, tarsi tikrai koks prakeiktas autobusiukas būtų sulaužęs porą šonkaulių.

Tik dvidešimt litų, – tarė moteris, – ir atvažiavau įsitikinti. Kaip matau, jūs tikrai labai stiprus ir jau pakilote iš ligos patalo.

Ji apsisuko ir buvo belipanti laiptais žemyn.

Palaukite, – tarė operatorius, – pasakykite man ką nors... paaiškinkite!.. Kur Sintija Simona?.. Kas jai nutiko?..

Moteris atsisuko ir pažvelgė į jį iš apačios juodomis akimis.

Paklauskite jos pačios, – atsakė tyliai, lyg guboja sušiurenusi būtų.

Bet ji dingo!.. Aš iš proto...

Grįš, – nutraukė jį moteris sausai. – Ir labai greitai.

Iš tiesų, SS pasirodė dar tos pačios dienos pavakare, irzli ir liūdna, pasakė, kad režisierius vos jos neatleido, kvailys koksai, tarsi tas jo serialas, kuriam ir scenarijų pats sukurpė, būtų ko vertas. Ir apskritai – šiknos skylė šitas miestas, čia tik prasigerti gali.

Prasigerti? SS, ką tu čia šneki?.. Nori pasakyti, kad tu visas šitas dienas pylei į lempą, kažkur įlindusi?..

Aš niekur nelindėjau, durniau tu!.. Kam man kažkur slėptis, aš ne kokia kompleksų kamuojama kaimo mergelė su užkalkėjusia nekaltybe!..

Jis išsigandęs sugriebė ją už rankų. SS, aš juk tave myliu, pasakyk man, kur tu buvai!.. SS pravirko, išsiveržė iš jo glėbio, nagais perdrėskusi jam riešo odą, ir užsitrenkė vonioje. Ilgai leido vandenį, o kai išėjo, buvo panaši ne į pienę, o į liūties nujuodintą piktžolę – šlapiais patamsėjusiais plaukais ir pašiurpusia pilka oda, po perregimais akių vokais virpančiomis akimis.

Po kelių dienų filmavimo aikštelėje, jau baigiant serialą, jis sužinojo, kad SS lakstė po grimerinę, šaukdama, kad kažkas nukniaukęs jos tabletes nuo galvos skausmo, ji šitaip negalinti dirbti, o kai režisierius jai paskolino savųjų – visada jų nešiojosi, mat sirgo migrena, – šveitė į sieną ir pasakė, kad susikištų jas... atsiprašau, pasakė grimuotoja, cituoti kur man liežuvis neapsiverčia.

Kadangi serialui užbaigti tetrūko kelių serijų, o SS vaidmuo nebebuvo būtinas – pagrindinis herojus atsivertė į teisybės kelią ir infantilios meilužės jam nebereikėjo, – režisierius šiek tiek pakeitė finalą, o SS atleido.

Gausiu šimtą tokių vaidmenų, – nervingai traukdama cigaretę, mašinoje sakė SS. – Jau rytoj! Pamatysi, kas nors paskambins.

Operatorius žvilgtelėjo į veidrodėlį.

Išbalęs SS veidas įkritusiomis akimis nebetiko šimtui vaidmenų. Tik ji to nežinojo.

Sužinos, – liūdnai pamanė operatorius.

Ištvėrė su ja dar metus, lankydamas ligoninėse ir privačiose klinikose, vedė SS pas psichologus ir ekstrasensus, kartu ėjo ir SS motina. Galiausiai, nieko nepranešusios, jos abi dingo iš jo gyvenimo, palikusios karčios nuostabos jausmą.

Vieni šnekėjo, kad išvažiavo į Ameriką, kiti – kad nuo narkotikų persimetė prie alkoholio ir mirksta įtartinuose baruose, treti – kad matė Minesotos programoj, bet vargu ar kas iš to išeis, labai jau ta SS nepastovi.

Jis tik tylėjo ir klausėsi.

Iš pradžių žiūrėjo kasetes su serialais, kuriuose ji vaidino, o paskui surinkęs sudėjo į dėžę ir išnešė į rūsį, kur jų laukė drėgmė, tyla ir garantuota užmarštis.

Prabudęs naktį žinodavo, kad nebesieks gretimos pagalvės, tikėdamasis užčiuopti švelnius, nuo prisilietimo įsielektrinančius ir išskristi pasiruošusius jos plaukus. Bet rankos dar nebuvo pamiršusios ir tiesdavosi pačios.

Bet, radusios kitus plaukus, šaltus, tankius ir kimbančius it šiurkščios jūržolės, – retsykiais į jo vienišą guolį įslysdavo viena kita atkakli švelnumą ir šilumą siūlanti moteriškaitė, – rankos atsitraukdavo lyg nudegusios, ir kūno reakcija pamažu pereidavo į sąmonę, jis pasiremdavo į pagalvę alkūne ir tamsoje žiūrėdavo į svetimą veidą, nejausdamas nei geismo, nei užuojautos, tik pienės kartumą burnoj.

Galbūt reikėjo SS pasakyti – liaukis, kale, ką tu čia vaizduoji, genialią aktorę, ką? Ar trinkteleti kaip reikiant, – atvirumo akimirką SS prisipažino turėjusi drauguži iš kalėjimo, kuris ją ne tik už pakarpos patąsydavo, bet ir papjauti žadėjo, o dabar vėl sėdi, recidyvistas koks, matai, kokia mano patirtis turtinga, turiu ką vaidinti „iš savęs", – kalbėjo su džiaugsmingu šiurpu. Toks elgesys – recidyvisto – operatoriui net pritiktų, ant tokių pečių – ne kamerą nešioti, o kontrabandą ar bent jau pavogtus bronzinius biustus iš kapinių.

Motina pasakytų – laukus arti.

Mirus tėvui ir jaunesniajam broliui, ją apėmė apatija. Taip dažnai būna, kai žmonės mano, jog tvarkingas mechanizmas gali būti amžinas.

Sudėjusi ištinusias nuo darbo rankas į juodos suknelės skreitą, ji atrodė kaip niūrus moteriškos lyties rūpintojėlis, žiūrintis kažkur tolyn, pro klojimo šelmenį, vargu ar į horizontą, tas sustingęs žvilgsnis buvo nukreiptas į save, į ankštą kosmosą, kuriame išsiteko tik Žemė, kitoms planetoms, o tuo labiau visatoms, ten nebuvo vietos. Ir jis, tylus dvidešimtmetis, baigęs sesiją anksčiau už kitus ir grįžęs vasarai į kaimą, kaip pats sakė, palaikyti mamos ir jai padėti, jautėsi sutrikęs ir bejėgis – šienaudamas, kapodamas malkas, veždamas grūdus, taisydamas trobos stogą, semdamas iš šulinio vandenį, susimaišiusį su pienu – bidonas nusprūdo nuo kablio ir išsiliejo, – vakarais skaitydamas Balzaką klėtyje. Ir vos tik begėdės prancūzų koketės įaistrindavo jo vaizduotę, nepasibeldusi paprastai įeidavo motina – tuo skubriu, nekantriu žingsniu, kuriuo vaikščiodavo po namus, – ir, pamačiusi, kad jis skaito knygą, nepatenkinta išeidavo lauk, palikdama atdaras duris, kad prieitų vištų arba kačių, arba tiesiog dūmų iš viralinės, kur šuto didysis bulvių špižius.

Jis atsisėsdavo, nuleisdavo kojas žemyn ir stebėdavo, kaip jauniklė višta vaikšto aplinkui ir kapsi snapu šokančias saulės ruože dulkes.

Ir kuo daugiau ji kapsėjo snapu, tuo labiau Balzakas, padėtas ant sieto, tolo ir darėsi svetimas, o vakare, semdamas motinos kambary pelenus iš krosnies, prisiminė gražuolę Valeri ir suvirpėjęs paleido juos ant grindų, išskleisdamas kaip kurtizanės plaukus.

Vogčia apsidairė, lyg darytų nusikaltimą – motinos lova buvo užklota storu raštuotu užtiesalu, nelabai dailiai atrodė, tartum su kupra, ant veidrodžio staliuko stovėjo pigi stiklinė vazelė su dirbtinėmis gėlėmis, jų spalvos priminė atlaidų saldainių popieriukus, dar – buteliukas rausvo skysčio, turbūt losjonas, „Avietinis“ ar „Žemuoginis“, o gal eliksyras burnai skalauti, kurį motina naudojo kvėpinimui, – tokių buteliukų būdavo pilna miškelyje, prie bendrabučio, šalia jo dar stovėjo ir kioskas, prekiaujantis dirbtinių spalvų skysčiais, bet kadangi buvo aptriušęs, aprūdijęs ir gadino viešą vaizdą, po kurio laiko jį išvežė. Jis dar matė keletą nuolatinių kiosko klientų, susigūžusių prie tuščio plyno keturkampio kaip prie tėvo kapo.

Ir kai motina eidavo lankyti kapinių – ji tai darydavo reguliariai, porą sykių per savaitę, šnekėtis su mirusiais jai buvo kur kas įdomiau nei su gyvaisiais, – jam kildavo pagunda įkišti jai į rankinę rausvąjį buteliuką, gal kas nors ras jį tuščią prie kapo, o grįžusi motina galbūt ką nors pasakys ir jam, sėdinčiam klėtyje su Balzako „Pussesere Beta“ ant kelių ir svajojančiam apie kurtizanių plaukus.

Sūnau, nesuprantu, ko tu nori, ko sieki, bet eik, eik, aš tavęs nepririšu, nelaikau kaip veršio ar šuns, trauk devynios tuos grūdus ir tas veršingas telyčias, o vietoj dirbtinių gėlių aš pasimerksiu gyvų, kam jas visas nešti į kapus.

Bet motinos neįstengdavo prakalbinti netgi stikliukas švenčių proga – ji tik atsileisdavo kaip įtempta spyruoklė ir vis teiraudavosi jo – ar pavalgei?.. Tiek visko pridariau – ir silkės, ir mišrainės, ir kotletų su bulvėmis, o tu nevalgai!..

Toji maisto gausa turėjo atstoti žodžius.

Trejus metus nemačiau motinos.

Girdėjau, kad susirado sugyventinį – ne, šitas žodis jai visai netinka, kaip ir „ partneris“ ar „draugas“, arčiausiai tiesos būtų „vyras ūkio reikmėms“. Vienišas našlys, padorus kaip griežtis, ne girtuoklis ir Balzako tikriausiai neskaito. Ko bereikia.

Jautėsi kaltas, kad tiek laiko neaplankė – ir kartu laimingas, kad ištrūko.

Be to, ką aš jai papasakočiau apie SS? Kad mus sieja aistra, tokia stipri, kad netrukus užges?

Kad gydžiausi depresiją – psichiatras įvardijo tai kaip tėvų dėmesio stoką vaikystėje ir baimę atskleisti jausmus.

Motina klausytųsi mano žodžių kaip volungės balso ir lauktų lietaus – jeigu šienas suvežtas, tai gerai, tegu lyja, daržus palaistys, jeigu nesuvežtas – tegul nedrįsta nė kraptelt, – o tai, kad ir paukščio žodžiai turi prasmę, ji nesuvoktų.

Ne iš blogos valios, ne iš prieštaros, ne iš pykčio – tiesiog Žemė yra tokia, išklausys, bet nesupras.

Bandžiau su ja kalbėtis prišnerkštame miškelyje prie bendrabučio ir kaime, rugpjūčio vakarais, po Žolinės, jau artėjant rudeniui ir sunkstant medžių lapijai, pro ją vos beprasimušdavo vakaro šviesa, – ji niekada neatsakydavo, bet aš ir nesistebiu. Ką gali atsakyti, jei esi susluoksniuotas iš mirusiųjų kaulų ir audinių, pelenų ir plaukų, drabužių ir drožlių

pagalvėlių, – nebent jei paleisi sausą žemių saują pavėjui, gali tikėtis šiokios tokios užuominos, sušnabždėtos tyliu mirusiojo balsu.

Jis pažvelgė pro kameros objektyvą – stambiu planu matyti blėstančios žarijos ir apipjaustytas briedis. Atsitraukė ir akimis paieškojo Ženios.

Ji, laimingoji ir viską žinanti, niršiai trypčiojo vietoje, nenustygdama, tartum kamuojama beprasmiškos veiklos sindromo.

Su tokiu operatoriui teko susidurti ligoninėje – matė pacientą, be perstojo kalbantį mobiliuoju telefonu, dar nusistebėjo, kaip iš jo telefono neatima, jis gi kitiems ramybės neduoda, bet daktaras paaiškino, kad mobilusis – tik menamas objektas, vaizduotės vaisius, iš esmės pacientas kalba į orą, niekam. Be to, jis turi atskirą palatą. Tegu sau kalba. Kitiems netrukdo.

O sau pačiam?.. – tuomet pagalvojo operatorius.

Jis pažvelgė į apvalius Ženios klubus, į kojas, kurioms netiko leopardinės timpės, nes leopardžių kojytės kur kas grakštesnės, ir susigėdęs nusuko akis.

Tai, kad jį prie laužo buvo apnikusi tokia ūmi ir plėšri aistra, galima paaiškinti nebent prakeikto testosterono pertekliumi, tas perteklius, sakė daktaras, kada nors pasireikš, nes tamsta esate fiziškai sveikas ir stiprus.

Kada nors – šis žodis reiškė pasalą, daugiau nieko.

Nenoriu būti užpultas iš pasalų, – susigūžė operatorius.

– Nieko nebus, – tarė Ženia, ir operatoriui pasidingojo, kad ji perskaitė jo mintis.

– Ko... nebus? – išdrįso paklausti.

– Reportažo, – atšovė Ženia.

Operatorius lengviau atsikvėpė.

– Teks su tuo susitaikyti, – Ženia pasimuistė, lyg jai būtų įkyriai panižę. – Ką tu manai?

Operatorius atidžiai į ją pasižiūrėjo.

Iš tiesų, raukšlelės palei lūpas visai tokios pat, kaip ir beryšiu mobiliuoju šnekančio paciento – per pilnatį jis mobilųjį išmetė pro langą ir kalbėjosi pats su savimi, be perstojo kartodamas, kad grūdų kaina šiemet sieks ne mažiau kaip septynis šimtus ir jeigu tu, Lionginai, kūrensi avižom katilinę, sklypo aš tau neparduosiu, nes tu avigalvis paskutinis!..

Operatorius bandė ieškoti to mobiliojo, vaikščiodamas po kiemą, bet nieko nerado, matyt, iš tiesų tai buvo menamas objektas, su tokiais serialų aktoriams retsykiais liepdavo dirbti režisierius, aišku, ne su daiktais, serialuose jie paprastai būna tikri, tatai ir suteikia serialams šiokią tokią išliekamąją vertę.

– Susitaikyk, – pasakė operatorius.

Prietemoj sukūkčiojo Sigutė.

Sėdėjo ant kelmelio, pasidėjusi dėžutę ant kelių, sidabriniai akių vokai švietė kaip pelėdos akys.

– Nieko kito nelieka.

Ženia papurtė galvą.

– Tiesiog negaliu, – sumurmėjo ir ėmė karštligiškai trepenti, nenustygdama vietoje. – Dar nesugadinau nė vieno reportažo. Vieni išeidavo geresni, kiti – prastesni. Bet, girdit, po velnių – nesugadinau nė vieno!..

– O šitas ėmė ir neišėjo, – linksmai pasakė Sigutė. – Matyt, tėvas yra mistinė figūra. Ne taip paprasta jį surasti.

Ji pasirėmė alkūnėmis į dėžutę, įbedė akis į neįžiūrimą dangų ir pridūrė:

– O aš net nepažinojau savo tėvo. Tik atsimenu, kad motina vadindavo jį „senu nomenklatūrščiku“, o gerokai vėliau – „nauju nomenklatūrščiku“. Gal tai reiškia, kad jis irgi – mistinė figūra ir eidamas senyn, vis jaunėja, užuot karšęs. Kaip baisu!.. Kai būsiu sena, kaip jam bus gėda turėti tokią kriošeną dukterį!..

– Užmirš, – tarė operatorius.

Liūdnai užsisvajojusi, Sigutė neišgirdo jo žodžių, bet atsiliepė Ženia.

– Kas užmirš?

– Arba ji, arba – tėvas. Nebent tu primintum, atvažiavusi daryti reportažo. Varliukas rado tėtę!

– O kas čia tau juokingo?.. Man atrodo, dar įdomiau: ieškotumėm buvusio, o gal tebesančio partinio veikėjo, kurio dukra Sigutė sėdi ant kelmelio, neskoningai išsidažiusi ir nugrimzdusi į liūdesį...

– Aš neliūdžiu, – nutraukė ją Sigutė.

– Tylėk, reportažui taip geriau.

– Bet ne man.

Ženia nutilo. Pažvairavo į Sigutę, kulnu išrausė duobelę, sulygino ją ir piktai tarstelėjo:

– O čia kas – užsimovėm ant mistikos ir likom išdurti?

– Nematau čia jokios mistikos, – tarė operatorius.

Ženia prunkštelėjo.

– O karučiais vežiojamas senelis?

– O kuo tu jį vežiosi? Invalido vežimėliu?.. Čia jis nepravažiuos. Žolė kaip tundroj.

– O mėlyno kraujo giltinė?..

– Labai liesa moteriškė, ir tiek. Gal netyčia kaspinuotį prarijo.

– O moteris su mokasinais?..

– Su mokasinais čia patogiau, negu su aukštakulniais.

Ženia sušnarpštė nepatenkinta.

– Eik tu sau. O mergaičiukė siauromis akimis?

– Nelaimingas vaikas.

Ženia nutilo. Atsisėdo ant žolės prie banaliai rusenančių žarijų, kiek patylėjusi tarė:

– Tai kas tada man belieka?

Niekas jai neatsakė.

Ženia palingavo galvą.

– Gudručiai, – sumurmėjo, – į pačius sunkiausius klausimus atsakymų paruošę neturit.

– Spręsk pati.

Iš nakties kaip šmėkla išniro ponia Jadzia su Saša, stumdamos karutį – jame išdidžiai sėdėjo senelis, apkabinęs dešimties litrų talpos butelį su gumine žarnele. Butely burbuliuodama ir pukšėdama sproginėjo nerimastinga, į pelkę panaši substancija.

– Agrastų vynas, – iškilmingai pranešė ponia Jadzia. – Šios vasaros derliaus. Pervežame jį iš lauko virtuvės į vėsesnę vietą, kur nustos vaikščioti ir atšals.

– Aišku, – Ženia su siaubu pasižiūrėjo į žalią marmalynę. – Kur?

– Į kapines. Ten turime šeimos koplyčią. Pastatysiu tarp Venceslavo ir Rodislavo...

– Ko, ko?.. – nemandagiai įsiterpė operatorius.

Ponia Jadzia pašnairavo į jį, bet, matydama išplėstas ir, kaip jai pasirodė, naivias operatoriaus akis, atlyžo.

– Rodislavo ir Venceslavo, – pakartojo. – Brolių Zlumskių! Bjaurybės, kokių reta. Vienas tuziną baudžiauninkų nuplakė,

išgirdęs žiemą kukuojant, kitas penkiolika raganų arkliams prie uodegų pririšo, o dar abu baisūs bobišiai buvo, bet paskui įniko į trauktinę, ir skaisčios kaimo mergelės galėjo ramiai kalbėti poterius savo kamarose, nes ir litanijose pasakyta – kas gimė gerti, tas...

Ji nutilo ir pašnairavo į Sigutę, liūdnai tupinčią tamsoje.

– Tas, – numojo ranka. – Supaisysi tuos lotyniškus žodžius. Taigi iki šios dienos jų grabai mėlyna šviesa švyti, nėra saugesnės vietos vynui laikyti, joks nenaudėlis chlopas iš gretimo kaimo dar nedrįso nosies koplyčion kyšterėt, o juk vagia, pakartuvės, viską – užvakar penkiolika metalinių kryžių nudžiovė ir varinį angelą.

– Ar tarp tų raganų, – tarė operatorius užsigalvojęs, – kartais nebuvo lieknos platininės blondinės, panašios į pienę?..

Ženia su Sigute nustebusios sužiuro į jį.

Ponia Jadzia užvertė akis į viršų – stengėsi prisiminti.

– Ne – a. Penkios buvo juodos, penkios – rudos, keturios – raudonos ir viena – kerša. Gerai prisimenu, nes kai arklius sugavo ir parvedė namo, plaukai kabaldavo prie uodegų.

Sigutė sukliko kaip volungė prieš lietų.

Ponia Jadzia sudilbakiavo jos pusėn.

– Tu, vaikeli, per jautri šitam žiauriam pasauliui.

– O aš? – paklausė operatorius.

– Tu – ne, – atšovė senė.

Operatorius įsižeidė.

– Nieko panašaus. Ir aš – per jautrus!

– Kurgi ne, – įsiterpė Ženia. – Galima spręsti iš to, kad prie arklio uodegos būtum pririšęs kažkokią blondinę... tikiuosi, ne mane.

– Ne tave, – atkirto suirzęs operatorius.

– Nes tu – ne blondinė, – negailestingai tarė ponia Jadzia.

Ženia nuraudo. Bjaurybės, – pamanė. – Reikia čia priminti, kad man jau laikas dažyti plaukus.

– Ir ne brunetė.

– Tai kokia gi? – su apsimestiniu žaismingumu paklausė Ženia.

– Korša!.. – drėbtelėjo Jadzia ir nustūmė karutį per žolę, lydima tylinčios Sašos.

Kvaila boba, – niršdama pagalvojo Ženia.

– Tai ką! – riktelėjo į tamsą, aidas nejaukiai atsimušė sodo gilumoje. – Gal prie arklio uodegos mane pririši! Įdomu, kodėl!? Ką aš padariau?! Ko jūs visi iš manęs norit?!

– Nieko, – tarė operatorius. – Užsičiaupk.

Tamsoje tyliai šniurkštė Sigutė.

Ženia sukluso.

– Nieko? O ko kito tu iš manęs gali tikėtis? Kad vaidinčiau kultūringą patirtį? „Iš savęs?“ Aš tokios patirties neturiu.

– Žinau. Pasąmonėje nėra laiko.

Laužas išblėso, švietė tik mėnulio pilnatis.

Jie nusisuko vienas nuo kito, slėpdami veidus, kad mėlyna mėnesiena jų neapšviestų ir jie liktų vienas kitam nepažįstami, kaip nematoma mėnulio pusė.

– Tu – ne Pavelas.

– O tu – ne SS.

Iš krūmų, karučiu laužydama šakeles, išgriuvo ponia Jadzia, pakreipė karutį į šoną ir išvertė senelį prie laužo, jis vos nešlumštelėjo į karštus pelenus.

Jadzia pakėlė jį, pasodino ir, vos atgaudama kvapą, suriko:

– Agrastų vynas pavojuje!..

Kadangi nei operatorius, nei Ženia nesiteikė jai atsakyti, Jadzia išpyškino, mosuodama rankovėmis, viena buvo iki alkūnės perplėšta, gal kokia mandragora kapinėse pastvėrė:

– Broliai Zlumskiai dingo!

Ženia giliai atsiduso.

– Jau net neįdomu, – sumurmėjo. – Iki pilno misticizmo betrūko tik palaikų pagrobimo.

Ponia Jadzia su pasibjaurėjimu dėbtelėjo į Ženią.

– Gal tamistai galvoj negerai! Kas grobs Zlumskius, nebent koks pamišėlis. Bus patys išėję. Tik kodėl, nesuprantu. Juk vyną pastačiau taip, kad galėtų patraukti pro žarnelę, kai užeis ūpas – pilnaties ar mišių metu. Ale jie gi labiau trauktinę mėgsta ir liepsnojantį etilą, vyno nugerdavo tik po lašelytį, užtat aršiai jį gynė nuo pagiriojančių chlopų. Ir kas jiems užėjo, nesuprantu. Matyt, patraukė kažkas kitas, stipresnis nei vynas.

Ji nutilo ir susimąstė.

Atšiaurios pilkos akys, įbestos į tolį, staiga nušvito – matyt, rado atsakymą.

– Dieve mano!.. Na ir kas gi gali būti stipresnis už vyną, jei ne aistra.

Ir ji meiliai nusišypsojo Sigutei.

Ši nesusigaudydama suklapsėjo sidabriniais akių vokais ir rengėsi pakilti – matyt, besėdint ant kelmelio, nutirpo kojos, – tik nieko iš to neišėjo, iš abiejų pusių, dešinės ir kairės, ją laikė nenugalima žemės jėga – du ponai, panašūs į nusenusius muškietininkus, vienas – su šviesia, kitas – su tamsia barzdele.

Sigutė sukliko ir atšlijo nuo šviesiabarzdžio.

– Rodislavas ir Venceslavas, – išdidžiai tarė ponia Jadzia. – Proszę kochać i szanovać.[6]

– Kochać, – sumurkė tamsiabarzdis ir krimstelėjo Sigutei į ausį.

– Szanovać, – rūsčiai drėbtelėjo kitas, Sigutė įtariai pažvelgė į jį, netikėdama nė per nago juodymą.

Operatorius atsisuko į Ženią.

– Filmuoti?

– Ne, – pavargusi atsakė Ženia, – iškrypėlių ir taip pilni pašaliai. Reikia saiko.

Sarkastiškai šyptelėjo, išgirdusi savo žodžius.

Ieškoti saiko ten, kur, anot Pavelo, nėra jokių moralinių apribojimų, tik prisitaikymo įgūdžiai, tik socialinė kaukė.

Kokie jie stiprūs, tie įgūdžiai, jei net sutrūniję paleistuviai Zlumskiai atrodo kaip kovotojai už teisybę, net ir kramsnodami vargšę Sigutę.

Palaikų prisikėlimas man nebeatrodo nenatūralus veiksmas, – pamanė Ženia. – Prarandu logikos jausmą.

Vėl sukliko krimstelėta Sigutė, ir Ženia abejingai pagalvojo, kad prarasti logikos jausmą gal ir nėra taip blogai. Jeigu tai išvaduoja nuo baimės, kurios ji išmoko, gyvendama su Pavelu ir stengdamasi būti kilni Salomėjai.

Kai ponia Jadzia, su karučiais atsivežusi iki galo neišsivaikščiojusį agrastų vyną iš kapų koplyčios, – sakė, kad be Zlumskių jo ten neverta laikyti, kaipmat kaimo chlopai išlaks, pusseserė Odeodata, kuri mirė nekalta ir buvo palaidota ne su drožlių, o su jauniklių žąsų pūkų pagalvėle, pūkų prireiksią angelo sparnams, kurių Odeodata be išlygų verta, taigi ja pasitikėti neverta, nes ji moka tik verkti, o vaiduoklių ašaros chlopų nesustabdys, – pripylė visiems po arbatinį puodelį, Ženia paėmė pirmoji, pirmoji ir išgėrė, nepaisydama švelnaus senės įspėjimo, kad padoriai neišsivaikščiojęs vynas išsivaikščioja kitur, reiktų turėti tai omeny.

Broliai Zlumskiai, gavę vyno, liovėsi kramsnoti Sigutę. Šioji

išsiveržė iš jų rankų ir kaip paklaikusi nukūrė į trobą slėptis, pamiršusi savo dėžutę ir net batelį pametusi.

Tamsiabarzdis paėmė jį ir iškilniai atkišo poniai Jadziai – kad šioji pripiltų į jį vyno.

Operatorius, išvydęs šį gestą, tarė:

– Neabejoju, tamsta esate Venceslavas.

Tamsiabarzdis, susidauždamas su šviesiabarzdžiu, kuris iš užančio išsitraukė moterišką devyniolikto amžiaus batelį, aišku, damos, ne valstietės, tai rodė aksominis kaspinėlis su perlo akute, ir maloningai leidęs poniai Jadziai jį pripildyti, – klastingai žybtelėjo akimis ir sukikenęs tarė:

– Ot ir suklydot, psiakrew. Aš – Rodislavas.

Operatorius prikando lūpą – atrodė nusivylęs. Ženia, jausdama, kaip vynas palengva ima vaikščioti gyslomis, panoro jį paguosti.

– Klausyk, Kipsai. Kakoj skirtum?.. Juk vis tiek jie abu – tik socialinės kaukės. Geriau išgerk.

Operatorius paniuręs išgėrė pusę puodelio.

– Skirtumas yra. Rodislavas – niekas, o Venceslavas...

Jis paniro į savo mintis kaip į miegą.

– Gražuolis lenkas, – sumurmėjo. – Skulptorius, kilniosios Adelinos dukters Hortenzijos vyras, suviliotas pasileidėlės Valeri...

Jis užsivertė puodelį, baigė gerti ir susimąstęs pridūrė:

– Tiek kalbėjo apie savo didingą kūrinį, kad nieko nesukūrė.

Ženia numojo ranka.

– O kur tu jį radai? Bene kavinėj „Sąmokslo teorija“? Daug ten tokių, suviliotų ir neišsipildžiusių, nebaigusių savo didingų skulptūrų. Turiu draugę poetę, seniau irgi ten kiurksodavo, bet, sudalyvavus viename šou projekte televizijoje, jai ten pasidarė nejauku – trūko parketo blizgesio ir šviežio pudros kvapo. Bandė

paskui prasibrauti į kitus šou, bet niekas jos nebeėmė, pernelyg siaura specializacija – poetė...

Operatorius linktelėjo.

Valeri, – pamanė sau. – Kaip puikiai ji prisitaikytų prie šiandienos. Galėtų ir šokti, ir dainuoti, ir genialiai vaidinti save.

Bandžiau ją surasti ir išlaikyti, bet tai tas pats, kaip išlaikyti lengvabūdį pienės pūką.

Nuskrido ir dingo, trumpam įsikabino kur nors trapiomis letenėlėmis, o paskui ir vėl – pavėjui, pavėjui...

Mano draugė poetė, – pagalvojo Ženia, stengdamasi nežagsėti – ponios vynas, panašu, tikrai ketino pasivaikščioti, – kada aš paskutinį kartą mačiau ją toje neišsipildžiusių vilčių kavinėje?..

Ilgais tamsiais raganos plaukais, tinkamais rišti arkliui prie uodegos, naiviai prasižiojusi, pasiruošusi išklausyti kiekvieno „gražuolio lenko“ išpažintį.

Mano motinos veidas kaip žalsvas pepinas, paliestas vėjo atnešto puvinio, kitaip tariant, kokomikozės, mano namas – šis sodas tamsusis, kur Eolo arfos garsai judina džiūstančias lapų tunikas, o kai jos pasaus, pagels ir nukris, aš liksiu benamė, šalnos mane pasiglemš, vėjas mane atiduos, motinos veidas glausis prie lapų ir manęs neužtars.

Jokio loginio ryšio, jokios informacijos, o krečia kaip elektra.

Labai gerai, kad ji laiku įsižemino, – su liūdesiu pamanė Ženia. – Baisu gyventi pasaulyje, kai nežinai, už ką ir kodėl tave gali nutrenkti atsitiktinis elektros išlydis.

Kodėl, Salomėja, iš tamsiojo sodo eini su padėklu, jis švyti kaip nuraškytas mėnulis, mano motinos veidas – žalsvas lengvutis pepinas, o tau juk reikia galvos, sunkios kaip šlapiasai

smėlis, Erodo dukterie lengvabūde, pasislėpusi po Kavaliūnaitės pavarde, alebastro puikus kūriny, išmainytas į kičą – natūralistinį gandrą iš gipso, pabaisą, vertą ugnies iš dangaus.

– Ką čia vapi? – tarė operatorius.

Ženia krūptelėjo.

– Ar aš? Sakiau ką?

– Sakei.

– A... vakar skaičiau tokią knygą. Citatos ramybės neduoda...

Tiesą pasakius, tai Pavelas užpylė ją citatomis, įžvelgęs knygelėje „neracionalų laiko konotatų painiojimą“ ir „liguistą nekrofilinį panteizmą“. Ženia net susigūžė iš siaubo, – kaip nesusigūši, knygelė tai jos.

Negana to, kažkoks kritikas, tikrai ne iš „neišsipildžiusiųjų padermės“, mat jau buvo spėjęs plačiai išgarsėti intelektualiu nihilistiniu sarkazmu, leptelėjo, kad jaunos poetės knygelę inspiravo „moteriškų hormonų perteklius“ ir „nekritiškas maksimalizmas“, ir jis esąs tikras, kad Ženia – iš tų „jaunų tyrų būtybių“, kurios išteka, susilaukia vaikų ir... kas toliau, Ženia neprisiminė, veikiausiai – „ir palaimingai suvištėja“, o gal – „sukalakutėja“, kas nors iš agrarinio kultūrinio leksikono, kuris tam kritikui vis išlįsdavo kaip arklo rankena iš kišenės, nors savo provincialumą jis kruopščiai slėpė, apgalvotai naudodamasis tarptautiniais žodžiais ir sarkastiškais juokeliais *a la Kurt Vonnegut*.

Tuomet Ženia galbūt pirmą kartą taip ryškiai pajuto baimę kaip neįveikiamą jėgą – *force majeure*, akmeninį terminą autorinių sutarčių punktuose, lemiamą sprendimą, kurio nepakeisi. Kadangi tądien ji dalyvavo kūrybiniame vakare kartu su kitais

pirmų knygelių autoriais, kurių paskui ji niekada nebematė ir nebesutiko, gal jie daugiau nieko ir neparašė, – nusitašė iki žemės graibymo ir atsibudo nepažįstamoje vietoje, paklaiko, pamačiusi karstų eilę prie sienos, paskui, prasitrynusi akis, susivokė, kad tai tik pailgos kartoninės dėžės ir prisiminė vieną iš vakare dalyvavusių menininkų, berods, dailininką, kuris gyrėsi sumanęs genialų performansą, ar tik ne paleisti tas dėžes Neries upe, padorių ančių siaubui, – paspruko, gėdos graužiama, mintydama, kad menas ir nešvankūs jo iššūkiai – ne jai.

Susitikusi su Pavelu, pasijuto tvirčiau – jis iš akių rainelių atspėjo ją apsėdusią „tuštumos frustraciją“ ir nupirko arbatos su romu, – o po kiek laiko, gavusi pasiūlymą padirbėti redakcijoje reportere, išmetė iš galvos ir performansus, ir savo ambicijas, kurios ją gąsdino – Pavelas išmintingai paaiškino, kad kūryba yra kaip tamsus vanduo, gelmė, kurioje, net mokėdamas plaukti, gali nuskęsti. Vizijos, sakė jis, nepakeliamas dalykas, nes jos siaubingai disonuoja su realybės plokštuma, o poetinė kalba kruvinais ašmenimis kertasi su viešąja, tai kaip stichija, lemianti globalinę klimato kaitą, apledėjimus ir atšilimus. Visa laimė, kad žmonės tolsta nuo šitos pražūtingos archaikos ir kuo toliau, tuo labiau tampa dvimačiais – plokštumoje įmanoma išgyventi tik tokiu pavidalu.

Dėžė, – pamanė Ženia. – Visai gerai joje jaučiuosi, tik kartais suveikia keistas impulsas – norisi atsisėsti ir galva pramušti skylę plokštumoje.

Matyt, baimė reikalinga, kad taip neatsitiktų.

Baimė kaip loginė grandis.

Pavelas neprieštaravo šiai minčiai. O kai ji pasakė, kad psi-

chiatrą įsivaizdavo kaip žmogų, padedantį atsikratyti baimių, Pavelas tik šyptelėjo. Tai juk force majeure, brangioji. Reikia išmokti gyventi su ja.

Kaip su liga? Su priklausomybe?

Taip, brangioji. Tik nesumanyk vaikščioti į bažnyčią. Nepadės.

Iš kur tu žinai? Bandei?

Pavelas neatsakė.

Užvertė knygą, užgesino šviesą ir vėliau, tamsoje, grumtynių metu skaudžiai prispaudė jos ilgus tamsius plaukus – laikė, kol ji neiškentusi sudejavo, ir paleido lėtai, tarsi tyčia, norėdamas, kad ji dar kartą suvaitotų iš skausmo.

Religijos mūsų santykiuose nebus, – pasakė kitą dieną.

Ir nebuvo.

Nei išpažinties, nei nuodėmių atleidimo, nei nuopuolio, nei pakylėjimo, nei maldos už gyvuosius ir mirusius, drožlės pagalvėlę paverčiančios pūkine.

Tuokėsi su liudininkais, civilinės metrikacijos skyriuje, Ženia vilkėjo paprastą smėlio spalvos kostiumėlį, tik batelius avėjo prabangius – iš gyvatės odos, tai buvo Pavelo užgaida. Per ceremoniją jis su keista šypsena žvelgė į tuos nelemtus batus, kuriuos Ženia paskui nugrūdo į spintos apačią ir audavosi bene tik per laidotuves, užtat visi vėl žiūrėdavo ne į mirusįjį, o į Ženios batus ir, be abejo, paskui apkalbėdavo kaip snobę ir begėdę, skausmo valandai pasirenkančią tokį netinkamą apavą.

Bateliai iš gyvatės odos, baimei ir žinojimui mus pasmerkusio padaro, jie suspaudžia man kojų pirštelius, ypač mažuosius, kaip neįveikiama jėga, ar nueiti basai į laidotuves reikštų išsilaisvinimą, o gal – beprotybę, pasakyk man, Pavelai, baime mano, pasakyk!..

Kažkas mandagiai, bet tvirtai ją atstūmė.

– Beprotybė, – pasakė. – Beprotybė, ir tiek.

Kipsas, kas gi daugiau. Matyt, įsikabinau jam į parankę – atrodo susigėdęs, suka akis šalin.

– Atsitiktinis seksas nereiškia išsilaisvinimo, – dar pridūrė, užsiversdamas tuščią puodelį, ir vos nepaspringo oru.

Kuo čia dėtas seksas, tu žalsvųjų musmirių operatoriau, atsitiktinis yra išsilaisvinimas, o ir agrastų vynas – ne mokslui nežinomo gyvūno trauktinė, jis ne išsivaikščioti trokšta, o pabėgti, matyt, derlius nuo sulaukėjusio nekultūringo krūmo nuimtas tamsiajam sode, baugiai pepinui spindint!..

Operatorius netarė nė žodžio, tik pasitraukė toliau, o Ženia apsikabino rankomis kelius, padėjo ant jų galvą ir striūbaudama pravirko.

Vėjas mane jau pasiglemžė, įsipainiojau į Eolo arfą kaip jo atpūstas lapas, šalnos mane jau apniko – plaukų anava nespėjau nusidažyti!.. – o žalsvas pepinas nukrito, ištikšdamas į šimtus gabaliukų, ir nieks nepašauks manęs, nelaimingo vaiko, vardu!..

– Anželika, – tarė plonytis balselis.

Ženia pakėlė šlapias akis nuo kelių.

Priešais ją stovėjo miniatiūrinė mergytė – ne daugiau šešerių, vos siekdama sėdinčios Ženios viršugalvį. Juodaplaukė, kyšančiomis iš ilgų sruogų ausimis, kiek per didelėmis tokiai mažai mergytei, panašiomis į požemių nykštuko. Basa, purvina suknele, atirusią petnešėlę prisisegusi surūdijusiu žiogeliu.

– Ką?

– Klausei, koks mano vardas. Anželika.

Ženia nusišluostė akis.

– Ak taip. O ką tu čia veiki tokiu metu? Ar tau ne laikas būti namie, ką pasakys mama ir tėtis?

Anželika gūžtelėjo petukais.

– Nieko.

– Betgi negalima vaikui vienam bastytis vidurnaktį!

– Aš ne viena.

Anželika švilptelėjo, ir iš krūmų į mėnesienos nušviestą kiemą, laikydamiesi vienas kito, vorele kaip žąsiukai ištipeno penketas vaikų, visi panašaus amžiaus, ne itin švarūs, suplyšusius drabužėlius sukabinę kaip kas išmano – žiogeliais, sąvaržėlėmis ir skalbinių segtukais.

Vorelei sustojus prie laužo, iš krūmų išniro dar vienas – kokių dvylikos metų vaikėzas, ir gal dėl to, kad jis buvo dvigubai didesnis už kitus, o gal kad nebuvo susisegęs suplyšusių šortų, vaikai atšiauriai į jį sužiuro, ir vaikigalis sutrikęs sustojo atokiau.

– Rimutė, Feliksas, Melodija, Vytukas ir Fekalija, – tarė mergytė. – O tas dičkis – Antanas, bet jis nebuvo kviestas, tiktai mes.

Ženia apstulbusi sužiuro į juos.

– Kaip? Rimutė, sakei, Vytukas ir kas... Fekalija? Kuri čia tokiu vardu?

Šviesiaplaukė mergytė nunešiotais rožiniais „kloksais" pakėlė ranką.

– As.

– Bet mes vadinam ją Kake, – paaiškino Anželika. – Nes iš to ilgo jos vardo kažkodėl visi juokiasi. Bet panelė Odė mano, kad ir Kakė – negražus vardas.

– Panelė Odė? Kas ji tokia?

– Angelas, – choru atsakė vaikai, tik Antanas nieko nesakė, koja brūžino žemę.

Ženia norėjo nusijuokti, bet iš niūrių medlievų be garso išplaukė vidutinio amžiaus moteriškė balta suknele ir bolero švar-

keliu, apkraštuotu gulbės pūkais, jie pleveno nuo menkiausio pūstelėjimo. Veido bruožai būtų gražūs, jei ne kažkoks liguistas nuovargis ir įtampa.

– Panelė Odė, – apsidžiaugė Anželika.

Panelė nusišypsojo, bet taip skausmingai, kad Ženiai sugėlė dantis.

– Mielieji mano vaikai, – tarė švelniu, silpnu balsu – taip šiugžda vystančios lelijos ant kapų. – Mergytės, pasitraukite toliau nuo laužavietės, ten sėdi senelis Jacekas.

Mergytės pasitraukė, nuliūdindamos senelį, kuris jau spėjo įsikibti Melodijai į skverną.

– Kaip jums ne gėda, seneli Jacekai, – vos girdimai tarė baltoji moteris.

Senelis tik suurkštė ir parodė jai liežuvį.

– O ir tamstoms, broliai Zlumskiai, – sušlamėjo Odė nuo vyno apspangusiems muškietininkams, kurie, šiaip ne taip praplėšę akis, išvydo nežemiškąją būtybę ir, netauriai atsiriaugėję, subliuvo:

– Pani Odeodata!.. Prozsę kochać i szanować!..

– Tai jau ne! – atsakė panelė vėjo gūsiu, sutelkusi visą panieką, bet broliai Zlumskiai buvo per toli, taigi žvarba nutvilkė skruostą Ženiai. – Geriau dar sykį išgersiu aršeniko – kad tik mirčiau nekalta!.. Kiekviena moteris taip pasielgtų, manimi dėta, ar ne tiesa, ponia?.. – kreipėsi ji į Ženią, skausmingai nusišypsodama.

Ženia irgi skausmingai nusišypsojo.

Kažin, – pamanė. Man jau nebėra prasmės gerti aršeniko.

– Ar visi susirinkote? – panelė Odė apžvelgė vaikus, lyg viščiukus skaičiuodama. Pastebėjusi dičkį Antaną, susiraukė, lyg į jos pūkuotų paukštyčių būrį būtų įsisukęs peraugęs kalakučiukas. – O kas jis toks?

– Antanas, – atsakė Anželika.

– Sekė paskui mus, – pridūrė Kakė, rakinėdama pirštu nosį.

Odė šėrė jai per nagus ir rūsčiai sušlamėjo:

– Kodėl sekei, nedoras vaikėze?

Antanas graudžiai tarė:

– Norėjau pamatyti angelą.

Odė sušvelnėjo.

– Pamatei?

Antanas papurtė galvą.

– Fui, koks kvailas vaikas, – tarė Odė. – Eik kur nors toliau ir atsisėsk.

Antanas nudrimblino prie laužo ir atsisėdo netoli operatoriaus, smalsiai šnairuodamas į kamerą.

– Dabar papasakokite man, kaip jums sekasi, – paglostė vaikų galvas ilga siaura plaštaka. – Kas gražaus ir gero nutiko?

– As jau nebebijau kaimynų gaidzio, – švepluodamas tarė bamblys murzina panose.

– Kaip puiku, Vytuk!.. Nugalėjai baimę!..

Bamblys susimąstė.

– Aha, – tarė. – Nugalėjau. Trenkiau akmeniu į kaktą.

Panelė Odė užlaužė rankas.

– O Dieve!.. Nužudei gaidį!.. Tu – pabaisa!..

Pabaisai sudrebėjo lūpos – ruošėsi pravirkti.

Odė kiek atlyžo.

– Ką padarysi, – sukuždėjo liūdnai. – Neturi tėvo, tai gal bent mama tave pamokė, kad taip negalima daryti?..

Vytukas papurtė galvą.

– Ne!.. Ji davė dar vieną akmenį ir liepė kaimynų vistą užmusti. Vieno gaidzio, sakė, neuzteks pavalgyti.

Dabar ir Odė pravirko, o jos pavyzdžiu pasekė visi vaikai –

bliovė, kiek kuris pajėgia, tik Antanas prie laužo neverkė, matyt, buvo užkietėjęs piktadarys, ne toks, kaip jautriaširdis Vytukas.

Pirmoji raudoti liovėsi Kakė.

Ji timptelėjo Odę už rankovės ir tarė:

– Teta Ode, teta Ode!..

Odė nusišluostė veidą nėriniuota nosinaite – nėriniai dar labiau pabrėžė kilniai liguistus jos veido bruožus.

– Ko, brangioji?..

– O ką reiškia žodis „kurva“?..

Antanas prie laužo sukikeno, bet panelei Odei šis žodis pasirodė besąs vertas dėmesio. Ji netgi patapšnojo Kakei per skruostelį.

– Ir iš kur tu lotyniškų žodžių prisirinkai, gudruole?..

– Tėvelis mamai taip sakė.

– Mat kaip! O atrodė toks netašytas ir skaityti nemokantis! Hm... galima ir apsirikti dėl žmogaus prigimties.

Ji užsikišo nosinaitę už korseto.

– *Curvus* lotyniškai reiškia „kreivas“, – paaiškino Kakei.

Kakė susimąsčiusi vėl ėmė krapštyti pirštu nosį.

– Bet mano mama nekreiva. Ji tiesi!.. Kodėl tada tėtė ją taip pavadino?..

Panelė Odė mažumėlę suirzo.

– Vedybinio gyvenimo paslaptys. Paslaptys, paslaptys!.. Liaukis krapštyti nosį.

– Aš irgi turiu paslaptį, – susijaudinęs tarė atviro veido bamblys, nesusičiaupiantis nuo pat išėjimo iš krūmų – veikiausiai laimingas silpnaprotis.

– Kokią, mielasis Feliksai? – panelė Odė paglostė jo styrančius it dygliakiaulės spygliai plaukus.

Feliksas gestais parodė, kad šitą paslaptį išsakys tik Odei į ausį.

Odė pasilenkė.

Kai atsitiesė, veide gižo lengvas nepasitenkinimas. Ji nieko nesakė vaikams, tik dar sykį paglostė Feliksą, šįsyk atsargiai, lyg bijodama įsidurti, ir pasakė, kad kur kas geriau būti žmogumi, nei voru, nes žmogus – tobulesnis Dievo kūrinys.

Feliksas irgi atrodė nusivylęs – tik žmogumi jis nenorįs būti.

– Bus gerai, jei bus pusė žmogaus. Daugiau nė nereikia.

Odė smerkiamai jį nužvelgė.

– Kodėl gi tu nori būti žmogumi – voru, kvaileli?

Feliksas patraukė nosimi.

– Ogi išlįsčiau iš malkinės pro plyšį ir niekada ten nebegrįžčiau.

– Iš malkinės? Kodėl – iš malkinės?

– Senelė ten mane uždaro.

Panelė Odė užlaužė rankas.

– Viešpatie godotinas!.. Tai ką tu tokio baisaus padarai, kad uždaro?!

Feliksas, suraukęs kaktą, susimąstė. Tai jam sunkiai sekėsi, bet galop nušvito, radęs atsakymą.

– Esu velnio vaikas.

Panelė Odė dar labiau išbalo.

– Kodėl... kodėl tu taip manai?..

– Ne aš manau, o senelė, – atšovė Feliksas. – Todėl ir uždaro į malkinę. O pati meldžiasi, kol visa ištinsta kaip arbūzas. Ir vis tiek negali į mane net pažiūrėti. Užtat ateina Edzka, atidaro malkinę ir išleidžia mane vidurnaktį.

– Edzka, – leisgyvė pakartojo Odė. – Bene tavo senelis?

Feliksas papurtė galvą. Jį stebino angeliškas Odės nenuovokumas.

– Ne!.. Senelės kavalierius!..

Panelė Odė nieko nebeklausė.

Tik prispaudė prie savęs Melodiją ir Rimutę, veikiausiai tikėdamasi, kad jos nieko nebesakys. Mergaitėms buvo gaila Odės, tai jos nieko ir nesakė, tik susižvalgė tamsiomis nevaikiškomis akimis, kuriose glūdėjo neišsakyti lotyniški žodžiai.

Ir dar kažkas ėmė ir pravirko tamsoje.

Visi net krūptelėjo iš netikėtumo.

Į mėnesieną išniro Sigutė švariu ir plynu kaip praustuvės dugnas veidu, kuriame keistai pamišėliškai spindėjo didelės drėgnos akys.

– Čia tik aš, – prislėgta tarė, paėjo į šoną ir atsisėdo ant savo dėžutės, ištrauktos apspangusiems Zlumskiams iš nagų.

Panelė Odė, nekreipusi dėmesio nei į Ženią, nei į operatorių, smalsiai įsispitrijo į Sigutę.

– Vargšų vaikučių gaila? – paklausė tylutėliu, šaltmėtėmis ir dantų skausmu dvelkiančiu balsu.

Sigutė nusišluostė akis.

– Tamstos. Jūs tokia kilni.

Panelė Odė ištiesė jai gulbių pūkais apkraštuotas rankoves.

– Brangioji!.. Tu įžvelgei tiesą!..

Jos puolė viena kitai į glėbį ir pasikūkčiodamos pravirko: Sigutė – miaukdama lyg sušlapęs kačiukas, panelė Odė – krapnodama kaip atsargus pavasario lietus.

– Ar tu dar nekalta? – Odė atstūmė Sigutę ir atidžiai ją nužiūrėjo.

Sigutė nuraudo.

Odė, palaikiusi tai teigiamu atsakymu, patenkinta atsiduso ir apkabino Sigutę.

– Ačiū Dievui!

– Kodėl? – nusigando Sigutė, bandydama ištrūkti iš Odės glėbio.

– Duosiu tau aršeniko, – sukuždėjo Odė, traukdama iš korseto iškirptės mažą buteliuką.

Sigutė atšlijo.

– Kam?

– Šiame pasaulyje nieko nėra gražaus, – sielvartingai, kaip kapų vėjas lapkričio naktį, sukuždėjo Odė. – Net vaikučiai, šitos mažytės tyros būtybės, kuriuos aš kruopščiai išsirinkau iš viso chlopų kaimo, pasikviečiau čia, norėdama pakeisti jų gyvenimą...

– Kaip? – įsiterpė operatorius.

Odė dėbtelėjo į jį iš aukšto.

– O koks jūsų reikalas.

– Ogi toks. Gal ir jiems ketinate duoti aršeniko?

Odė įsikišo buteliuką į iškirptę.

– Tamsta – chamas.

– O tamsta, – atkirto operatorius, – kvaila senmergė!..

Odė prapliupo raudoti.

– Oi, kam taip žiauriai, – tarė Ženia. – Pasauly ir taip nieko gražaus!.. O tu...

Operatorius numojo ranka. Antanas paakintas jo mosto, pakilo nuo laužo ir tarė, žvairuodamas į kamerą:

– Yra ir kai kas gražaus!..

– Kas? – abejingai atsiliepė operatorius.

Antano akys suspindo.

– Mano mamcės daržinė, – sukuždėjo paslaptingai.

Ženia netikėdama palingavo galvą.

– Ir kuo gi? Laikote ten kosminį laivą? Penkiakojį veršiuką?

Antanas sumirksėjo.

– Tai kad ne. Ji pilna bambalių, nuo viršaus iki apačios. Niekur kitur tokios nemačiau.

– Būta čia ko, – nusivylė Ženia.

Antanas išdidžiai nusišypsojo.

– Taigi juos visus išgėrė mano mamcė. Truputį padėjau ir aš, bet nedaug.

Odė vėl išsitraukė buteliuką iš iškirptės.

– Imkite, – sušlamėjo kiparisų kartumo balsu. – Visiems neužteks, bet nors po kruopelę...

– Sigute! – griežtai tarė operatorius.

Sigutė atitraukė ranką.

– Aš... netyčia. Negaliu susilaikyti, jeigu ką nors mandagiai siūlo.

Išsigandusi nuožmaus operatoriaus žvilgsnio, kukliai nuleido blakstienas.

Lyg užsidarytų mažam kambarėly ir nuleistų užuolaidas.

Nežinia, kas jai užplaukė, kai kitą dieną po motinos laidotuvių užėjo į senąjį butą Antakalnyje – jau vakarop, saulei sėdant į ūkaną miesto centre, kai jos kambarėlio grindys būna raudonos lyg po skerstuvių, – matyt, ji liguistai troško dar sykį tai pamatyti, pajusti šiurpą ir šleikštulį, o ypač – fizinį skausmą, kurio Edvardas nesugebėjo jai sukelti. Tas skausmas būtų pabudinęs Sigutę iš stingulio ir galbūt privertęs nekęsti.

Dabar jai buvo vis vien.

Paskambinus niekas neatidarė, tik pro antro aukšto langą iš viršutinio buto galvą iškišo susivėlusi kaimynė ir pasakė, kad Edzka išėjęs, ko jai reikia, kurvai nelaimingai, ir kol Sigutė galvojo, ko jai čia reikia, kaimynė ją pažino ir nusikeikė – nu, bl.., tu ir pasikeitus!.. Užeik.

Sigutė atsisėdo ant girgždančios taburetės ir smalsiai pažvai-

ravo į šachmatine klijuote iki pusės apklijuotas sienas, nuėjusias tamsiais drėgmės ir riebalų dryžiais. Per daug nespoksojo, nors tie nešvarumai traukė akį lyg magnetas, turbūt taip visada atsitinka sterilioje aplinkoje užaugintiems vaikams – akys kliuvo už dešimtmečius nedažytų sutrūnijusių langų rėmų, skardinio arbatinuko su nebenušveičiamais laiko taškeliais, geltonų kaimynės plaukų, kuriuos lyg liūties nudrengtus miežius vos nulaikė juodos šaknys.

Sigutė nuleido blakstienas kaip užuolaidas, bet ne tam, kad to nematytų, o kad ištrauktų iš rankinės trisdešimt litų ir paduotų kaimynei, imkit, čia dovana, bl..., nusikeiks kaimynė iš visos širdies, sčastje prišlo, Vladikai, kelkis, sūtrauka, varyk į krautuvę butelio. Ir Vladikas nudundės laiptais, ir tas dundesys atrodys visai kitoks, nei tada, kai Sigutė ruošė pamokas savo kambarėlyje ir klausėsi jo lyg tolimo griaustinio, grasinančio mirtimi ir užmarštimi, o ne, tai buvo susiję su džiaugsmu ir judėjimu, su gyvenimo ir pagirių troškuliu.

Jai pripiltą taurelę Sigutė tuštino labai išmoningai – siurbtelėjusi pridėdavo prie lūpų servetėlę (visados jų turėjo rankinėje – ir sausų, ir drėgnų, „Baby fresh“, visą pakuotę), išspjaudavo degtinę į ją, o kai Vladikas su kaimyne tiek įkaušo, kad galėjai gręžti servetėlę jiems prieš akis, tiesiog šliūkštelėdavo į puodą su neaiškiomis maisto liekanomis, pastatytą ant grindų, prie stalo kojos. Paskui paaiškėjo, kad tai – maistas šuniui, bjauriam pilkai baltos spalvos mišrūnui, kuris brazdeno lauko duris apačioje.

Kai Sigutė, pakėlusi blakstienas, atidžiai apžiūrinėjo visus kampus, neišskiriant nė širma užtraukto kampo, kur stovėjo naktinis puodas su dangčiu ir ąselėmis, primenantis virtuvinį dar ir nuobėgomis ant sienelių, jausdama malonų šleikštulį, susipinantį su keistu baimės ir pasitenkinimo jausmu, ir davė dar

septynis litus bambaliui, ant slenksčio išdygo Edvardas, ir Sigutė šaltai, nesidrovėdama į jį pažvelgė.

Jis bandė nuslėpti savo susijaudinimą, bet nieko neišėjo – lūpos ėmė virpėti, jį išduodamos, taip atsitikdavo visada, kai užplūsdavo slapti troškimai.

Sigute, saule mano, tu čia, kaip aš džiaugiuosi. Gal užeikim pas mane, gal norėtum pamatyti...

Norėčiau, – atsakė Sigutė, – norėčiau pamatyti, ar mano kambarėlio grindys raudonos.

Saule mano, jos – rudos. Jos niekada nebuvo raudonos.

Žinau, nebuvo, o galėjo būti, nudažytos krauju, galbūt – mano krauju, o gal – tavo... betgi tu nesugebėjai, tu kaip gliti belytė sraigė, paliekanti lipnią šliūžę, ir aš nežinau, kalta aš ar nekalta, kekšė aš ar šventoji...

Aš juk irgi nekaltas, brangioji. Nepasirinkau tokio likimo, tegu jis būna prakeiktas. Jis mane pasirinko! Ir aš nežinau, kas esu. Vyras ar moteris, žmogus ar sraigė. Ir ar norėčiau kuo nors iš jų būti.

Sigutė ištraukė savo ranką iš glebios Edvardo saujos.

Perlipo ant grindų gulintį kūną – Vladikas snaudė, o gal buvo miręs, – ir greitai, nebijodama, kad nudardės užkliuvusi už nelygios pakopos, nusileido laiptais, lengva kaip Arielis, jos pėdas lyg Hermio sparneliai kėlė nusivylimas, kuris, Sigutė juto, tuoj pereis į stingulį.

Ji praėjo patvoriu – atsigręžė po akimirkos, tarsi kumštelėta.

Tankūs kiečiai švytėjo vakaro prietėmyje, spinduliuodami pilką šviesą iš įmagnetintos laiko gelmės, ir net murzinas baltas šuo nedrįso vytis Sigutės, pasiliko prie tvoros, vos girdimai inkšdamas, liūdnas ir girtas nuo degtine pramieštų likučių.

Įgytas frigidiškumas, – konstatavo psichiatras, nusisukdamas į lango pusę. Už stiklo lėtai leidosi raudoni klevų lapai, lyg rožių žiedlapiai serialo „Bjanka. Kelias į laimę“ užsklandoje. – O gal ir įgimtas. Iš to, ką papasakojote, sunku spręsti. Bet tai ir nesvarbu.

Jis su nepasitenkinimu nužvelgė krintančius lapus. Paskui atsisuko į Sigutę – žvilgsnis bemaž nepasikeitė, atsirado tik šiek tiek budrumo, būtino bendraujant su pacientais.

Ir panašu, kad jis gali progresuoti, – ėmė piešti šizofreniškus rutuliukus ant ligos istorijos viršelio, – iš lytinio transformuosis į visuotinį.

Ką tai reiškia, paklausė Sigutė, įdėmiai stebėdama, kaip psichiatro pieštukas raito rutuliukus.

Ką?.. – psichiatras susimąstė. Kovodamas su savimi – labai troško nupiešti dar vieną rutuliuką – numetė pieštuką į šalį, o ligos istoriją įkišo į stalčių. – Turbūt tapsite abejinga ne tik vyrams, bet ir visam pasauliui.

Sigutė nenustebo.

Padėkojo ir išėjo iš kabineto, tyliai uždarydama duris.

Ką dabar darys psichiatras, likęs vienas?.. Pieš rutuliukus ar, atsidaręs langą, šoks žemyn, kad pasivytų krintančius lapus? Matė jo akyse nervingo ryžto kibirkštį.

Jai buvo vis vien.

Pasaulis – pernelyg neapibrėžta sąvoka, psichiatras, siedamas jį su vyriškąja gimine, gerokai ją susiaurino. Sigutė nebuvo abejinga visam pasauliui.

Ji negalėjo atsispirti kilnumo apraiškoms, ypač susijusioms su gyvūnais. Ėjo į prieglaudas, išvesdavo šunis pasivaikščioti,

kiekvieną paglostydavo, tuos, kurie nesileisdavo glostomi ir šiepdavo dantis, paslapčia šerdavo žaliu mėsos faršu, bet ne visus apnikdavo tryda, tik jauniklius, bet ir seniai pasiduodavo, užėdę ricinos arba „Forlax“, kuriuos ji sumaniai įvyniodavo į mėsą, skyrė du procentus nuo savo uždarbio nelaimingų gyvūnų maistui ir netgi numezgė porą megztukų vienam nuo neaiškios ligos nuplikusiam taksiukui.

Kai jos nuomojamo buto kaimynystėje gyvenanti moteris išmetė lauk katę su kačiukais, Sigutė pranešė policijai. Žinoma, reikalingos institucijos atstovai atvažiavo tik po dviejų savaičių, kai abu kačiukai jau buvo padvėsę, ir Sigutei teko juos užkasti, užspaudus nosį, nes į du mažus kūnelius, gulinčius prie daugiabučio sienos, apleistame rūtų darželyje, niekas nekreipė dėmesio netgi tada, kai jie ėmė irti, kažkokia išprotėjusi senutė šaukė, kad šita smarvė iš trečio buto, ją šitaip nuodija kaimynai – taigi Sigutei beliko parodyti kačiukų kapą, dar po dviejų savaičių ji gavo raštą iš savivaldybės, kad jos skundai nepasitvirtino. Sigutę net šiurpas nukrėtė – jai pasidingojo, kad šitą raštą piktai, su aristokratiška pagieža, parašė jos motina, bet paskui ji tuo suabejojo – šiaip ar taip, jos pavardė ant voko buvo su trimis klaidomis, o juk aristokratiškumas, jeigu jis nesusijęs vien su manieromis, neišnyksta be pėdsako net po mirties.

Norėdama patikrinti, ar psichiatras sakė tiesą, nuėjo į pasimatymą su gana patraukliu vyru, aišku, jis buvo vedęs ir net nemėgino to slėpti, laikyk tai mažyčiu mano privalumu, juokavo, neįkyrėsiu tau iki šleikštulio jokiais įsipareigojimais, – bet argi tu žinai, kas yra šleikštulys, galvojo ji, žiūrėdama į valingą, tvirtą, įdegusį veidą pro pusiau nuleistas blakstienų užuolaidas. Jos taip ir nenusileido iki galo, paslėpdamos akis nuo šaltos raudonos saulės, – pasakiusi, kad eina į tualetą, ji pabėgo pro

tarnybinį įėjimą ir tik Odminių skvere, susmukusi ant suoliuko, sutramdė nuo greito ėjimo besidaužančią širdį.

Paskui nusivalė drėgna servetėle veidą, kad ant jo neliktų nė menkiausių pudros ir blakstienų tušo pėdsakų, ir ramiai parėjo namo, galvodama, kad taksiukui turbūt reiks dar vieno megztuko, nes, apimtas depresijos, vieną sudraskė, ir būtent tą, kurį ji mezgė su didžiausia meile.

Kai per daug švariai nusivalau veidą, man ima traukti poras, – pamanė Sigutė. – Lyg būčiau džiūstantis abrikosas.

Ji įkvėpė oro ir, giliai atsidususi, paklausė panelės Odės:

– Ką mes darysime su tais vargšais gyvūnėliais?

– Vaikučiais, – pataisė ją Odė, meiliai nusišypsodama.

Sigutė neatsakė. Ji apžvelgė murzinų bamblių būrį abejingomis didelėmis akimis.

– Nupirksiu jiems maisto ir išvesiu pasivaikščioti. Ir kadangi dar liko siūlų, numegsiu vienam megztuką.

Ji permetė akimis nuščiuvusius vaikus, ieškodama, kuris čia menkiausiai apsirengęs.

Žvilgsnis sustojo prie Antano – jis temūvėjo suplyšusius šortus. Sigutė linktelėjo, ėmė mintyse skaičiuoti, bet paskui sudvejojo.

– Nieko nebus. Tu per didelis, o siūlų per mažai.

– Galite numegzti man kojines, – mandagiai pasiūlė Antanas.

Sigutė papurtė galvą.

– Kodėl? – nuliūdo Antanas.

– Nemoku. Mezgu tik megztukus.

– Tai gal teta Odė numegztų?..

Odė pagrasė Antanui pirštu.

– Ak tu nekuklus kalakučiuke. Tu jau toks didelis, kad visai nekeli užuojautos.

– Kilnių jausmų, – pridūrė Sigutė šaltai.

– Taip, brangioji! – Odė palankiai pažvelgė į Sigutę. – Tokiam jau pats laikas eiti į laukus, ką iš tokio dičkio bepadarysi.

– Bet man tik dvylika. Aš – irgi vaikas...

Vaikas...

Operatorius paniro į tamsią atmintį kaip į sapnus.

Kodėl tai, kas vaikiška, taip stengiamasi išguiti, kad sulaukęs trisdešimties, tampi visiškas senis?.. Nuostaba, švelnumas, troškimas prisiglausti, – kur visa tai dingsta, ir lieka tik – ar tu pavalgęs, ar vedęs, ar eisi į laukus ir dirbsi iki sutemų, negalvodamas, kam ir kodėl, nes juk atsakymo nėra, nes nebuvo ir klausimo. Ir nesistebėsi dėl savo gyvuliško abejingumo, nes nuostaba buvo sunaikinta dar vaikystėje kaip nereikalingas praktiniam gyvenimui jausmas.

Vienas iš paskutiniųjų vakarų su Sintija Simona – veidas ant pagalvės, išbrinkusiais paakiais, pilkšvas, pilkšvi atrodo netgi plaukai, operatorius, nešdamas iš virtuvės sulčių stiklinę, liūdnai šypsosi – štai manoji Valeri, pagaliau mes kartu.

Skambutis į duris, netikėtas, operatorius krūpteli, vos neišliedamas sulčių, tai turbūt tavo mama, sako Sintijai Simonai, tuoj atidarysiu.

Bet ten ne Sintijos Simonos mama, o juodas Kubriko monolitas – motina gedulo drabužiais. Operatorius akimirkai netenka žado – motina įeina į vidų, kaip ir tada, kai jis skaitė Balzaką ir netroško būti trukdomas, be jokios nuostabos nužvelgia Sintiją Simoną lovoje, su kur kas didesniu dėmesiu žvilgteli į

plačiaekranį televizorių ir indaują, kur už stiklo blizga taurės, o paskui prisėda virtuvėje ant taburetės kraštelio ir operatorius neįstengia paklausti jos nieko kito, kaip tik:

– Mama... ar tu pavalgei?..

– Taip, – atsako motina abejingai.

Sunėrusi rankas ant pilvo, ji pasižiūri pro neuždarytų durų tarpą į kambarį.

– Kas ta tokia?

– Sintija Simona. Mano... mano...

Motina žiūri į jį kaip į veidrodžio stiklą, matydama kažką kita, turbūt kitą sūnų, savo svajonių vaiką, prakaituotą ir nekalbų, parėjusį iš laukų ir garsiai šliurpiantį šaltibarščius.

Operatorius irgi žvelgia į ją, bet nemato kitos motinos, tik šią, raudonas rankas sudėjusią į sterblę.

– Mano draugė, mano mylimoji. Kekšė, narkomanė, alkoholikė, – išvardija ramiai. – Tiesa, dar ir aktorė.

Motina nieko nesako, ir jis priduria:

– Kai tik ją išslaugysiu, kaipmat mane pames. Turbūt matei visa tai seriale.

– Taip. Mačiau.

Lyg pabudusi iš miego, griežtai pažvelgia į sūnų.

– Vos tave radau. Ko neatvažiavai į laidotuves? Anicetas numirė.

Anicetas? Kas jis toks?

– Mano vyras, – sako motina, tvirtai, neužsikirsdama po „mano“.

– Atvažiavai man to pasakyti?

Motina su giliu liūdesiu, kuris staiga nutvilko operatoriui širdį, pažvelgia į durų tarpą.

– Norėjau, kad grįžtum namo.

Operatorius tyli.

Motina pakyla nuo taburetės.

Dar sykį pažvelgia į sūnų, bet išblyškusios, pilkos jos akys, panašios į vandenį be gelmės, tik atmuša jo atvaizdą – kaip lygi sidabro amalgama. Plonytė ir neįveikiama riba, atskirianti tuos, kurie priklauso motinai – žemės gelmėse, surištomis rožančiais rankomis, maldomis, kurios neleidžia išsilaisvinti, nes mirusieji reikalingi motinai, – nuo jo, atskalūno ir pabėgėlio, naktimis besikniaubiančio į nemylinčios moters plaukus, be nuostabos, be gailesčio, tik su vos juntamu liūdesiu, tokiu, kuris iš kaimo kilusį miestietį apninka rudenį, dažniausiai bulviakasio metu, nes iš žemės gelmių iškasama tai, kas turėtų ten pasilikti...

– Aš numirčiau, jei grįžčiau namo.

Motina jam neatsako.

Išvažiavo, nepanoro pasilikti nakvynei.

Matyt, ir ji būtų galėjusi tarti sūnui, žiūrėdama į Fabijoniškes pro penkto aukšto langą – aš numirčiau, jei pasilikčiau čia.

Aš grįšiu namo, kur manęs laukia mirusieji, Anicetas, Jurgis ir Broniukas, ištikimai ir kantriai, nereikia jiems jokios dangaus karalystės, burnas pripildžiusioje žemėje jos nėra, ir užpirkdama mišias, ir „Tėve mūsų“ kalbėdama, kalu jiems grandines, jie visada bus tik mano.

Kiekviename šieno stiebe, kiekvienoj miežio varpoj, kiekviename vandens gurkšnyje – sodyboje su siauru lauko rėžiu ir ganyklomis aplink, – ji plaukia per naktį lyg dramblių nešamas plokščias Žemės padėklas, nesutikdamas jokių kitų pasaulių.

O kai ji numirs, rankomis įsitvėrusi buroklapio – taip tvirtai, lyg ketindama su savimi pasiimti viską, – nuplauks ir išnyks visiškai, iliuzija, kad jį apgyvens kiti, šis pasaulis visada bus tik jos, mirtis tai tik patvirtins.

– Atstokit jūs nuo to vaiko, – operatorius prisiminė kuprinėje turįs firminius televizijos marškinėlius, atnešė iš automobilio ir įteikė Antanui, šis net pritūpė iš džiaugsmo. – Apsieis jis ir be šuns megztuko.

Marškinėliai Antanui buvo gerokai per dideli, bet jis išdidžiai išpūtė krūtinę, ant kurios dabar puikavosi raudonas užrašas „Mylimiausia TV“, ir tarė:

– Apsieisiu!..

Suokalbiškai pašnairavo į operatorių ir pašnibždėjo jam:

– Klausykit, dėde, o gal jūs nufilmuokit mano mamcės daržinę, a?..

– Kam tau to reikia, bambly?

– Na... aš labai noriu pakliūti į televiziją, ten viskas taip gražu!.. Manęs tuoj pat kas nors pasigailės, ims globoti, duos vaidmenį kine... ir atvažiuosiu į kaimą su limuzinu, ir niekas manęs nepažins, net mamcė, duosiu jai dešimt litų, tai džiaugsis. O kai pasakysiu, kad aš esu Antanas, gal ir verks... bet aš jos su savim neimsiu, tik pridėsiu dar dešimt litų, kad nebeverktų.

– Fui, – tarė Odė. – Koks materialistas.

Operatorius palingavo galvą.

– Jeigu tu nori pakliūti į televiziją, kam ta daržinė?

Antanas sutriko.

– Na... mokytoja mokykloj sakė, kad vaikui labai svarbi aplin-

ka, o mano aplinka visai netikusi. Kalbėjo apie tai su direktore, direktorė buvo atėjusi pas mus į namus ir sakė, kad ne tik aplinka, bet ir mano mamcė netikusi. Girdėjau, pasislėpęs spintoj. Bet jos gi nematė daržinės, taigi nieko nežino.

Operatorius dar sykį palingavo galvą.

Įdegęs Antanas bambalių piramidės fone! Aišku, kad tiktų laidai „Gyvenimas yra fantastiškas“. Visa Antano povyza tai liudija.

Tik marškinėlius reiktų atimti. Kažkaip netinka laidos fonui.

Bet negaliu atimti, juk ką tik padovanojau, – pagalvojo operatorius. – Tada nefilmuosiu. Nemanau, kad tokios daržinės – retenybė. O ir noras pakliūti į televiziją.

Taip pat – ir kilnus elgesys su vaikais. Kilniai gali pasielgti ir vėliau. Tam visada atsiras laiko, svarbu, kad aplinkybės būtų palankios.

– Rytoj, – tarė operatorius. – Galbūt rytoj, o gal poryt. Gerai?..

Antanas linktelėjo.

– O dabar eik namo. Ir veskis namo tuos mažiukus. Vaikai, namo!.. Ateisit rytoj. Arba poryt.

– Aš jus pasikviesiu, – vėsiai sušnarėjo Odė.

Vaikai paklusniai nucipeno Antanui iš paskos, tik Anželika stabtelėjo prie Ženios:

– Ar negali surišti man plaukų?

Ištiesė purviną ryškiai raudoną plaukų gumelę.

Ženia, nieko nesakydama, perbraukė ranka mažylės plaukus – pirštais pajuto kietus kauburėlius, gal šašus, o gal ragų užuomazgas, – suėmė juos ir surišo į uodegą.

Anželika paglostė Ženiai ranką ir išnyko krūmuose – tyliai, be garso, meilus ir dėkingas pasakos padarėlis.

Tik šmėkštelėjo žalios suknelės kraštas.

– Man širdyje atsirado tuštuma, – pasiskundė Odė. – Kaži kodėl?

Operatorius sarkastiškai šyptelėjo.

– Taigi viską atidavėt kitiems, – pasakė jis. – Kur ten nebus tuščia.

– Ak mat kaip, – atsigodėjo Odė ir dėkingai linktelėjo operatoriui.

Rūpesčio raukšlė susimetė jos tarpuakyje.

– Bet kažko svarbaus nepadarėme, – kreipėsi į Sigutę.

Sigutė, pamaloninta Odės kreipimosi, atsakė:

– Nepaskiepijome.

Operatoriui nepatiko keista Sigutės veido išraiška.

– Nieko panašaus, – tarė jis. – Svarbiausias dalykas visą laiką riogsojo jums prieš akis.

Jis parodė į mėnesienoje ant laužo dūluojantį padarą.

– Briedis.

Panelė Odė prisidėjo prie akių nosinaitę.

– Vargšelis, – atsiduso. – Jam jau niekuo nepadėsi.

– O vaikams? Negalėjot atpjaut gabalėlio?

Operatorius, lyg pritrūkęs kvapo, įkvėpė oro ir rėžė:

– Ar bent paklausėt vaikų – pavalgę jūs ar ne?

Odė atitraukė nosinaitę nuo sausų akių.

– Tamsta – chamas. Jums tik prisiryti rūpi.

– Taip jau mane išauklėjo. Ką padarysi.

– Persiauklėti reikia!

– O kam? Vis tiek nebūsiu toks kilnus kaip jūs. Dalijat aršeniką į kairę ir į dešinę... kur jau man iki jūsų.

– Tas tiesa, – sutiko Odė ir su gailesčiu nužvelgė operatorių.

Paskui draugiškai pasižiūrėjo į Sigutę, kuri, apsiniaukusi ir nusiminusi, vėl sėdėjo ant savo dėžutės, ir tarė:

– Brangioji! Tapai man artima lyg tikra sesuo!.. Ar nepalydėtumei manęs namo – džiaugčiausi, jausdama tavo kilnų buvimą šalip!..

Sigutė negalėjo atsispirti tokiam įtaigiam prašymui. Ji pakilo ir, pasiėmusi dėžutę, nutipeno paskui panelę Odę, kuri plaukte įplaukė į medlievų krūmus, plastėdama gulbių pūkais tujų tamsumo naktį, o Sigutei taip grakščiai įnerti į krūmus nepavyko, užkliuvo už šakos.

Jai įkandin patraukė dvi mėlynos žaltvykslės, šiugždėdamos, lyg būtų kaproninės – jų ugnis buvo tokia sausa, kad paliktos kibirkštys degė kaip mažytės žvakelės, ir operatoriui pasidingojo žvakių apsupta prokuratūra.

Jis priėjo arčiau.

Ant žemės gulėjo du durtiniai – praskylėti, gal muškietų šūvių, gal židinio liepsnų, standūs nuo šimtmečius susikaupusio purvo ir nuvarvėjusio žvakių vaško.

– Ei, – tarė operatorius, – broliai! Kamizelkas palikot.

Niekas neatsakė.

Na va, – pamanė operatorius. – Kaip dabar be liemenių jie chlopams pasirodys?

Medlievos niauriai sušniokštė.

O paskui pasigirdo tolimas klyksmas. Lyg rėktų Andų kondoras.

Ir stojo tyla – operatorius net nespėjo nusigąsti.

Švietė trobos langas. Geltoname šviesos kvadrate sukosi dideli naktiniai drugiai.

Operatorius dirstelėjo į laužą.

Tamsoje dūlavo trys nejudantys siluetai – Ženios, briedžio ir senelio.

Operatorių nutvilkė šiurpulys.

Gal jie suakmenėjo? Argi tai būtų labai keista? Kažin. Veikiau banalu.

Tik kodėl aš taip laukiu patekančios saulės, juk tai neturi prasmės.

Rytas kaip mirusiojo prisikėlimas.

– Ženia, – pašaukė jis tyliai.

Niekas neatsiliepė.

– Ženia!

– Ką?.. – tarė vienas pavidalas, tartum ką tik nubudęs.

– Klausyk... nuimkim tą briedį nuo laužo.

– O kam?

– Laužą įkurtume. Vėsu. Be to, man tas briedis nepatinka.

– Kodėl?

– Atrodo lyg būtų arklys.

Vos ne vos, suėmę už iešmo galų, pakėlė atšalusį monstrą ir blinktelėjo į krūmus, miauktelėjo išsigandęs senelis – veikiausiai snaudė, ir blinktelėjimas jį pažadino.

– Tik pamanyk, koks sunkus, bjaurybė. O kai šuoliavom į medžioklę, kai pamačiau jį pievoje, atrodė toks mažas.

– Jo, – tarė operatorius nuožmiai. – Kai užšokau jam ant sprando, kai suleidau dantis!..

– Ir kai nešėme, atrodė toks lengvas! Tik karčiai vilkosi žeme ir painiojosi į krūmus...

– Ko gero, tai visgi arklys.

Abu nutilo.

Po akimirkos Ženia tarė:

– Matyt, kalta bus beprotiška aistros jėga.

Operatorius linktelėjo.

– Ir visai nesvarbu, kad ji nebuvo abipusė.

– Galbūt todėl – tik stipresnė.

Pasilenkę prie laužo, ėmė pūsti į pelenus iš skirtingų pusių. Tačiau ugnis neįsidegė, tik pelenai apkrito senelį, ir šis pradėjo piktai krenkšti.

– Velniai griebtų, – nusikeikė Ženia. – Gal tam prakeiktam laužui kokio užkalbėjimo reikia!..

– Ne užkalbėjimo, o popieriaus, – operatorius, pasirausęs kišenėse, ištraukė sulamdytą „Snickerso“ popieriuką, uždegė jį žiebtuvėliu. Popierėlis lyg didelė žiežirba nusvilino jam pirštus ir užgeso, nespėjęs nukristi ant laužavietės.

– Prakeikti modifikuoti šokoladukai, tokie pat ir jų popierėliai!.. – suriko operatorius. – Ko dar reikia, kad ugnis užsidegtų!..

– Dar kartą pasakyk žodį iš „p“ raidės, – sušnypštė tamsa.

Ženia, to visai nelaukusi, kniubtelėjo veidu į pelenus.

– Prakeikimas, – sumurmėjo, valydamasi veidą.

Tuo tarpu operatorius, pažarstęs nuodėgulius, staiga rado gyvą žariją ir užmetė ant jos Sašos apdairiai paliktų sausų šakelių.

Godžiai rydama stagarus, ugnis užsiliepsnojo, o Ženia, panaši į vieną iš Odės bamblių, nes išsimurzino valydama pelenus, piktai tarė:

– Žodis iš „p“ raidės!.. Čia ne vaikų žaidimai. Jeigu čia tu, Sigute, tai žinok, kad man visai nejuokinga.

– Kaži ar tai Sigutė, – tarė operatorius.– Balsas nepanašus.

– Sigutė, – pakartojo tamsa. – Sigutė sudegė, įkritusi į žarijų duobę. Ar ne taip, brangioji?

– Iki paskutinio kaulelio, – sumurmėjo antras tamsos balsas. – Baisiai graudu. Bet kad viskas čia graudu! Tenka įprasti.

– Ką jūs sakote? – pašoko sunerimusi Ženia. – Kas nors nutiko Sigutei? Kas jūs tokie? Gal pasirodytumėte?

– Kad jau kviečiate. Lendam, brangioji. O tai dar palaikys nemandagiais.

– Patys tokie, – atšovė balsas. – Kiek jau čia jų evoliucija tetruko!..

Krūmai lengvai sutraškėjo, ir į ugnies nušviestą kiemą sakytum įšliaužė, o gal įplaukė du į kupras susimetę seneliukai. Nors buvo vasaros pabaiga, senis ryšėjo storą šaliką, o senė ant pečių nešėsi kandžių sukapotą lapę su kojytėmis, snukeliu ir išverstomis stiklinėmis akimis. Seniui ant plikės stūksojo kažkoks žodžiais neapsakomas galvos apdangalas, panašus į tiurbaną ir į kopūstą, o senės veidas slėpėsi po plačiakrašte juoda skrybėle, kurios kraštas buvo iškąstas kažkieno dantų, kur kas didesnių nei pelės ar kinivarpos.

– Mus kvietė Saša, – sušnypštė senis.

– Miela mergaitė, – pridūrė senė iš po skrybėlės. – Miela kaip buožgalviukas.

Ženia prunkštelėjo.

– O jūs kas tokie?

– Mes? – nusišypsojo senis, ir Ženia krūptelėjo, išvydusi smailius, į katino iltis panašius dantis, kurių buvo pilna visa burna. Nieko sau protezus įsidėjo. – Kaimynai.

Ženia supratingai linktelėjo.

Kaip ji nesusiprotėjo anksčiau! Kilmingi kaimynai, veikiausiai iš to paties plikbajorių kelmo kaip ir ponia Jadzia, susieto kraujomaišos ir atsižadėtos lietuvybės ryšiais.

– Taip, taip, – su ironija tarė ji. – O kurgi pati Saša?

– Tuoj ateis, tik išlips iš didžiojo skroblo.

– Kokio dar skroblo? – sumišo Ženia. – Kam jai skroblas?

Senė taip nervingai sutrepsėjo kojomis, kad net sijonas išsipūtė kaip burė.

– Nesupratingoji! O kaipgi kitaip ji mus pakvies?.. Visur pilna trukdžių. Balsas dabar nesklinda taip laisvai, kaip tada, kai neandertaliečių kaimenės traukdavo per pelkėtas lygumas. Vis atsimuša į kokią televizijos lėkštę, į elektros stulpą ir panašiai. Gyva bėda!..

Ženia žvilgtelėjo į operatorių.

Šis patraukė pečiais.

Nefilmuosime, – nutarė pati sau ir parodė operatoriui ženklą rankomis. Žavių nukvakusių seneliukų gali prisirankiot kaip grybų kiekviename pašalyje.

– O štai ir ji, – dantimis čiaukštelėjo senis kaip įsimylėjusi angis.

Iš tamsos išniro Saša. Per susirūpinusį veidą driko voratinklis, o plaukuose styrojo lapas, matyt, didžiojo skroblo.

– A, jūs jau čia, – tarė, pamačiusi senukus.

– Mes jau nebe tokie greiti kaip tada, kai neandertaliečių kaimenės... – pragydo senė, bet garbusis jos vyras mostelėjo galva – vos tiurbanas nenukrito, – ir senė užsičiaupė.

Ženia pagalvojo, kad senis panašus į profesorių Sneipą, po tiurbanu slepiantį kažkokią bjaurybę, tik ar ta bjaurybė – Voldemortas, vargu, veikiau – nušašusi plikė.

– Mieloji, – kreipėsi į Sašą, stengdamasi kalbėti ramiai ir, kaip pati manė, dalykiškai. – Nusišnekančių seneliukų čia ir taip per akis, kam dar šitie du?.. Kuo jie gali mums padėti?..

– Jie – paskutinieji liudininkai.

– Liudininkai?.. – susirūpino Ženia. – Ar jie įsivėlę į kokią kriminalinę istoriją?

Senis papurtė tiurbaną. Šis susiūbavo kaip virstanti pagoda, bet nenuvirto, ir Ženia lengviau atsikvėpė.

– Ne. Jie yra mūsų troškimo liudininkai.

– Troškimo? Kokio troškimo?

– Surasti tėvą.

Ženia skėstelėjo rankomis.

– Argi tai padės?

– Žinoma, – siauros Sašos akys sužvilgo kaip tamsios geležtės. – Juk ir jūs trokštate surasti tėvą, ar ne tiesa?

Ženia suraukė kaktą.

Tiesą pasakius, tas buriatas – baškiras terūpėjo jai tiek, kiek pernykštis šienas. O dabar ji netgi nebesitikėjo jį rasti – idėja iš pradžių atrodė graži ir egzotiška, bet paskui šleikščiai įsipyko, nes viskas klostėsi visai ne taip, kaip egzotiškos idėjos turėtų klostytis – nuspėjamai ir nuosekliai.

Ji jau ruošėsi atsakyti „ne“, taip sugriaudama šventą vaiko pasitikėjimą televizija ir jos misionieryste laukinės nežinomybės tyruose, tačiau Saša ją aplenkė.

– Tėvą, – pakartojo ji. – Tavo tėvą.

– Mano? – suglumo Ženia. – Tu norėjai pasakyti – tavo?

– Ne, tavo.

Ženia susijaudino.

Tai kad aš... visai neprisimenu savo tėvo, – pamanė. – Tik žinau, kad buvo padorus žmogus, rūpinosi vaikais, šeima ir pomidorais... Dieve mano, kokiais dar pomidorais! – nustėro.

Kažkoks vyras tupi šiltnamy prie lysvės, pomidorų džiunglėse, aitrūs smirdintys lapai, didelė sena vonia vidury šiltnamio, pilna vandens laistymui, jis kažkodėl atrodo juodas, o paviršiumi plaukioja geltoni pomidorų žiedai.

Kažkieno stiprios rankos pakelia ją virš juodo vandens ir laiko, girdėti tolimas balsas lyg griaustinis, ne, tai ne balsas, tai juokas!.. Tėvo juokas!..

Ženia iš siaubo užsimerkė.

Vaizdinys iš pačios ankstyviausios vaikystės, saugiai pamirštas ir palaidotas po naudingos gyvenimo informacijos sluoksniais!.. Kodėl dabar jis staiga iššovė iš paties dugno kaip geizeris, išmesdamas viršun sudūlėjusias informacijos dulkes?

– Nesu tikra, – sumurmėjo ji, – bet atrodo, kad tėvas ruošėsi mesti mane į pomidorų laistymui skirtą vandens vonią.

Saša pažvelgė į ją drėgnų nuo kraujo geležčių akimis.

– Nesi.

– Gal jis tenorėjo parodyti, kaip plaukioja pomidorų žiedai ant vandens?.. Bet kodėl man atrodo, kad ne?..

– Taigi, – sumurmėjo senė. Po skrybėlės atbraila nebuvo matyti jos akių, tik didelė nosis ir gyvaplaukiais apžėlęs smakras. – Padorūs žmonės nemėto į vonias vaikų. Nors gal ir norėtų.

– Matyt, tai pasąmonės riksmas, – tarė operatorius.

– Pasąmonė, – meiliai išsišiepė senė. – Koks tinkamas žodis norams apibūdinti!..

Ženia pasitraukė toliau nuo laužo. Kažkodėl ją ėmė mušti karštis – pajuto, kaip nugara vinguriuoja siaura prakaito srovelė.

– Aš irgi noriu rasti savo tėvą, – tarė operatorius.

Ženia ranka pasitrynė nugarą, kad karšta srovelė susigertų į tuniką.

– Bet nesu tikras, kad rasiu, – liūdnai pasakė operatorius.

– Juk tu sakei, kad tavo tėvai mirę, – Ženiai vėl pasidarė šalta.

Operatorius atsiduso.

– Mirę, – pakartojo. – Tai nieko nereiškia. Pasąmonėje nėra laiko.

Senė sukikeno ir kumštelėjo seniui.

– Matai, koks gudrus, – šnipštelėjo, bet taip, kad visi išgirdo. –

O aš maniau, kad jis dar neatsikratė uodegos, tik susikišo į kelnes, kad nesimatytų.

Ženia smerkiamai pasižiūrėjo į senę. Toji, aišku, jos žvilgsnio neišvydo, skrybėlė trukdė, bet Ženios nepasitenkinimą pastebėjo senis ir pasiteisindamas pridūrė:

– Atleiskite mano brangiajai, ji vis tebegyvena buvusiais laikais.

– Matau, – paniuręs atsakė operatorius. – Nieko nuostabaus. Visi mes gyvename buvusiais laikais, nes ateities nėra, nėra ir dabarties.

– Tik sąmonė ir pasąmonė, – pridėjo Ženia.

Senė susierzinusi krestelėjo galvą. Skrybėlė dar labiau užsmuko jai ant akių, tik nosis bepūpsojo.

– Dar pridėkite – ir nesąmonė, – piktai suburbėjo. – Kitaip tariant, atsitiktinumas.

– Neteik jam tiek daug reikšmės, brangioji, – senis švelniai paėmė ją už rankos. Tik dabar Ženia pastebėjo, kad senės ranka nusėta rusvai žaliomis dėmėmis ir primena iguanos odą.

– Atsitiktinumų pasitaiko visur, net ir darbe, – dalykiškai tarė Ženia. – Ko čia jaudintis?

Senė treptelėjo koja. Taip keistai, jog Ženiai pasirodė, lyg pliaukštelėtų uodega. Matyt, įnirto – Saša, priėjusi prie jos, švelniai paėmė už kitos rankos.

– Nepykite, – tarė nuolankiai, glostydama margą senės odą. – Jūs juk žinote, kad mes visi kenčiame dėl šito atsitiktinumo. Ir jūs, ir aš, ir kiti.

Senė kažką murmtelėjo, bet atlyžo. Gnybtelėjo Sašai į skruostą ir pasakė, kad buožgalviai visgi mieli, ką besakytum, nors proto neturi nė per nago juodymą.

– Kokio atsitiktinumo? – pagauta smalsumo, neištvėrė Že-

nia. – Ar tai susiję su mūsų istorija?.. Šiaip su kokiais kraupiais įvykiais?.. Žmogžudyste, išdavyste, pedofilija ir panašiai?

Seniai susižvalgė.

Nieko nesakė, tik nukreipė žvilgsnius į Sašą.

Šioji, grakščiai svaidydama į laužą sausas šakeles – tarsi diriguotų orkestrui, mėtydama batutas į ugnį, – ramiai paaiškino:

– Tai mes esame atsitiktinumas. Išskyrus, – parodė kaimynus, – juos.

Ženia žioptelėjo.

Atminty švystelėjo rūsti Darvino fizionomija, kažkodėl – dar ir Karlas Marksas, paskui praslinko ilga pitekantropų vora, paskutinysis buvo beveik panašus į žmogų, ir jo palinkimas atrodė intelektualus, aiškiai ne nuo mamuto kulšies tempimo, o nuo sėdėjimo prie kompiuterio.

– O jūs? – atsisuko į kaimynus. – Kas jūs tokie?..

– Mes? – Senis pakėlė ranką prie tiurbano.

Dieve mano, – šiurpas perėjo Ženiai per nugarą, – dabar paaiškės, kad jis – Voldemortas, ir ką aš darysiu, juk neturiu žaibo ženklo kaktoj!..

Senė irgi abiem rankom stenėdama bandė nusirauti skrybėlę, dėl jos Ženia nesijaudino, juk nuplikusių moterų pasitaiko, ir ne taip jau retai.

– Jėzusmarija, – tarė operatorius.

Ženia nustebusi pažvelgė į jį. Operatorius lėtai sėdosi ant žemės, tarsi jo kojos būtų pakirstos per kelius. Ženia dirstelėjo į jo kojas, paskui – į senio tiurbaną, gulintį ant žemės ir panašų į vapsvų lizdą, šalia drybsojo juoda senės skrybėlė, žvilgsnis pakilo prie margų rankų, sudėtų ant pilvo, ir galiausiai – prie veidų.

Žemė maloniai ir greitai priartėjo, pasiūlydama tvirtą prieglobstį.

– Matai, – tarė senė savo brangiajam, primerkusi trumparegės, o gal tiesiog prie ryškios laužo šviesos dar neįpratusias akis – visas tris iš karto. – Kalba apie pasąmonę, o nežino, ką ji reiškia.

– Nežino, brangioji, – senis irgi primerkė akis, neužsimerkė tik trečioji, pačiame kaktos viršuje, spoksojo į operatorių ir Ženią įžūliai ir nemirksėdama, matyt, jai buvo iki gyvo kaulo įkyrėję trokšti po tiurbanu.

– Kiek laiko mes čia gyvename?

– Tūkstančius metų, tūkstančius...

– Ir niekas nepasikeitė?

– Niekas.

Ženia, nors ir apstulbusi, rado reikalą paprieštarauti.

– Ką jūs kalbate!.. O civilizacija, o išradimai, o...

– O, – nutraukė ją senė. – O o o.

Ženia taip supyko, kad rado jėgų atsistoti.

– Ir žmonės pasikeitė! – sušuko ji. – Negi nematėte, juk gyvenate čia tūkstančius metų, nukritę iš Kriptono planetos!..

– Ir dar po tris akis turėdami, – pridūrė operatorius sarkastiškai. Jam nepatiko civilizacijos niekinimas.

– Mes ne iš Kriptono, – įsižeidė senis.

– Tai iš kur?

– Ir ko jums čia reikia?

Senis šniurkštelėjo.

– Nieko.

Saša, lyg negirdėjusi Ženios ir operatoriaus žodžių, paglostė senio ranką.

– Nesijaudinkite, – pasakė švelniai. – Surasime tėvą. Tik jūsų ir betrūko, kad surastume.

Kapų angelo akimis pažvelgė į operatorių ir Ženią.

– O jūsų mums tereikėjo dėl skaičiaus.

– Ką? – nepatikėjo Ženia. – Dėl kokio dar skaičiaus?

– Magiškojo, – ramiai atsakė Saša. – Negi nežinote senosios dykrų formulės: du iš kairės, du iš dešinės, trys per vidurį?

– Nežinau, – tarė Ženia, priblokšta žinios, kad viso profesionalaus jų kolektyvo tereikėjo dėl skaičiaus – skaičiai dar iš vaikystės jai nieko nereiškė, Ženia nekentė lygčių ir formulių.

– Kas tie du? Ir trys? – paklausė operatorius, susitaikęs su likimo smūgiais.

– Senelis Jacekas ir ponia Jadzia – du iš kairės. Neatsitiktiniai kaimynai – du iš dešinės. O per vidurį – jūs.

– Aha, visgi per vidurį, – su piktdžiuga tarė Ženia.

– Taip. Tu, operatorius ir Sigutė.

– Sigutės čia nėra, – konstatavo Ženia su pasitenkinimu.

– Ir ponios Jadzios, – pridūrė operatorius.

Saša dirstelėjo į juos su gailesčiu. Seniai – irgi.

– Na gerai, – atsiduso Ženia, susigėdusi, kad vėl supainiojo laiko konotatus. – Ir ką mes dabar darysime?.. Šoksim aplink laužą, kol visus apims transas, ir pradėsim raitytis ant žemės?.. Ko gero, tai bus natūraliausia pabaiga šiam reportažui.

– Ne, – atsakė Saša, abejinga Ženios ironijai. – Prisiminsime.

Ženia norėjo piktai atsikirsti, bet operatorius taip kumštelėjo jai į šoną, kad ji vos nepargriuvo.

– Patylėk, – pasakė.

Ženia su nuoskauda pažvelgė į jį.

Še kad nori, dar ir Kipsas palaiko jų pusę!

Nesistebiu, visai nesistebiu, – pamanė ji. – Visada atrodė lyg maišu trenktas.

– Atmintis yra laikas, – pasakė Saša. – Kaip didelė erdvė, kurioje galima vaikščioti.

– Ir kur nors, giliam užkabory, rasim pasislėpusį tėvą, – burbtelėjo Ženia.

Saša šyptelėjo viena lūpų puse.

– Taip.

Ar jūs matėt, kaip stepėmis ritasi sausi nežinomos sprangios žolės stiebai, vėjo suformuoti į netaisyklingus rutulius, kad kuo toliau nuneštų savo bevardę giminę, kad šiltos žalumos plotus paverstų pilkais.

Ar jūs girdėjot kada nykiai ilgesingą jų šnaresį, taip kužda mirusiųjų palaikai, dulkių debesimis nešami ten, kur pagaliau galės įsikabinti drėgnos žolės išdžiūvusiais dvasių piršteliais, kad pagaliau rastų ramybę, kad jų nebegintų ugninis Kyzylmuko alsavimas – tolyn, vis tolyn, į niekur, už atminties ribų.

Mano rankos buvo tvirtesnės nei dvasių, kai įsikabinau žalios sodo žolės, sugniauždama taip, kad vėsios jos sultys ištekėjo pro tarpupirščius, nebepaleisiu jų, įsikirsiu kaip piktajai dvasiai į plaukus, – senelė Jadzia vos atplėšė mane nuo žemės, su kuokštais išrautos žolės rankose.

O raitelis, nešęs mane, dingo baltame rūke tarp obelų, net negirdėjau jo žirgo kanopų – ar žirgas tai buvo, ar elnias, o gal pavergtas čerčerekas, sutramdyta piktoji dvasia, vietoj žmogienos dabar mintanti violetinėmis gėlėmis, kietomis pakelės kavinių gulbėmis ir dar kietesniais sodo nykštukais.

Kuo toliau į Vakarus, tuo nykštukų daugiau.

Mano tėvo žirgas bus sotus ir niekas jo nesustabdys.

Tik prarytų nykštukų dvasios, nerasdamos vietos savo pasaulyje, nes jame jau nebėra vietos ir žmonių sieloms, būriuosis aplink mane, sėdinčią ant naktinio puodo, nes nuo „žmogėd-

ros akių" ir žalios žolės dažnai paleisdavo pilvą, ir ties striukas rankeles, norėdami narčiai įsikibti man į plaukus, panašius į kudlotą velnio armoniką, bet likimas taip lėmė, kad jų rankos amžiams prikaustytos prie gipsinių morkų ir triušių ausų, užtat pakaks juos visus nupūsti kaip sunkias gipso dulkes.

Senelis tada dar vaikščiojo, riesdamas nugarą kaip katinas, ir jam tai jau būtinai reikėjo kąsti į ranką, kai norėdavo paglostyti, pūsti neužteko, nuo pūtimo jam tik plaukai ant viršugalvio pasišiaušdavo. Įsižeidęs senelis sunkiai dūsaudavo ir išeidavo į laukus kiškio ašarėlių rinkti, senelė įtūždavo ir iš to įtūžio pridarydavo visokių keistų gėrimų, kuriuos dažniausiai išlakdavo broliai Zlumskiai, nes paprasti žmonės nuo tų gėralų būtų pavirtę mumijomis arba silpnapročiais, bet paskui į senelį trenkė žaibas, ir senelės gyvenimas pagaliau tapo nuspėjamas, senelis – priklausomas nuo jos malonės, ir ji taip susigraužė, kad tapo į save nepanaši, tikras praėjusios didybės šešėlis.

Ak senele, neišmokei manęs nei skambinti pianinu, nei prancūzų kalbos, nepaaiškinai, kodėl Caravaggio šventojo kojos purvinos, – kodėl, iki šiol nežinau, matyt, tavo giminės didybė užsibaigė tavimi kaip retu juodosios tulpės svogūnėliu, nes ir aš, ir mano motina buvome atskalūnės, senelis Jacekas – šiaip ne taip sulenkintas lietuvis, prasčiokas svogūnas, taip ir neišsižadėjęs savo chamiškų įpročių – glostyti mažas mergaites, tikri bajorai glostydavo tik dideles, tokias kaip panelė Odeodata, bet ir ta glostymo neištvėrė, prisirijo aršeniko.

Nesiilgėjau tėvo iki tol, kol suvokiau, kad laiko nėra, ir šitoje belaikėje erdvėje neturiu ko įsikibti, juk neįsikirsi lėtai prošal slenkančių metų laikų – kaip rūko, kaip vėjo.

Tėve, paslaptingas raiteli, tu veikiausiai erdvėje, kurioje laiko – kaip deguonies pertekliaus, pasakyk man, kodėl palikai mane čia, kur laiko nėra?..

Kaip man išsiųsti tau ilgesio signalą?..

Ilgesio, panašaus į nenumaldomą sielvartą, į našlaitystę, nulemtą iš anksto?..

Kas man padės?

Lemtis ar atsitiktinumas?..

Saša pažvelgė į Ženią ir operatorių.

Iš tamsos, palydėjusi Odę ir visa apsibraižiusi, grįžo Sigutė. Išpūtusi akis, žiūrėjo į kaimynus, bet nesuklykė nė karto.

Gal Odė visgi davė jai trupinėlį savo raminamųjų.

Atsitiktinumas – šį žodį mėgsta ponai Triakiai, itin senos giminės palikuoniai, kuriuos galiu prisišaukti, įlipusi į skroblą.

Jie ateina per Sosnovskio barščių sąžalynus, nėmaž nesibaimindami nuodingo augalo prisilietimų, sako, mes irgi iš panašios medžiagos.

Kalbėti apie save nemėgsta, tik juokiasi, kai imu šnekėti apie ateivius ar Lochneso pabaisą. Kai kalbu apie mokslinį eksperimentą, senis tyliai dūsauja, o ponia Triakė energingai purto galvą. O kai lyg tarp kitko užsimenu apie Dievo kūrybinį darbą, žiūri į mane tylėdami, ir jų akys kaip dviejų senų vėžlių, neperregimos ir neįspėjamos.

Kūryba, po kelių dienų tarė senoji ponia. Ji – mongolo strėlė, paleista per stepę, tiesiai priešui į širdį.

Ir suprask juos kad nori.

Mano motina tavęs nepasivys, paslaptingas raiteli, nes ji – tik geidulinga žiežirba, kuri nebaisi žirgo kanopoms ir tavo odmaišiui iš žmogėdros skalpo – kiekviename jo plauke plasta po tolimųjų šiaurymių vėją, sausą, geliantį, nešantį aštrų sniegą ir kapojantį akis, gildantį speigu ir mėlyna mėnesiena.

Seneliai iš vietos nepakrutės, jie kaip mumijos rūke, vanduo be judėjimo, be gyvybės, sunkus ir inertiškas, suspaustas krantų ir ribojamas dugno, ir dangų pasiekiantis tik aukštesnės jėgos valia. Jis prišąla prie žirgo kanopų ir nutrupa aštriomis kaip ašmenys skeveldromis, pataikius kanopai į akmenį, – vėjas pažeria jas kaip strėlių vėduoklę, ji perveria tuos, kurie bando tave prisivyti – strėlės ištirpsta, bet lieka mirtino šūvio žymė.

Nespėsiu paskui tave ir aš, sunkios žemės akmuo, tavo duktė – akmenys keliauja lėtai ir kalbėti nemėgsta, jie tik klausosi, bet argi šiandien taip gali suprasti pasaulį, – pasaulis nieko negirdi, neskiria vėjo tonų ir atbalsių, o juk jie lemia laiką – ne žvaigždės ir ne dangus.

Tavo palydovas – ne vanduo ir ne ugnis, o vėjas, galingo dievo kvėpavimas, be jo stichijos sustingtų ir vėl būtų suskaidytos ir svetimos viena kitai.

Vėjo zurnos, fleitos, birbynės, valtornos, trimitai – tik jų pašaukta, nukris metėlė iš dangaus.

Ar tu dar toli, vėjo raiteli?

Tu reikalingas mums – ne kaip išdžiūvusi mumija, kurią patogu laikyti spintoje ir retsykiais surengti jai aukojimo ritualus, o paskui vėl įdėti į maišą, ne stabas auksinėmis rankomis, kurį reikėtų patikėti brolių Zlumskių apsaugai, nes chlopai kaipmat

nudžiaus ir priduos į metalų supirktuvę, nes manys, kad auksas – tai varis, mes ieškome tėvo – vėjo raitelio, laikmečio ženklo su raudona žvaigžde ant kaktos.

Su žvaigžde ant kaktos!..

Ką ta mergaitė turi omeny? – pamanė Ženia. – Komjaunuolį su budionovke ant galvos?.. Ką ji žino apie rusų pilietinį karą?.. Kolčaką ir Denikiną?.. Ir berniuką Kibaldžiuką?..

– Juk jūsų šito nė nemokė, – pasakė Sašai. – Rusų pilietinis karas buvo svarbus tik sovietmečio istorijai. Net baisu, kiek filmų apie jį per teliką rodydavo!.. Atstodavo serialus.

Operatorius ilgesingai atsiduso.

Matyt, prisiminė „Baltąją dykumos saulę“, kur paprastas rusų kareivėlis narsiai kovėsi su Vidurinės Azijos dušmanais, ogi tiesa ir moralė buvo, aišku, jo pusėje.

Tebedūsaudamas nuėjo į automobilį pasiimti naujos kasetės.

Ant priekinės sėdynės gulėjo pradėtas pakelis „Winstono“.

Operatorius išsitraukė vieną cigaretę ir užsidegė automobilio žiebtuvėliu – savąjį netyčia įmetė į laužą ir neišėmė, žiūrėjo, kaip pamažu lydosi.

Užsitraukė, išpūtė dvi taisyklingas dūmų sroves per šnerves.

Rytuose pilko dangus.

Operatorius stebėjo, kaip iš lengvo gruzda cigaretės galiukas ir virsta pilkų pelenų apnašomis. Sprigtelėjęs nukratė jas ant žolės, apsitraukusios šalta rugpjūčio rasa.

Mirusiojo prisikėlimas, – pamanė, žiūrėdamas į peleninį dangų – pakraščiai šviesėjo nuo bundančios ugnies.

Tokį rytą jis išleido Sintiją Simoną, abejingą ir ramią kaip šalta žolė. Kartu dar surūkė cigaretę po daugiabučio langais,

Simona Sintija net akių nepakėlė į langą, kuris, užtrauktas sunkia vyšnių spalvos užuolaida, tebesaugojo neramų naktinį jos miegą ir seksą pramaišiui tarp sapnų, – dienomis ji miegodavo giliai ir sunkiai, tarsi nugrimzdusi į komą, – nepažvelgė ir į jį, nors, atrodo, žiūrėjo tiesiai į veidą.

– Nevažiuok, – paprašė, nesitikėdamas, kad ji sutiks.

Sintija Simona papurtė galvą.

Operatorius išvydo, kaip suvirpėjo nuleisti akių vokai.

Lyg paukščio sparneliai, kuriuos jis miklina, ruošdamasis skristi.

Buvo taip anksti, kad kiemuose prie konteinerių aikšteles šluotomis šiūravo tik kiemsargiai, šviesdami iš tolo oranžinėmis liemenėmis, ryškūs kaip kolorado lervos, o prie laiptinių tupėjo katės – besitraukiančios nakties sfinksai, nieko nesitikėdamos ir nelaukdamos.

Sintija Simona pakėlė akis. Nebuvo pamiršusi nei blakstienų pasidažyti, nei pasipudruoti – šitoji apsauginė kaukė ir leido taip drąsiai žvelgti jam į veidą ir jo nematyti.

Jos lūpos virptelėjo, bet žodžių jis neišgirdo. Matyt, dar tebeglūdėjo per giliai, kad prisikėlusysis juos prisimintų.

Palydėjo ją iki troleibuso stotelės – Sintija Simona ėjo taip, lyg jo ir nebūtų šalia. Kai *antrukas* nuvažiavo, veždamas ją į stotį, operatorius grįžo namo, paskambino į televiziją, pasakė, kad turi temperatūros, paskui išgėrė raminamųjų ir atsigulė į neklotą lovą. SS šiluma jau seniai buvo išblėsusi, liko tik kūno kvapas, ir jis užmigo, įsikniaubęs į pagalvę, ir susapnavo, kad prie lovos sėdi jo tėvas, laiko ranką jam ant galvos, sunkią, nusidirbusią „vyro ūkio reikmėms“ ranką, iš kurios jaukiai sruvena auksinio miežių lauko šiluma.

Operatorius nuspriegė cigaretę į žolę ir grįžo atgal, prie tebesmilkstančio laužo.

Pilkstantis dangus pamažėle raudo, nuo pievų tyliai ir grėsmingai slinko tiršti rūko tumulai.

Pakeitė kasetę, žvilgtelėjo pro objektyvą į bendrą vaizdą ir ramiai pagalvojo, kad jis visai neblogas.

Į laužą padėrusiomis akimis spokso Ženia, galbūt regi juodą vandenį su pomidorų žiedais, timpės murzinos, tunika apkibusi varnalėšų sagučiais ir arklio ašutais. Kūrybinį sukrėtimą patyrusi žurnalistė.

Tyliai smakso senelis užmerktomis akimis, panašus į snaudžiantį apuoką – išrodo toks nekaltas ir kilnus.

Šalia jo, apsisiautusi chalatu, knapsi ponia Jadzia, burgundiško vyno spalvos šleifas kyšo iš po skverno kaip iguanodono uodega, Saša sėdi ant jos.

Ponai Triakiai slepiasi krūmuose, kyšo tik ištiestos kojos, galbūt jiems dienos šviesa yra nuodinga, ką gali žinoti, ne veltui jų oda tokia dėmėta.

O po vasariniais jurginais ant grimo dėžutės sėdi Sigutė, ir operatorius pro objektyvą mato, kaip krūpčioja siauri jos pečiai.

Ko gi tu verki, Sigute, ko verki, sesele?..

Ogi aš vienintelė visiškai neprisimenu savo tėvo, todėl niekada jo nerasiu atminties užkaboriuose!..

Nei veido, nei rankų, nei vonios su juodu vandeniu, nei mėgstamo odekolono kvapo – tik šykštus apibūdinimas „partinis veikėjas“!..

Argi pagal jį kada surasi tėvą?..

Motina, aišku, žinojo kur kas daugiau – bet nieko man nepa-

sakojo, matyt, norėjo, kad aš manyčiau, jog ji kaip Didžioji Antis viena mane pagimdė. Nė vienos nuotraukos, nė vieno sauso rožės žiedlapio, nė vienos sagelės, išrautos iš tėvo marškinių aistros akimirką!..

Kodėl ji paliko mano atmintį tokią tuščią?..

Šaukia dabar ji mane nužudytų kačiukų balsais ir inkštimu šunelių, kuriems nepatinka mano megztukai, gal graužia, o juk man pakaktų aistringo tėvo balso, gink Die, ne antino, koks didelis jis bebūtų!

Kaip man jį surasti tuščiame atminties lauke?

Juk jis liks tuščias netgi po to, kai įkrisiu į žarijų duobę, kai pakilsiu pelenų antele, kai vėjas mane išsklaidys.

Vaikų dvasios nepažįsta savo tėvų, neišvydusios jų gyvenime.

Operatorius atsiduso ir filmavo toliau.

Pone Bardauskai, bet koks gi jūs tėvas, jei nežinote, kur dingo jūsų dukra, – barėsi Ženia, iki kelių įbridusi į ugniažoles. Bardauskas šienavo daržą – kiečius, usnis ir gausiai užderėjusias „amerikonkas“, kur ne kur nušniodamas užsilikusį bulvienoją ar nupiepusią agurko virkščią.

Bardauskas liovėsi pjovęs, atsisuko į Ženią nieko netaręs, užsidėjo surūdijusį dalgį ant peties ir nubrido per kiečius viralinės link.

Atrodė nė kiek nepailsėjęs nuo to meto, kai Ženia paskutinį kartą jį matė.

Ženia skėstelėjo rankomis.

Ji tikėjo slapta biologinių tėvų intuicija – jos ir Pavelas neneigė,

kaip natūralaus gamtinio relikto, – ypatingais gimdytojų sugebėjimais jausti savo vaiką, tik, žinoma, sakė Pavelas, toks žmogus neturėtų vadintis sapiens, juk ne intelekto galia, o savotišku juslių tinklu, panašiu į grybieną, jis apčiuopia pasąmonės tamsoje savo vaiką.

Bardauskas to nepatvirtino.

Kol Ženia kratė į žolę batelius, pribyrėjusius lakišių, kiečių ir laukinių kmynų sėklų, laukdama atsakymo, jis tik su aiškiu nepasitenkinimu pažiūrėjo į ją ir užsidarė viralinėje. Net langutį užtraukė nešvaria užuolaidėle – Ženia, prispaudusi nosį prie stiklo, nieko nematė, tik girdėjo, kaip kažkas sunkiai dunksteli, lyg nusiauti kerzo batai, bet kam viralinėje autis batus, juk asla baisiai purvina, vištų išvaikščiota, veikiau dunkstelėjo pats Bardauskas, neišlaikydamas padidėjusios žemės traukos.

Mama išėjo pašalpos pasiimt, – pasakė kokių penkerių metų mažylis, ant žvyro krūvos susidėjęs visus savo žaislus – prikaistuvį be rankenos, aliumininį samtį, pagalį su šiurkščiais mezgimo siūlais pritvirtintu akmeniu, suodžiais bei nešvarumais apėjusį dangtį nuo didžiojo viralinės špižiaus, matyt, ruošėsi karui, o kai Ženia paklausė, ar jis žino, kas tokia Salomėja, tik pakratė baltapūkę galvą.

Niekas čia nebeprisiminė Salomėjos vardo.

Net tėvas, grybo šaknimis apčiuopdamas tamsoje savo vaiką.

Operatorius nukreipė objektyvą į senelį.

Nuo jo lyg nuo akmens sklido šaltis ir vienintelis garsas – spragsėjimas, taip spragsi bengališkų ugnelių kibirkštys.

Ponia Jadzia, prilaikydama Sašą, padėjusią galvą jai ant chala-

to atlapo ir užsnūdusią, pažvelgė tiesiai į kameros gelmę pilkomis aštriomis akimis.

Tėvas, panstwo?.. Koks dar tėvas?.. Nei Marysia, nei Sašunia neturi tėvo. Bent jau tokio, kuris, laikydamas nosinę už nugaros, mokėtų sušokti polonezą. Nuplaktų baudžiauninkus, kam grybauja jo miške, gegutes, kam kukuoja. Prie arklio uodegos pririšęs, pravilktų miestelio gatve kokią raganą su šikšnosparnių kauliukų ryšeliu ant kupros.

Visa tai vadinama giminės didybe, Jacekas, stuobrys, nė per nago juodymą tokios neturi, o Marysia, kokia gėda, spjovė į ją, sakytum, tyčia, kad dar didesnį skausmą mano senai širdžiai sukeltų.

Bet man atrodo, kad aš širdies neturiu.

Jau kuris laikas nebegirdžiu plakant, o duodavosi kaip laukinė, kai naktį prabusdavau iš sapno, kur vyriškas balsas lietuviškai mane šaukia – Jadvygėle, mažute... Kas jis toks, juk ne tėvas, tėvas šaukdavo kaip gaidys, šaižiai ir tik lenkiškai – Jadzia, poidzi tutaj![7]... Gi buvo bajoras užraitytais ir vašku išteptais ūsais, o mazurką šokdavo kaip įdilgintas...

Širdis nebesidaužo, kai prabundu iš sapno, kur mane šaukia lietuviškai. Matyt, arba ji nesupranta tų žodžių, arba pasiliko sapne.

O ką gi pasakys ponai Triakiai?..

Kojos, kyšančios iš krūmų, šiek tiek sukrutėjo.

Jau dėl mūsų nesirūpinkit, pone operatoriau, mes juk svetimi jums, visai svetimi, nors ir esame protingos būtybės, – netgi protas turi paklusti kvailam atsitiktinumui.

Galite įsivaizduoti mus kaip paralelinio pasaulio gyvento-

jus, jie labai populiarūs, juolab šiandien, kai žmonės ima nebeskirti ribų.

Jie mano, kad iš savo virtuvės gali įeiti ne į miegamąjį, o į kažkokį nenusakomą būvį, mes nesiginčijame dėl tokios galimybės egzistavimo, tik kuriam galui to reikia?.. Aišku, ne žmogui, supainiojusiam duris – jis pašiurpęs galės apie tai pasakoti draugams, pažįstamiems ir televizijai, – bet paraleliniam pasauliui?..

Visa laimė, kad tie pasauliai saugomi griežtų matematikos formulių, ir jeigu mokykloje negliaudei lygčių lyg riešutų, o tik mistinius serialus žiūrėjai, nieko neišdegs, neįbraklinsi į paralelinį miegamąjį, galime tvirtai pažadėti.

Operatorius pasipiktinęs atitraukė akis nuo kameros.

Na, ar ne bjaurybės. Šitiekai žmonių užkerta kelią į alternatyvų būvį!.. Ir kuo? Formulėmis ir skaičiais!

Tarsi jais nebūtų įmanoma pagrįsti didžiausio absurdo.

Nueikit į mokesčių inspekciją ir įsitikinsite.

Krūmai tik smagiai sukikeno.

Ar tik nebus nuėję, – pamanė operatorius.

Man atrodo, kad laikas namo. Nieko daugiau nebus. Naktis baigėsi.

Jis dirstelėjo į dangų – pakraštys visas raudonas, tuoj tekės saulė. Rūkas, atplūdęs iš tolimų pievų su giliais melioracijos grioviais, prižėlusiais aukštų piktžolių, šaltomis vilnimis sėmė sodo obelis ir lėtai artėjo prie laužo.

– Greit važiuosim? – paklausė operatorius.

Ženia linktelėjo, prislėgta rūko ir nebylaus rytmečio.

– Gal tegu tik rūkas kiek išsisklaido, – pridūrė operatorius. – Tuoj patekės saulė, ir...

Jį nutraukė Saša, suklikusi trumpu, šaižiu laukinio paukščio balsu.

Pakirdusi Jadzia su baime atšlijo nuo jos ir vos neprispaudė tyliai spragsinčio senelio.

– Ar girdite?.. – sušnabždėjo Saša.

– Ką? – gaižiai tarė Jadzia. – Klyki kaip kondoras.

Saša priglaudė ausį prie žolės.

– Kanopos, – tarė susijaudinusi. – Arklio kanopos. Aidi iš Vakarų... iš negandingų Vakarų... minkštos ugnies žiežirbos bando pastoti jam kelią, bet akimoju miršta, sutryptos lyg gyvačiukės...

Ženia su operatoriumi susižvalgė.

– Ar tai reikštų... – pradėjo Ženia ir, išvydusi Sašos akis, užsičiaupė iš siaubo.

Jos degė kaip grūdinamas plienas.

– Tėvas!.. – suriko Saša.

Operatorius vos neparvertė kameros.

– Ką darai, mulki!.. – suriko Ženia. – Filmuok! Artėja kulminacija!..

– Miau!.. – suriko nepatenkintas senelis, nes ponia Jadzia susinervinusi švystelėjo chalato padurkais jam į akis.

– Laukinis, buriatas – baškiras, giminės gėda!.. – suriko. – Nenoriu jo matyti!..

– Patylėk, – paprašė Saša, tebesiklausydama žemės. – Jis jau netoli. Kanopos skaldo sušalusį vandenį!..

Ji pašoko, visa drebėdama, ir įsmeigė akis į rūko sieną, kuri su vos girdimu dundesiu – lyg artintųsi tolimas griaustinis –

slinko vis artyn, garsėdama kaip lavina, ir pagaliau Sašai dar sykį surikus šaižiu paukščio balsu, jai atsiliepė kitas šaižus klyksmas.

Ir iš rūko, lėtai, kaip iš vandens, išniro didžiulio juodo žirgo galva plevėsuojančiais karčiais, o paskui – ir raitelis.

– Tėve, – sušnabždėjo Saša.

Raitelis net nepasuko į ją smailaus totoriško šalmo, nevirptelėjo nė vienas jo tamsaus ir lygaus veido raumuo, tik žirgas sušnarpštė, stodamasis piestu, milžiniškas, baisus, juodais karčiais lyg gilaus gaisro liepsna blaškydamas į šalis vandeniu virstantį rūką, o raitelis, blykstelėjęs auksiniu riešu, išvertė kažką ant žolės, vėjo balsais sudejavo iškratytas odmaišis.

Blykstelėjęs užpakalinių kanopų pasagomis, tokiomis aštriomis, lyg būtų pakaustytas durklais, žirgas su raiteliu dingo rūke – žirgo uodega, panaši į juodą bangą, ištirpo baltoje tėkmėje.

– Tėve...

– Sakiau, kad laukinis, – prunkštelėjo Jadzia. – Nei laba diena, nei viso gero!..

Ženia su operatoriumi susižvalgė.

– Nufilmavai? – paklausė Ženia.

Operatorius linktelėjo.

– O kas čia buvo? – tarė suglumęs.

Ženia gūžtelėjo pečiais.

– Nežinau. Bet įspūdinga.

– Kaži ką pasakys laidos redaktorė, – susimąstęs tarė operatorius. – Nedažnai ieškomas tėvas įlekia į kadrą kaip pečenegas.

– Ir tuoj pat išlekia, nieko nepasakęs, – pridūrė Ženia. – Ir neatrastas!

Pricipeno Sigutė, atkišusi į priekį grimo dėžutę.

– Ir grimuoti jo nereikėjo, – tarė liūdnai.

Operatorius išėmė kasetę.

– Viskas, – tarė. – Ir šita pilna. Jeigu kas dabar įvyks, liks, kaip sakoma, potekstėje.

Ženia numojo ranka.

– Potekstė!... – tarė. – Tarsi ji kam rūpėtų.

– Tarsi kas dar įvyktų, – liūdnai sucipo Sigutė.

Kažkas tyliai miauktelėjo.

Kadangi niekas į tai neatkreipė dėmesio, tik senelis nustebęs pasuko galvą, miauktelėjimas pasikartojo.

– Užsičiaupk, Jacekai, – irzliai tarė Jadzia.

Senelis įsižeidęs parodė jai liežuvį.

Pasigirdo tylus kuktelėjimas, tarsi mažas neregimas padarėlis būtų kuo užspringęs, o paskui, matyt, išspjovęs neskanų kąsnį, jis taip paleido gerklę, kad visi pašiurpę pašoko.

– Dieve gailestingas! – sukliko ponia Jadzia. – Jacekai!.. Kas tau?..

Senelis susiraukęs pakratė galvą ir pirštu pabaksnojo į senos antaninės obels pusę.

Rūkas pamažu traukėsi, sklaidomas patekėjusios saulės spindulių, o tarp antaninės krituolių, kepėstuodamas į viršų iškeltomis basomis kojytėmis ir laikydamas rankytėse prakąstą rūgštų obuolį, gulėjo kūdikis ir rėkė iš visos širdies.

– Jėzusmarija, – tarė ponia Jadzia.

Ženia su Sigute, aikčiodamos ir spygaudamos, suklaupė į žolę.

– Žiūrėk tu man, – nustebo Ženia, – jis su sauskelnėmis.

– Ir koks gražutis, – meiliai sučiulbo Sigutė. – Baltas ir pūkuotas kaip triušelis. Ir akys turbūt mėlynos kaip trijų savaičių kačiuko... ė ne, – tarė nusivylusi, – juodos.

– Duokite jį man.

Saša, praskyrusi Ženią su Sigute, pasilenkė ir pakėlė kūdikį.

Ženia su Sigute susižvalgė.

– Aš paskambinsiu į greitąją, – tarė Ženia. – Ir į policiją.

– Dar reikėtų pranešti gyvūnų globos, – pridūrė susijaudinusi Sigutė, – atsiprašau, kūdikių globos namams. Jį reikia kuo greičiau pamaitinti, aprengti ir paskiepyti.

– Kam? – paklausė Saša.

Ji žiūrėjo į gilias ir juodas kaip Ruro šachtos kūdikio akis.

– Kaip tai kam! – suriko įsikarščiavusi Sigutė. – Jis turi tapti atsparus ligoms ir bakterijoms.

Saša nusišypsojo.

– Kelionė su tėvu, žalia mėsa, vanduo ir ugnis. Ar jūs manote, kad po šito jis dar bijos kažkokių bakterijų?

Kūdikis sukrykštė ir įsikibo į savo kojos pirštą.

– O kas jį augins? – griežtai paklausė Ženia.

– Aš, – tarė Saša.

Ženia su gailesčiu atsiduso.

– Tu! Juk tau ne daugiau kaip šešiolika!

– Šešiolika?

– Na, pasitaiko apsirikti. Tarkim, devyniolika.

Saša papurtė galvą.

– Man keturiasdešimt.

Ženia buvo benusikvatojanti, bet keista Sašos veido išraiška ją sulaikė.

Galbūt negailestinga ryto saulė, nemėgstanti dirbtinio vakaro grimo, galbūt aštrus, kaulus smelkiantis nuovargis, kuris neleidžia užsnūsti ir iki liguisto ryškumo išaštrina žvilgsnį, galbūt ir nusivylimas leido jai išvysti Sašos veido pokyčius, kurių ji anksčiau tiesiog nepastebėjo, nes ne jos darbas stebėti žmonių veidus, matyti, kaip gilėja raukšlelės ir blunka akių spalva, juk tai vargu ar ką sako pasaulyje, kuriame ir skausmas, ir džiaugsmas įprato būti grimuojami.

– Tik pamanyk, – sumurmėjo ji sutrikusi, žiūrėdama į anksčiau nematytas raukšleles, gelstelėjusią, vietomis šlakuotą veido odą ir netgi sidabrinį plauką paausy. – Išeitų, mes bendraamžės... galėjau kažkaip nuvokti... juk naktis buvo pakankamai ilga...

– Taip, – patvirtino Saša, sūpuodama kūdikį. – Naktis buvo ilga.

Ženia nutilo.

– Nešu kamerą ir kojas į automobilį, – tyliai tarė operatorius.

Ženia krūptelėjo.

– Palauk, palauk!.. Mes kažko dar nenufilmavome.

– Kasetės pilnos, – priminė jai operatorius.

– O atsarginių daugiau neturi?..

– Ne. Juk neplanavome tiek prifilmuoti.

Ženia atsisuko į kūdikį.

– Gal nufilmuoti jį mobiliaku?..

Operatorius papurtė galvą.

Ženia atsiduso.

– Žinau, žinau. Vaizdo nebus. Bet man kažkas neduoda ramybės.

Ji ėmė trepsėti, o paskui apsisuko ant kulno.

Operatorius išsitraukė iš kišenės „Winstoną“.

– Imk, – atkišo.

Ženia paėmė vieną.

– O tu? – klausiamai pažvelgė į operatorių.

Operatorius nieko neatsakė.

Iš kitos kišenės išsitraukė susimaigiusią „Siestą“ ir pradėjo melancholiškai lupti.

Saulė švietė pro sodo obelis kaip rentgenas, išryškindama kiekvieną kaulelį. Po vasariniais jurginais gulėjo moteriškas

batelis su aksominiu kaspinėliu ir perlo sagute. Operatorius pasilenkė jo paimti.

– Kur Sigutė? – apsidairė Ženia.

– Sėdi mašinoje, – tarė operatorius.

Ženia dirstelėjo į automobilį.

Sigutė sėdėjo, pasidėjusi grimo dėžutę ant kelių, ir balandžio akimis žiūrėjo priešais save.

Sakytum, nė nebuvo išlipusi.

Ir nė galvos nepakreipė, kai operatorius, mandagiai nusilenkęs, paėmė jos basą kojytę ir apavė gražiuoju bateliu. Damos kurpaitė tiko kaip nulieta.

Ir jeigu Ženia nebūtų pamiršusi įjungti naujai išmokto matymo, būtų pastebėjusi, kokia plėšri Sigutės akių rainelė, koks žiaurus ir sustingęs vienas lūpų kamputis – lyg suparalyžiuotas.

Jis nė nekrustelėjo, kai Sigutė, nusiavusi damos batelį, kažką iškratė ir mėšlungiškai sugniaužė. Po akimirkos šveitė tolyn.

Blėstelėjusi kaip kiklopo akis, žarija šnypšdama dingo besitraukiančiame rūke.

– Laikas, – tarė operatorius.

Ženia dėbtelėjo į vieną, į kitą pusę – nerimas jos neapleido, ir nežinia kodėl. Jadzia, įsisodinusi į karutį senelį, liūdnai nugirgždėjo priebučio link, Saša, nešdama kūdikį, per takažoles brido įkandin, kaimynų kojų medlievose jau kadais nebebuvo matyti, bus išėję į savo paralelinį miegamąjį, o operatorius, numetęs „Siestos“ popierėlį į atšalusį laužą, klausiamai žiūrėjo į ją.

Virš sodo tyvuliavo keistas rausvas debesėlis, gal snaudžiančios Marysios plaukai, gal nuodingas panelės Odeodatos kvėpavimas ar šimtmetį neskalbtų brolių Zlumskių durtinių raugas.

Ženiai staiga šovė į galvą, kodėl jai neramu.

Ogi niekas nedėkoja už pagalbą, mandagiai neatsisveikina, kaktomis daužydami kelius, ir neprašo dar sykį atvažiuoti.

Ji pasimuistė lyg skruzdėlių apnikta.

– Viso gero! – suriko. – Viso! Gero!

Niekas neatsakė, tik Sašos nugara šmėstelėjo gryčios tarpdury ir sunkios lauko durys girgždėdamos užsivėrė.

Ženia sutriko.

– Važiuojam, – burbtelėjo operatoriui.

Šis lengviau atsiduso.

– OK!

Išvažiuodami iš sodybos ties jos riba pamatė žmogelį, mojantį jiems pančiais.

– Ko? – nemandagiai tarė Ženia, nuleidusi stiklą.

Žmogelis pasitrynė pančiu šeriuotą smakrą ir, baimingai žvelgdamas į televizijos logotipą ant automobilio šono, suniurnėjo:

– A ponai nematėt arklio?

– Ko? – dabar stiklą nuleido ir operatorius.

Žmogelis, pamanęs, kad per daug nepagarbiai kalbasi su ponais iš gražaus autobusiuko, nusiėmė kepuraitę su užrašu BMW ir nuolankiai pakartojo:

– Nugi arklio!.. Dingo mano arklys.

Ženia su operatoriumi susižvalgė.

– Ne, – pasakė abu kartu, labai atšiauriai, nuleido stiklus ir nuvažiavo.

Per laukus brido vorelė vaikų, prieky ėjo mergaitė žalia suknele, ji šokinėjo kaip arkliukas, kratydama ryškiai raudona plaukų gumele suveržtą plaukų uodegą. Ženia nespėjo įsižiūrėti – vaikai greitai išnyko nešienaujamuose plotuose.

Vėjas užsklendė jiems už nugaros sidabrinių kiečių duris.

Ženiai sugniaužė širdį.

Bet žole užžėlęs keliukas baigėsi, priešais išniro autostrada, ir vos „Sharano“ ratai palietė asfaltą, graudulys atlėgo, – taip staiga, lyg ji būtų kažką ūmai pamiršusi.

Tačiau Ženia neleido sau pamiršti dalykų, susijusių su profesine veikla.

– Sustok!.. – suriko ji operatoriui. – Pavažiuok atbulas!.. Ligi to dagio.

Operatorius įjungė atbulinį.

Ženia iššoko pro dureles ir lyg skalikas nubėgo pakele, akylai stebėdama lauką.

Jokio posūkio, jokio žole apėjusio keliuko.

Tik prie didžiojo dagio, ant kurio, krutindamas sparnus, tupėjo geltonas drugelis, panašus į ryškų plaukų segtuką, lauko gilumon driekėsi išminta siaurutė brydė.

– The little road not made of man[8], – tarė kažkas.

– Ai! – suriko išsigandusi Ženia.

Šalia stovėjo Sigutė, ori kaip obeliskas.

– Ką čia pasakei? – įtariai paklausė Ženia.

Sigutė pažvelgė į ją iš po nuleistų blakstienų.

– Nieko, – tarė.

– Tai bent sakyk lietuviškai, – sumurmėjo Ženia.

Tylėdamos grįžo prie automobilio.

Pavažiavus porą šimtų metrų, suskambo Ženios mobilusis.

Visi krūptelėjo, net operatorius.

Ženia ištraukė mobilųjį iš sėdynės kišenės, žvelgdama į jį su siaubu lyg į Protėją, kuris jos rankose kaipmat turėjo virsti jūros ežiu, gyvate ar skolopendra.

– Žebravičiūtė? – pasiteiravo reiklus balsas. – Ar girdi, Žebravičiūte?

– Ką? – suvebleno Ženia.

– Ar važiuosit filmuot tos mergaitės tėvo?

– Ko?

– Tėvo, sakau! Tos mergaitės! Azijietukės, kokių šešiolikos metų, bliamba, kaip prastai girdėt!

Ženia nuleido telefoną į sterblę.

Po akimirkos pakėlė ir žvaliai tarė:

– Ne, nevažiuosim. Mergaitė neatvyko.

– Aišku, – tarė balsas. – Matyt, ir taip surado. Būna, kad už kelių kilometrų gyvena, kas čia yra surast. Bet va ne, televizijos reikia. Tuoj į tuliką be kameros nenueis.

– Jo, – tarė Ženia.

– Nu, tai iki, Žebravičiūte! Laimingai!

Ženia išjungė telefoną ir žiūrėjo į judantį „Omnitelio“ driežiuką tol, kol šis išnyko.

– Redaktorė skambino, – pranešė.

– Ką sakė? – pasiteiravo operatorius, nepasukdamas galvos.

Ženia ilgai galvojo, ką atsakyti.

– Nieko, – tarė.

Užmetė akį į veidrodėlį – Sigutė šypsojosi puse lūpų.

– Klausykit, – tarė Ženia nerūpestingai, – ar nesustotume kur nors kavos? Aš tokia alkana, kad briedį suryčiau.

Operatorius pasuko į ją galvą.

Ženiai nepatiko jo akys.

– Ei ei! – suriko ji. – Žiūrėk, kur važiuoji! Į griovį įdardėsi.

Sustojo prie kavinės su medinėmis vežėčiomis, prikrautomis vazonėlių su violetinėmis surfinijomis.

– Kodėl į mus visi taip keistai žiūri? – sušnibždėjo Sigutė, prispaudusi grimo dėžutę prie krūtinės.

– Kas tie visi? – apsidairė Ženia.

Lankytojai, sėdintys terasoje, tuoj pat nuleido akis ir apsimetė įknibę į savo šaltibarščius, tik vienas mažas berniukas garsiai paklausė:

– Mama, o kodėl tai tetai ant nugaros tiek daug sagučių?..

Ženia krūptelėjo.

Ir pagalvojo, kad pastaruoju metu nematė savęs veidrodyje.

– Sigute, – timptelėjo grimuotoją už rankos. – Eime į tualetą! Operator, tu – irgi! Susitiksim prie baro.

Važiuodami toliau, jautėsi liūdni ir sutrikę, nors jau buvo nusiprausę ir susišukavę, nurankioję Ženiai nuo nugaros varnalėšų kibes ir operatoriaus kišenėje rastu žiogeliu susegę suplyšusias timpes, nusipurtę pelenus ir kiečių sėklas. Tik operatorius neatsikratė nudegimo ties paausiu – ten jį pabučiavo aistringoji Marysia, – o Sigutei nepavyko paslėpti iki mėlynumo nužnaibytų pečių ir žastų, nors ji ir bandė, visą kavinės tualetą prikrėtė pudros. Į tokį menkniekį, kaip skirtingi Sigutės bateliai, jie net dėmesio nekreipė.

Autobusiukas irgi nukentėjo: ant galinio lango kažkas, ar ne ponia Jadzia, išpylė lipnios trauktinės stiklą, prie kurios prilipo jos frotinio chalato siūlų, ant valytuvo karojo arklio ašutų, o bagažinėje Sigutė rado skruzdėlių ir amarų koloniją.

Išdrėbė ją lauk, su visu kilimėliu, nušveitė į krūmus paskutinį prisiminimą.

Ženia norėjo išmesti ir kasetes, bet operatorius ją sulaikė.

O jeigu kada gausiu apdovanojimą už meistrišką operatoriaus darbą? – juokais tarė jis.

Ženia dėbtelėjo jam į akis. Neatrodė, kad juokautų.

Aha, koks tu kietas! O mums su Sigute, manai, nominacijų nereikia?

Geriausias grimas ir kostiumai, – išdidžiai tarė Sigutė.
Scenarijus, – padėjo ranką ant širdies Ženia.

Visi mandagiai nusijuokė.

Pirmas – operatorius, santūriai, lyg per jėgą, paskui kiktelėjo Sigutė tartum smaugiama, nusižvengė Ženia, o paskutinis, mechaniškai, lyg juoktis jam būtų seniai atsibodę – gal pagrindinio vaidmens atlikėjas, o gal režisierius, nesvarbu, nominacijų teikime jie vis vien nebus įvardyti.

Kad išnyktų paskutinis slogumo įspūdis, Ženia įjungė radiją ir kartu su juo uždainavo, plodama delnais per purvinas timpes, susegtas žiogeliu:

– Yesterday, all my troubles seemed so far away[9]...

Pakely išniro rodyklė – Vilnius, 28 km. Suskambo mobilusis, ir Ženia linksmai atsiliepė:

– Jo, čia aš!.. Žebravičiūtė! Gerai, pavažiuosim, ką reikia surasti? Motiną vienam berniukui? OK! Nematau problemos!

Vilnius,
2010 rugpjūtis

paaiškinimai

1 Čerčerekas – išgalvota būtybė.

2 Citatos iš kn. *Feminizmo ekskursai: moters samprata nuo antikos iki postmodernizmo*. Sudarė Karla Gruodis. – Vilnius: Pradai, 1995, 606 p.

3 Piemenė (*lenk.*).

4 Kyzylmukas – išgalvota dievybė.

5 Gior-Oglanas – išgalvota dievybė.

6 Prašom mylėti ir gerbti (*lenk.*).

7 Eik čionai (turi būti: chodź tutaj) (*netaisykl. lenk.*).

8 Emily Dickinson eil.

A little road not made of man,
Enabled of the eye,
Accessible to thill of bee,
Or cart of butterfly.

If town it have, beyond itself,
'T is that I cannot say;
I only sigh, – no vehicle
Bears me along that way.

Takelis šitas – ne žmonėms,
Nemasina akies,
Nebent juo bitė ienas trauks,
Drugys važiu praskries.

Į tolį vestų ar kažkur,
Pasiekt ko negaliu;
Deja, – nenuskraidins manęs
Joks važis šiuo keliu.

(Vertė R. Šerelytė.)

9 Vakar, visi mano rūpesčiai atrodys taip toli... (*The Beatles*)

ŠERELYTĖ, RENATA
Še 72
VĖJO RAITELIS: ROMANAS / RENATA
ŠERELYTĖ. – VILNIUS: LIETUVOS RAŠYTOJŲ
SĄJUNGOS LEIDYKLA, 2010. – 136 P.
ISBN 978-9986-39-649-9
Paieškų tarnybos grupė išvyksta filmuoti reportažo apie Sibire gimusią paauglę Sašą, ieškančią tėvo. Ir prasideda... Televizijos komanda pakliūva į keistą aplinką, pasineria į pasąmonės košmarus. Romane nuo realių situacijų lengvai peršokama į fantastikos ir magijos pasaulį, kuriame veikia ugnies ir vandens dvasios, chtoninės būtybės. Gausu komiškų efektų ir parodijos, detektyvo intrigos.
UDK 888.2-3

Renata Šerelytė
VĖJO RAITELIS / romanas
/ redaktorė Janina Riškutė
/ dailininkas Romas Orantas
/ maketavo Dalia Kavaliūnaitė
2010 10 4. 4,6 leidyb. apsk. l.
Tiražas 1500. 788-oji leidyklos knyga.
Išleido Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla,
K. Sirvydo 6, LT-01101 Vilnius.
www.rsleidykla.lt / info@rsleidykla.lt
Spausdino AB „Spauda“, Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius.
www.spauda.com

Mildos Juknevičiūtės nuotr.

Renata Šerelytė – prozininkė, dramaturgė, eseistė, literatūros kritikė, kūrinių vaikams autorė. Išleido novelių rinkinius *Žuvies darinėjimas* (LIETUVOS RAŠYTOJŲ SĄJUNGOS LEIDYKLA, 1995), *Balandų ratas* (LIETUVOS RAŠYTOJŲ SĄJUNGOS LEIDYKLA, 1997), *O ji tepasakė miau* (LIETUVOS RAŠYTOJŲ SĄJUNGOS LEIDYKLA, 2001), *Balzamuotojas* (LIETUVOS RAŠYTOJŲ SĄJUNGOS LEIDYKLA, 2007), romanus *Ledynmečio žvaigždės* (TYTO ALBA, 1999), *Vardas tamsoje* (LIETUVOS RAŠYTOJŲ SĄJUNGOS LEIDYKLA, 2004), *Mėlynbarzdžio vaikai* (ALMA LITTERA, 2008). Romanai *Ledynmečio žvaigždės* ir *Mėlynbarzdžio vaikai* yra išversti į vokiečių kalbą, novelių išversta į anglų, prancūzų, švedų, rusų, gruzinų, lenkų ir kitas kalbas. Rašytoja apdovanota Žemaitės, A. Vaičiulaičio, G. Petkevičaitės-Bitės, J. Paukštelio, J. Ivanauskaitės premijomis, tarptautine *Bank Austria Literaris* premija.

